O'płata pocztowa uiszczona ryczałtem

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 30 גראשען

היינט 22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 4 | Łódź, Piątek, 4 Stycznia 1935 r. | דרייצענטער יאהרגאנג | לאדז, פרייטאג, כ"ט טבת תרצ"ה | № 4

Ad res Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

דרייסטער רויב-אנפאל אויף א יודיש יובעליר-געשעפט אין כזשאנאוו

קראקא, 3 (טעלעפאניש)

נעכטען שפעט ביינאכט איז אין כזשאנאוו אויסגעפיהרט געווארען אן'אויסערגעוועהנליכער רויב-אנפאל אין יובעליר-געשעפט פון חיים רייך.

צוויי באנדיטען זענען אריין אין געוועלב און האבען טעראריזירט דעם סוחר און דעם זייגערמאכער נתן פרידפעלד, וועלכער איז גראד געווען אין געוועלב.

רייך האט זיך אבער נישט פערלוירען און גענומען רופען הילף. אין זעלבען מאמענט האט איינער פון די באנדיטען אויסגעשאסען. די קוילען האבען געטראפען אין רייך און שווער פערוואונדעט געווארען.

די באנדיטען האבען נישט בעוויזען עפעס צוצורויבען און האבען פאר שרעק גענומען אנטלויפען.

אויף דער שיסעריי איז אנגעקומען פאליציי, וועלכע האט אונטערגענומען א געיעג נאך די באנדיטען. נאך איידער די פאליציי איז אנגעקומען זענען שוין די באנדיטען געהאט נעלם געווארען.

אין טשעביניע האט א באהן-בעאמטער דערקאנט אויף דער סטאציע איינעם פון די באנדיטען און האט איהם געוואלט פערהאלטען. דער באנדיט האט דאן ארויסגעכאפט א רעוואלווער און אויסגעשאסען אויף דעם בעאמטען און איהם פערוואונדעט. אזוי ארום איז דעם באנדיט געלונגען צו אנטלויפען.

דער פאליציי איז אבער נעכטען געלונגען צו ארעסטירען אין כזשאנאוו איינעם פון די באנדיטען עדווארד קושעשאווסקי פון בענדין. דער ארעסטירטער האט זיך מודה געווען און אויסגעגעבען זיין שותף. יענער הייסט אנטאני סקראבאט אויך פון בענדין.

די קרבנות פון דער שיסעריי זענען אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל אין כזשאנאוו.

פערבאנד פון פאלאקן טאדעלט די פוילישע נאצים אין דאנציג

דאנציג, 3 (יט"א טעלעגראפיש)

צווישן דער פוילישער בעפעלקערונג ווערט געפיהרט אן'אגיטאציע צו גרינדען אין דאנציג א פוילישע נאציאנאל סאציאליסטישע פארטיי.

דער פערבאנד פון די פאלאקן אין דאנציג האט זיך געווענדעט מיט אן'אויפרוף צו די מיטגלידער, אין וועלכן די פוילישע נאצים ווערן גענטאדעלט.

תל-חי ווערט בעזעצט

עס ווערט דארט געשאפען א יוגענד-דארף פאר יודישע קינדער פון דייטשלאנד

ירושלים, א גרופע יודישע קינדער פון דייטשלאנד אין עלטער פון 15 ביז 17 יאהר, וועלכע וועט איבעגיכען געבראכט ווע"ען קיין ארץ-ישראל דורך דער אפטיילונג פאר דער קאלאניזאציע פון די דייטשע יודען ביי דער עקזעקוטיווע פון דער יודישער אגענץ, — וועט בעזעצט ווערען אין תל-חי.

די קינדער פון דייטשלאנד וועלען זיך געפינען אין תל חי אונטער דער אויפזיכט פון דער שכבות-דיגער ארבייטער-קבוצה פון כפר גלעדי, וועלכע וועט זיי העלפען ביים איינארדנען זיך אין דער ווירטשאפט און וועט זיי אריינפיהרען אין דער לאנדווירטשאפטליכער ארבייט.

די בנינים פון תל-חי זענען דורך דער גאנצער צייט דינט די געשעהענישען פון יאהר 1919, ווען עס זענען דארט געפאלען יוסף טרומפעלדאר און זיינע חברים, געווען פערלאזט, בלויז דער בארען וואס געהערט צו תל חי, איז געווארען בעארבייט דורך דער קבוצה פון כפר גלעדי, איצט וועט תל חי ווידער אויפגעשטעלט און אויסגעבויט אין א לאנדווירטשאפטליכער זידלונג פאר די יודישע קינדער פון דייטשלאנד. (פאלקאר).

ניע אבליגאציעס אויף 350 טויזענד פונט

לאזט ארויס די היפאטעקען-באנק אין תל-אביב

תל-אביב, 3 (יט"א טעלעגראפיש)

אויף א פרעסע-קאנפערענץ ביים באנקיר הוסיען, האט דער לעצטער אונטערגעשטראכען, אז ס'ווערען געמאכט נייע שריט פאר'ן ווירטשאפטליכען אויפבוי פון ארץ ישראל.

די היפאטעקען-באנק וועט בקרוב ארויסלאזן נייע אבליגאציעס אויף 350 טויזענד פונט אויף 5 פראצענט.

וויקטאר טשערנאוו אין ארץ-ישראל

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראפיש)

קיין ארץ-ישראל איז געקומען דער פיהרער פון די רוסישע ס. ר. וויקטאר טשערנאוו.

ארום לאוואל'ס רייזע קיין רוים

פאריז, 3 (ספ. טעל.)

„האוואס" איז מודיע, אז מיניסטער לאוואל האט פאר'ן אוועקפאהרען קיין רוים, בעקומען פון פראנצויזישען מיניסטערען-ראט פולשטענדיגע פרייע הענד צו דערפיהרען צו א גינסטיגען סוף די אונטערהאנדלונגען מיט די איטאליענער.

נאך דער זיצונג פון מיניסטערען-ראט האט לאוואל אויפגענומען דעם איטאליענישען אמבאסאדאר און דעם עסטרייכישען געזאנדטען.

פראנצויזישע פרעסע-שטימען

פאריז, 3 (ספ.)

די גאנצע פראנצויזישע פרעסע האט היינט געשריבען וועגען לאוואלס וויזיט אין רוים. צום ערשטען מאל נאך דער וועלט-מלחמה פאהרט א פראנצויזישער אויסערן-מיניסטער קיין רוים.

„פטי פאריזיען" דריקט אויס די האפנונג אז אין רוים וועט אונטערגעשריבען ווערען דער אפמאך, וואס גאראנטירט די אומאפהענגיגקייט פון עסטרייך.

„פיגארא" איז שטארק אפטימיסטיש בנוגע די אויסזיכטען פון לאוואלס רייזע.

„עקא דע פאריז" האלט זיך אין רעזערוו.

ענגלישע פרעסע

לאנדאן 3 (ספ.)

„דיילי העראלד" האלט, אז מיט דער רייזע קיין רוים וויל לאוואל ראטעווען זיין סיטואציע און זיין פרעסטיש.

„דיילי טעלעגראף" רעכענט אויס די פונקטען, וואס וועלען בעטראכט ווערען אין רוים און פיהרט אויס, אז די דערגרייכטע פערשטענדיגונג אין רוים קאן ווערן אויסגעפירט אויך אויף אנדערע מלוכות.

איטאליענישע פרעסע

פאריז 3 (סס. טעל.)

„האוואס" איז מודיע פון רוים, אז אין די איטאליענישע פאליטישע און אויך געזעלשאפטליכע קרייזען איז מען שטארק צופרידען מיט לאוואלס קומען קיין רוים.

פאריז, 3 (ספ. טעל.)

פארן אוועקפאהרען קיין רוים, האט מיניסטער לאוואל אפגעגעבען א ערקלערונג וועגען די אונטערהאנדלונגען מיט מוסאליניען און האט צוגעזאגט צו שיצען פראנקרייכס אינטערעסען און צוזאמען מיט מוסאליניען וועט ער אויך שיצען די שלום אינטערעסען.

געשלאסען די נאצישע צייטונג אין וויען

וויען, 3 (יט"א טעלעגראפיש)

אויף א פעראָרדנונג פון דער מאכט, איז געשלאסען געווארען די נאצישע צייטונג אין וויען.

יודישער ארבייטער-סוער אומגעקומען

בעת דער פערפלייצונג אין ארץ-ישראל

ירושלים, 3 (יט"א טעלעגראפיש)

פון דער פערפלייצונג איז אומגעקומען נעבען כפר סבא, דער יודישער ארבייטער-סוער הערש פינסקי פון פוילען.

„דאס גהעטא פון סאארבריקען וועט פערשווינדען דעם 13-טען יאנואר"

בערלין (יט"א) אין א ספעציעלער קארעספאנדענץ פון סאארבריקען שרייבט דער „פעלקישער בעאבאכטער" וועגען „די וואס וועלן נישט שטימען פאר דייטשלאנד". דאס גהעטא פון סאארבריקען, שרייבט דער „בעאבאכטער", הגם עס בעשטעהט נישט אויסשליסליך פון ראסען יודען, געפינט זיך אין צושטאנד פון ליקווידאציע און וועט דעם 13-טען יאנואר אינגאנצען פערשווינדען.

„רעטעט אייער צוקונפט און עפענט אייערע טויערן פאר די ציוניסטען"

שרייבט אנ'אראבישע צייטונג אין סיריען און פאדערט ערמעגליכען דארט א יוד. קאלאניזאציע

ירושלים. די אראבישע צייטונג „ליסאן אלאחראר", וועלכע ערשיינט אין דמשק האט מיט איינינע טעג צוריק פערעפענטליכט אנ'ארטיקעל אין צוזאמענהאנג מיט די קלאגען, וואס האבען זיך פערשפרייט וועגען א יודישער באדען-קניה פון 1,500 דונאם נעבען דער סיריש-ארץ-ישראל'דיגער גרעניץ.

— „מיר זענען זיכער — שרייבט די צייטונג — אז אין וועניגע יאהרען ארום וועט דער דאזיגער שטיק באדען, וואס איז געלעגען פארווארלאזט און פוסט אין משך פון צעהנדליגער און הונדערטער יאהרען, פערוואנדעלט ווערען אין א „ארץ זבת חלב ודבש", וואס וועט ברענגען א ברכה סיי די ציוניסטען אליין און סיי זייערע אראבישע שכנים. זעהענדיג די דאזיגע געבענשטע ציוניסטישע ענערגיע, שטעלט זיך די פראגע: פארוואס שטערען די סירישער דער קאלאניזאציע פון יודען ביי זיי? וואס איז דער גורם, וועלכער בעטרעפט זיי צו פערשטעלען דעם וועג פאר א פאלק, וואס איז אזוי רייך מיט זיין ענערגיע, געלד און איניציאטיוו, און בפרט אין דער איצטיגער צייט ווען די עקאנאמישע נויט האט געשלאגען אזעלכע טיפע ווארצלען אין אונזער לאנד און טרייבט עס אלץ מעהר און מעהר אין די ארעמס פון דער נויט? מען טאר נישט בעהאלטען דעם אמת. מען דארף רעדען אפענע דיבורים. סיריען וועט נישט האבען קיין ווירטשאפטליכע תקומה און וועט אויך נישט אויפלעבען פאליטיש, כל זמן זי וועט נישט בעקומען קיין הילף מצד שטארקע אויסערליכע כוחות.

17 יאהר זענען שוין אדורך ביז היינט זינט דער אקופאציע און קיין שום ווירטשאפטליכע, קיין שום אינדוסטריעלע און סאציאלע אונטערנעהמונג איז נישט געשאפען געווארען ביי אונז. אונזערע נאטירליכע אוצרות ווערען פערארעמט און אונזערע קינדער פערלאזען דאס לאנד אויף נישט צוריקצוקומען. מיר נויטיגען זיך אין א מעכטיגער ענערגיע און אין גרויסע קאפיטאלען. דאס האבען אין זייער רשות די ציוניסטען, וואס זענען גרייט זיי צו ברענגען צו אונז מיט א ברייטער האנד און מיט די בעסטע כוונות. זיי ווילען נור עס זאל זיי ערמעגליכט ווערען א עליה פון צעהנדליגער טויזענדער יודען. וואס ווערען גערודפ'ט אין איראפא. עס מוזען דאך פערשטעהן די יעניגע, וועלכע שטעהען בראש פון אונזער בעוועגונג, אז דאס איז זייער פליכט צו דריקען די ציוניסטישע האנד, וועלכע איז אויסגעשטרעקט צו אונז. זיי מוזען דאך פערשטעהן, אז דורך א געמיינזאמער ארבייט מיט די ציוניסטען וועלען מיר אויפהויבען אונזער אנזעהן, וועלען צוריקגעבען אונזער לאנד דעם אמאליגען גלאנץ און וועלען עס רעטען פון דעם תהום פונ'ם דראהענדען חורבן.

איהר, זיהן פון סיריען, וואכט אויף פון אייער שלאף, האט רחמנות אויף אייער צוקונפט און עפענט אייערע טויערן פאר די ציוניסטען".

(פאלקאר)

ארב. געז. פאר פיז. דערציהונג
„מארגענשטערן"
אין פוילען, אפטיילונג אין לאדז

מארגן, שבת, דעם 5-טען יאנואר 1935, 6 אזייגער קומט פאר אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי"
א גרויסער טורן און ספארט-פעסט
פון „מארגענשטערן"

אין פראגראם: פריי-איבונגען / מכשירים-איבונגען / ספארט-טענץ / פיראמידען / פלאסטישע בילדער. ס'נעמען אנטייל 12 גימנאסטישע גרופען, 300 ספארטלערן צו די איבונגען שפילט צו א סימפאנ. ארקעסטער אונטער דער ליטונג פון ה. ביינגעלמאן. די איבונגען ווערן ציגעגרייט און אנגעפירט דורך דער אינסטרוקטארן-קאמיסיע ביים לאדזער מארגענשטערן.
בילעטען צום פרייז פון 54 גראשען ביז 2 זל. צו בעקומען יעדען טאג אין קאנצעלאריע פון „מארגענשטערן" פאלודניאוא 36 און אין טאג פון פעסט ביי דער קאסע פון טעאטער „ראזמאיטאשטשי".

הילפס-פעראיין
„גמילת חסדים"
גרינער מארק 7.

זונטאג, ד. 6 יאנואר 1935, 6 אווענד קומט פאר אין ענגלישען זאל, צל. 1 מאי 2 די גראנדיעזע
25-יעהריגע יובילעאום-פייערונג
פון 1-טען נעגענזייטיגען הילפס-פעראיין „גמילת חסדים" גרינער מארק 7 מיט אנ'אינהאלטסרייכען פראגראם. עס וועלען אנטיילנעהמען: א רייה טאלאנטפולע בעוואוסטע רעדנער ווי אויך דער קאנטאר פון דער לאדזער סינאגאגע מיט א גוט-איינשטודירט כאר אונטער דער ליטונג פון דיריגענט דארגוושאנסקי, ווי אויך א גוטער ארקעסטער אונטער דער אנפיהרונג פון בעוואוסטען מוזיקער ה' מעלאדיסטא. – פערטיילונג פון זשעטאנען, פאנטאווע לאטעריע, גוט-פערזעהענער בופעט. – אלע מיטגלידער און סימפאטיקער ווי אויך אלע, וועלכע ווילען מקיים זיין די מצוה ואהבת לרעך כמוך" ווערען געבעטען פינקטליך צו ערשיינען. – בילעטען צו 49 גר. צו בעקומען אין פעראיין פון 7—10 אווענד און אין טאג פון דער פייערונג ביי דער קאסע פון זאל.
די פערוואלטונג.

XXV

דאקטוירים האבען אנערקענט
געגען גריפע, פאר לונגענליידענדע
און אפגעשוואכטע
איז דער בעסטער הייל-וויין
„כרמל — ברזל"
פון באראן ראטשילדס ויינקעלערען.

ערשט קלאסיגער הערן-שניידער-אטעליר
א.ח. קוטשינסקי
13 נארוטאוויטשא 13, טעל. 247-90
אין הויף, קווער אפיצינע, ערשטער שטאק
דערמיט מאך איך בעקאנט מיינע ג' קונדשאפט, אז צום נייעם הערבסט- און ווינטער-סעזאן בעזיץ איך די שענסטע אויסלענדישע מאדעלן לויט וועלכע איך פיהר אויס אלערליי בעשטעלונגען ווי אנצוגער, פאלטענעס, סמאקינגער ווי אויך פעלצען צו קאנקורענץ-פרייזן. פינקטליכע אויספיהרונג. רעיעלע בעהאנדלונג. מיט אכטונג
A. Ch. Kuczyński
Mistrz Krawiecki Męski
Łódź, NARUTOWICZA 13, tel. 247-90
poprzeczna oficyna, 1-sze piętro.

לאדז–פאלעסטינא
דער שנעלסטער טראנספארט פון סחורות און שטוב-חפצים פאר עמיגראנטען איז אלע ערטער פון פאלעסטינא
ווערט אויסגעפיהרט דורך דער פירמע
Dom Eks. Przedborski, Kolner i S-ka
שנעל | Łódź, Sienkiewicza 6. | ביליג

צום קומענדיגען סעזאן
די לעצטע שיך מאדעלען
עמפפעהלט
A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11.
בעמ.: א ספעציעלע אפטיילונג פון מענער-שיך.

איך בין מפרסם, אז מענדל ב"ר משה ידידיה
קליינלערער
שרודמיעסקא 72
האט פאלש מקבל געווען דאנערשטאג, דעם 3-טען יאנואר 1935 ביים מורה הוראה ר' אליהו פליישהאקער, נאוואמיעסקא 4, געגען זיין אייגענע שנור און אייניקעל. זאל די עפענטליכקייט וויסען. לאה קליינלערער.
6202

Dr. med.
A. Witonski
הארץ און לונגען-קראנקהייטען
ציגעל-גאס 20 טעל. 102-77
עמפפאנגס-שעה'ן פון 6—8 אווענד.

געז. „פריינד פון ארבייטער-פאלעסטינע", לאדז.
היינט, פרייטאג, קומט פאר אין אייגענעם זאל צל. קאשטשושקי 21
א ליטעראריש פארלעזונג — פון — דיכטער
ל. מלאך
„העראוים, וועלט!"
בעלויכטונג און רעציטאציעס פון דעם ווערק וועגען נעגער-לעבען אין אמעריקע.
דיזעלבע פיעסע ווערט געגרייט אין פאלעסטינער „אהל" און אין ווארשעווער יונג-טעאטער.
אנהויב 8 א זייגער.
בילעטען ביים אריינגאנג.

פאר קראנקע און רעקאנוואלעסצענטען!!!
אריגינעלע רויטע וויינען
ווי אויך אונגאר-וויינען
אין דער בעסטער קוואליטעט צו זעהר צוגענגליכע פרייזען בעקומט מען אין דעם פעקאנטען ווין-געשעפט פון
ע. שיקיער אינה.: ישראל שיקיער
לאדז, פולנאצנא 1
טעל. 107-84

זונטאג, דעם 6 ד. ח. 12 א זייגער בייטאג צום 3-טען שמערצליכען יאהרציים פון אונזער ליבסטען און אונפערגעסליכען
נ"ע אברהם
שלעזינגער
ווערט אויפן בית-החיים פארקומען א הזכרה צו וועלכער עס ווערען געבעטען צו קומען אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע.
די פאמיליע.

די ביליגסטע קוועלע פון
רעשטען
אויף פאלטענס און אנציגער
פאר הערן און דאמען
פון די בעסטע קוואליטעטען פון ביליצער און טאמאשאווער פאבריקען צו בעקומען נור ביי דער פירמע
M. TAZBIR
לאדז, פיעטריקאווער 23
טעל. 226-39. — פריוואט-וואוינונג.
קאנקורענץ פרייזען! קאנקורענץ פרייזען

פענסיאנאט ווייגאט
קאלומנא, טעל. 13
מאכט בעקאנט, אז דער פענסיאנאט האט זיך איבערגעטראגען אין איינע פון די שענסטע ווילעס פון קאלומנא אויף דער לובעלסקא-גאס 15, 2 מינוט גאנג פון דער באהן. ערשטקלאסיג עלעגאנט מיט אלע בעקוועמליכקייטען, מיט'ן בעסטען קאמפארט. א פראכטפולער וואלד, גרויסע און שעהנע זוניגע צימערן, זונען-טעראסע, וואסער, פערגלאזטע ווערטנדעס, ראדיא, הערליכער זאל, בעגזאל-בעלייכטונג, געשמאקפולע קיך, פינקטליכע און רעיעלע בעהאנדלונג, מעסיגע פרייזען.
שטרענג כשר.
בעמ.: דער פענסיאנאט איז טעטיג א גאנץ יאהר. אויפ'ן ווינטער-סעזאן איז פערזעהן מיט ווארימע בעהייצטע צימערן אויף די קארידארען. ס'ווערט אויך אנגענומען שמחות.
ווענדען זיך שריפטליך אויף פאלגענדע אדרעס:
Pensjonat „WEINGOT" Kolumna
ul. Lubelska Nr. 15, tel. Nr. 13. 5616

כעמיש-
באקטעריאלאגישער-
לאבאראטאריום
מ. שאץ
לאדז,
פיעטריקאווער 37
פיהרט דורך זעמטליכע ערצטליכע אנאליזען פון אורין, בלוט, פלעגמע א. א.

אכטונג, דאמען!
אין מיין ניי-ערעפענטען קליידער-אטעליער אויף בזשעזשינער 11 פראנט. 1. שטאק
בעקומט מען צו יעדער ציים פערשידענע
באלאווע און חופה-קליידער
לויט די נייעסטע פאריזער מאדעלן אויסגעארבעט.
קאנקורענץ-פרייזען! סאלידע בעהאנדלונג!
קומט און איבערצייגט אייך!
Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych **M. Józefowiczowa**
Brzezińska 11, front 1 piętro, m. 5

אמואצק
7.50 זל. טעגליך
קלימאטישע וואלד-סטאציע
Sanatorjum
D-ra med. W. PRZYGODY
לונגען-אפטיילונג: ס'ווערען געהיילט לונגען-קראנקע לויט די נייעסטע מעטאדען.
כירורגישע אפטיילונג: ווערען געמאכט: אדמע, איבערברעכונג און פערוואקסונגען, דורכשניידען פונ'ם נערוו א. ז. וו.
ספעציעלער פאוויליאן: ריטשאלט-פרייזען צוגעפאסט צו דער איצטיגער קריזיס-צייט נעמען ארום: פולע אויסהאלטונג, מעדיצין, אויפזיכט, רענטגען, אנאליזען אא"וו.
כשר'ע קיך! געשמאקע כשר'ע קיך.
פאר רעקאנוואלעסצענטען זארגפעליגע אויפזיכט.

עונטשולדיגונג.
דערמיט ענטשולדיג איך זיך פאר'ן מאגאזין-שניידער-מייסטער (כאלופניקאס) פעראיין, פל. וואלנאשטשי 7 און פאר דער עקספארט-סעקציע פאר מיין אונטאקטישער האנדלונג בעת'ן שטרייק אין דער פירמע שטערענזיס און גרעגאוויטש. – אויסדריקענדיג חרטה פאר מיין טאט פערזיכער איך, אז אויף להבא וועט מעהר אזעלכעס נישט פארקומען.
הערשל שליאמהאוויטש
נאוואק'ס 18. 5671

דער בעקאנטער
און לאנגיעהריג פראקטיצירטער
פעלדשער
י. בארנשטיין
נעמט אן אין גאבינעט
ניי-זאזשעוסקא 19, טעל. 229-46

שפארט געלד
דורך קויפען רעיעלע סחורה
צו די ביליגסטע פרייזען
לאזט זיך נור ביי דער פירמע
„בארווין"
לאדז, נאוואמיעסקא 30 טעל. 10-528
וועלכע איז די איינציגע
ביליגע און רעיעלע קוועלע
פון גוטען קידוש-ווייך
ביז די געשמאקסטע פאלעסטינער, אונגארוויינען, ווי אויך אלע סארטען ליקיער, בראנפען'ס און מעהר

די 1-טע און ביליגסטע קוועלע פון
רעשטען
אויף פאלטענס און אנציגער
פון די בעסטע ביליצער און טאמאשאווער סחורות, די מאדערנסטע מוסטערן, אין א גרויסען אויסוואהל, בעקומט מען נאר ביי
R. Szczęśliwy
לאדז, 5 נאוואמיעסקא 5
טעל. 156-09
נעבענסט. פראנט 2 שטאק.

סאוויעט. פאלקס=קאמיסאר לייקענט אפ

די קלאנגען וועגן אנטי=יודישע ארויסטרעטונגען אין ראטען-פערבאנד

מאסקווא, 3 (יט"א טעלעגראפיש) די ידיעות אין די אויסלענדישע צייטונגען וועגן פלומרשטע אנטי-יודישע ארויסטרעטונגען אין לענינגראד און אין אנדערע שטעט ווערען פון פאלקס=קאמיסאר קאטעגאריש אפגעלייקענט. די ידיעות בעצייכענט ער פאר אונזיניגע.

מאניפעסטאציע אין בעלגיען געגען אנטיסעמיטיזם

סענסאציאנעלער ארויסטריט פון א גלח וועגען דעם בלבול פון די „פראטאקאלען פון זקני ציון"

אנטווערפען, 3 (ספ. טעל.)

דא איז פארגעקומען א גרויסע פערזאמלונג געגען אנטיסעמיטיזם, אויף וועלכער דער פיהרער פונ'ם בעלגישען יעזואיטען-ארדען און פראפעסאר פונ'ם קאטוילישען אוניווערזיטעט ד"ר שארל, איז ארויסגעטרעטען מיט א רעפעראט געגען דעם בלבול פון די „פראטאקאלען פון די זקני ציון".

טויזענדער צוהערער, יודען און קריסטען, זענען געקומען הערען דעם בעריהמטען קאטוילישען פיהרער און אפט אונטערבראכען זיין רעדע מיט אפלאדיסמענטען. — ד"ר שארל האט געמאכט א תל פון דער גאנצער אנטיסעמיטישער תורה", וואס עס ענטהאלטען די בעריהמטע „זקני-ציון-פראטאקאלען. אפילו די בריסעלער צייטונג „לע-ווענטיעם סיעקל", וואס איז אמאל געווען א ביסעל געכאפט אין אנטיסעמיטיזם, איז מודה אין איהר בעריכט, אז די דאזיגע פערזאמלונג איז א גרויסער קלאפ פאר'ן אנטיסעמיטיזם.

אין זיין שלוס-רעדע אויף דעם מיטינג האט דער פארזיצער, ד"ר אריה קובאוויצקי, אנגעוויזען אויף דער וויכטיגקייט פון דעם ארויסטריט און גערופען אלע אנוועזענדע — יודען און נישט-יודען — אנצוהויבען א קאמף געגען דער אנטיסעמיטישער פעסט, וואס האט זיך אין פערשפרייטען אין אין בעלגיען.

Telefon
123-33
Prywatne
Pogotowie Lekarskie
czynne w dzień i w nocy
Legjonów 6 (Zielona)

היטלער ווארנט די איינוואוינער פון סאאר=געביט

גרויסער מאניפעסטאציע=מיטינג פון היטלעריסטישע פיהרער פון בערלין

בערלין, 3 (ספ. טעל.)

אין בערלינער אפערן-זאל איז היינט פארגעקומען א גרויסער מאניפעסטאציע-מיטינג מיט'ן אנטייל פון אלע מיניסטארען, פארטיי-פיהרער, מיליטער-פארשטעהער און אנפיהרער פון די שטורם-אפטיילונגען. אין דער ערשטער רייהע איז געזעסען היטלער און זיין פערטרעטער, מינ. העס.

דער ערשטער האט גערעדט געהרינג. ער האט געוואונשען היטלער'ן א גליקליך יאהר. נאך איהם האט גענומען א ווארט היטלער, וועלכער האט גערעדט וועגען די קלאנגען, וואס ווערען פערשפרייט, אז אין די רייהען פון די היטלעריסטישע פיהרער איז פארגעקומען א שפאלטונג. די אלע קלאנגען — האט היטלער געזאגט — ווערען פערשפרייט אין אויסלאנד, אין צוזאמענהאנג מיטן פלעביסציט אין סאאר-געביט. „זאלען וויסען די איינוואוינער פון סאאר-געביט. — האט היטלער אויסגערופען — אז דעם 13-טען יאנואר ווערען זיי איינגעגלידערט אין אנ'איינהייטליכען דייטשלאנד און זאלען אויך וויסען די געגנער, אז אין שוץ פון דעם דייטשען כבוד, וועלען זיי אנטרעטען אויף א שטארקען פראנט פון א פעסטער, גע-שוואוירענער איינהייט".

צום סוף האט געהרינג איבערגעלייענט א דאנק-אדרעס פאר היטלער'ן.

ועד=הלאומי זאל איבערנעמען השגחה איבער ניי=אנגעקומענע עולים

תל-אביב (יט"א) דער ראט פון דער יודישער קהלה אין תל-אביב האט איינשטימיג אנגענומען דעם פארשלאג צו פאדערען פון ועד-הלאומי, אז זיין עליה-קאמיטעט זאל איבערנעמען די השגחה אויף אלע עולים תיכף נאך זייער אנ-קומען אין לאנד.

Dr. med.
Leon Familier
אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
6.שערפיעז 37 (בענעדיקטא)
נעהמט אן פון 5—7 נאכם.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען, בלאז און אורין-קראנקהייטען
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעהמט אן פון 2—3 און פון 6—8 אוו.

Dr. H. Weisshoff
אינערליכע קראנקהייטען
Śródmiejska 5 וואוינט איצט:
tel. 162-95.
נעהמט אן פון 6—8 אוועגד.

אין הויז שרודמיעסקא 7
זענען צו פערמיטען פון 1-טען יאנואר: פראנט 1-טער שטאק 6 צימער און קיך מיט אלע בעקוועמליכקייטען; פראנט 3 טער שטאק 4 און 3 צימער און קיך מיט אלע בעקוועמליכקייטען; אפיצינע 3 און 2 שט. 4, 3 און 2 צימער מיט קיך מיט בע-קוועמליכקייטען; קווער-הויז 3-טער שטאק 2 צימער און קיך מיט בעקוועמליכקייטען; איינצעלנע געשעפטס-לעדען אין הויף. ווי אויך א בעקערײ.
5621

LABORATORJUM ANALIZ LEKARSKICH „HIGJENA"
Gdańska 31a, tel. 192-64
עפען א גאנצען טאג. נעמט אן אלערליי אנאליזן פאר אונפערמעגליכע — ביליגערע פרייזן.

GABINET ŚWIATŁOLECZNICZY
עלעקטרישע בעשטראלונגען, קווארץ-לאמפען, סאלוקס, דיאטערמע.
Gdańska 31a, parter, tel. 192-64

Dr. J. Lubicz
כירורג און ארטאפעד
9 פאלודניאווא 9,
טעל. 17-183
צוריקגעקעהרט

Dr. med. Z. Wajs
האט זיך איבערגעצויגען אויף
נאוואמיעסקא 5 (פראנט)
ספעציאל-ארצט פאר הויט, וועגערישע, האר און געשלעכטס-קראנקהייטען
נעמט אן פון 9—1 און פון 3½—8 אווענט.
זונטאג און יום-טובים פון 9—1 טיטאג
צו לעטשניצע-פרייזען.

צו דער חתונה פון אונזער חבר, פערוואלטונגס=מיטגליד
משה פלארנשטיין
(קאנסטאנטין)
מיט פרל. **מיניא יודענהערץ**
(לאדז)
ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
די פערוו. פון ספארט-קלוב
„הכח" קאנסטאנטין.
5620

א הערצליכען מזל-טוב צו דער חתונה פון מיין פריינדין
סאלא קאפלאוויטש
מיט מיין פריינד **משה שולזינגער**
אייער לעבענס-וועג זאל שיינען ווי די זון אין הימעל.
עקיבה פריינדליך

וויכטיג פאר מחותנים!
דער ניי-רעמאנטירטער
קאנצערט=זאל
3 פיראמאוויטשא 3
ווערט פערדינגען אויף
בעלער, חתונות, חנוך'ז, פער-זאמלונגען, פערוויילונגען
און ספארט=איבונגען
ביליגע פרייזען כמעט ווי בחנם.
מיט אכטונג די אינהאבער.
קומט און איבערצייגט אייך.

פאר **גארד,**
ביזשוטעריע
און לאמבארד-קוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
איזידאר פיאלקא
פיעטריקאווער 7.

ד"ר מעד.
ד. ראזענצווייג
וואוינט יעצט אויף
72 פילסודסקיעגא 72
(ווסכאדניא) פראנט 2-טען שטאק
טעלעפאן 128-74.
31

פיזיקאליש=טעראפישער קאבינעט
ביי „לינת הצדק"
איז מעפיג טעגליך פון 11—1 פארמיטאג און פון 4—6 נאכם. און בעפינט זיך אונטער דער אויפזיכט פון א דאקטאר-ספעצ.
ערמעסיגטע פרייזען. דיאטערמיע 2 זל. עלעקטרישע בעדער 1.50 זל. סאלוקס 1.50, קווארץ-לאמפען 75 גר. פאר אונבעמיטעלטע הנחה-פרייזן
די נאכט-פאגאטאוויע בײ „לינת הצדק" פיהרט איבער קראנקע אין שפיטאל און אויסער דער שכאדט.

א הערצליכען „מזל-טוב" ווינשען מיר אונזער ג' לאנג-יעהריגען פערוואלטונגס-מיטגליד
ר' ישראל קארמיאל
צו דער חתונה פון זיין זוהן
שמחה מיט פרל. **צעסיע**
וועלכע איז פארגעקומען מאנטאג דעם 31/XII 34 און מיר ווינשען איהם ער זאל האבען פון זיי פיל נחת, און דעם יונגען פאר ווינשען מיר, אז זייער לעבענס-וועג זאל מיט רויזען בעצירט זיין.
די פערוואלטונג
פון „גמילת חסדים"
גרינער מארק 7.

א הערצליכען „מזל-טוב" ווינשען מיר אונזער געעהרטען וויצע-פרעזעס ר'
יחיאל פינטשעווסקי
צו דער בר-מצוה פון זיין זוהנעלע
אהרן
וועלכע קומט פאר שבת פ' וארא ד. י. און מיר ווינשען איהם ער זאל האבען פיל נחת און גליק.
די פערוואלטונג
פון „גמילת חסדים"
גרינער מארק 7.

א הערצליכען „מזל-טוב" ווינשען מיר אונזער געוועזענעם פערוואלטונגס-מיטגליד
ר' נתן ריזא
צו דער בר-מצוה פון זיין זוהנעלע
שלמה זלמן.
וועלכע איז פארגעקומען שבת פ' ויחי ד. י. און מיר ווינשען איהם ער זאל האבען פיל נחת און גליק.
די פערוואלטונג
פון „גמילת חסדים"
גרינער מארק 7.

Z intencji zaręczyn siostry mojej
p. Leli Pryzant (Łódź)
z p. **Kubą Zajtmanem**
(Palestyna)
życzę wiele szczęścia i różowej przyszłości.
Józef Pryzant

Koleżance naszej
p. Leli Pryzantównej
z okazji Jej zaręczyn
z p. **Kubą Zajtmanem**
składamy najserdeczniejsze życzenia.
Janek Opatowski
Jakób Zylbersztajn
Dawid Ruszecki

א הארציגען מזל=טוב ווינשען מיר צו דער פערלאבונג פון אונזער ליבע טאכטער און שוועסטערן-טאכטער
פרל. **העלא קאפטאל** (לאדז)
מיט ה' **הערמאן אססיא** (ווארשא)
זאל זייער נייער לעבענס-וועג מיט בלומען בעצירט זיין.
עלטערן: **אברהם** און **ברכה קאפטאל,**
באבעשע **חי' אסתר גארצעוויטש,**
אפרים און **רבקה הערשבערג,**
בעריש און **נחמה הערשבערג,**
אברהם, שיינדעל און **רייזעל שפייער**
און **אברהם גארצעוויטש.**

צו די תנאים פון אונזער ליבע
העלא קאפטאל
מיט ה'
הערמאן אססיא
ווינשען מזל-טוב!
פאמיליע גארצעוויטש
פאמיליע שמייער
פאמיליע פאצאנאווסקי

מזל=טוב!
סל מלא ברכות ובתוכם ברכת מזל-טוב חמה אנו מושיטים מעומקא דלבנו לבננו היקר הב' המושלם וכו, כמר
שאול אייזען לארושיו את העלמה מרת **ביילה ראגאווסקא**
קשר של קיימא יהא קשרכם ושוכן בערבות יריק לכם ברכות עד שיבלו שפתותיכם מלאמר די.
המברכים הוריך
אלי' משה ורחל לאה אייזען.

צו דער חתונה פון אונזער ברודער און שוואגער
שאול אייזען
מיט פרל. **בעלא ראגאווסקא**
ווינשען פיל גליק
מענדעל און **רוזשא אייזען**
און זייער זוהן **יוזיא**
לאדז.

צו דער חתונה פון אונזער ברודער און שוואגער
שאול אייזען
מיט פרל. **בעלא ראגאווסקא**
ווינשען א גליקליך צוזאמענלעבען
ישראל און **לאה אייזען**
און זייער טאכטער **געניא**
לאדז.

צו דער חתונה פון אונזער ברודער, שוואגער און פעטער
שאול אייזען
מיט פרל. **בעלא ראגאווסקא**
ווינשען פיל גליק
העניא און **מלך ערליכזאהן**
און זייערע קינדער
טאראנטא—קאנאדא.

צו דער חתונה פון אונזער ברודער און שוואגער
שאול אייזען
מיט פרל. **בעלא ראגאווסקא**
ווינשען א גליקליכע צוקונפט
גד און **פאולא זשעלאזא**
בוענאס-איירעס. (אייזען)

צו דער חתונה פון מיין ברודער
שאול אייזען
מיט פרל. **בעלא ראגאווסקא**
ווינשט א גליקליך צוזאמענלעבען
לואיס אייזען
טאראנטא—קאנאדא.

צו דער חתונה פון
פרל. **בעלא ראגאווסקא**
מיט ה' **שאול אייזען**
ווינשען פיל גליק
דארא אייזען
מאניעק שטיין
לאדז.
5655

קאנפערענץ פון אמעריקאנער „מזרחי" אין ניו-יארק

ס'האבען זיך בעטייליגט 1200 דעלעגאטען

נ י ו - י א ר ק, 3 (יט"א טעלעגראפיש)

דא איז פארגעקומען א קאנפערענץ פון די אמעריקאנער „מזרחי". ס'האבען זיך בעטייליגט 1200 דעלעגאטען. ס'זענען אנגענומען געווארען א רייהע רעזאלוציעס, צווישען אנדערע וועגען א פערגרעסערטער עליה, פאדערען מעהר סערטיפיקאטען, געגען לעגיסלאטיווען ראט, שאפען אנ'ארץ ישראל קאמפיין אויף 200 טויזענד דאלאר, גרינדען א טעגליכע העבראאישע מורתיסטישע צייטונג אין ארץ ישראל, די ציוניסטישע עקזעקוטיווע זאל זיין בינדענד פאר אלע ריכטונגען אויב זי וועט בעשטעהען פון פארשטעהער פון אלע פארטייען, געגען באדען שפעקולאציע, געגען רדיפות אויף ציוניסטען אין ראטען פערבאנד.

די קאנפערענץ האט זיך אויך ארויסגעזאגט פאר'ן יודישען וועלט קאנגרעס.

41 נייע אונטערנעהמונגען אין א"י

י ר ו ש ל י ם, (יט"א). אין אפיציעלען רעגירונגס-בלאט זענען רעגיסטרירט געווארען 9 נייע האנדעלס-געזעלשאפטען, צוו. אנד. פאר וועגען-בוי (30 טויזענד פונט גרונד-קאפיטאל), האלץ-אויס ארבייטונגען, א אי"-שיפס-געזעלשאפט, א שאקאלאד-פאבריק, א.א. דער אלגעמיינער גרונד-קאפיטאל פון אלע רעגיסטרירטע געזעלשאפטען בעטרעפט 138 טויזענד פונט.

גלייכצייטיג זענען רעגיסטרירט געווארען 32 נייע שותפות-אונטערנעהמונגען: 3 אין חיפה, 3 אין די קאלאניעס איינע אין ירושלים און די איבעריגע אין תל-אביב

וועגען-בוי אין א"י

י ר ו ש ל י ם, (יט"א), אינגיכען וועט געענדיגט ווערען אנ'אספאלטירטער וועג צווישען דעם ארבייטער-קבוץ רמת רחל (גדוד העבודה) און דער ירושלימער פארשטאט תלפיות, רמת-רחל עקזיסטירט זייט אכט יאהר, האט אבער די גאנצע צייט שטארק געליטען צוליבן מאנגעל פון אנ'ענטשפרעכענדען פערקעהרס-וועג. די רעגירונג האט מסכים געווען צו ערטיילען א סובווענץ אויף די בוי-קאסטען פון דעם וועג. דער נייער וועג זאל אויך גורם זיין צו א שנעלערער ענטוויקלונג פון תלפיות

אמעריקאנער נישט-ציוניסטען – א בעזונדערע קערפערשאפט

געשלאסען די סעסיע פון דער אגענץ

נ י ו - י א ר ק, 3 (יט"א טעלעגראפיש)

ס'איז געשלאסען געווארען די סעסיע פון דער „אגענץ". ס'זענען אנגענומען געווארען א גאנצע רייהע רעזאלוציעס. אין איין רעזאלוציע ווערט געשילדערט די גרויסע דערגרייכונגען אין ארץ-ישראל. א צווייטער רעזאלוציע בעשטעטיגט די איצטיגע פאליטיק פון דער עקזעקוטיווע.

ס'זענען אויך אנגענומען געווארען רעזאלוציעס געגען לעגיסלאטיווען ראט. פאר א פערגרעסערטער עליה.

די אמעריקאנער נישט ציוניסטען ארגאניזירן זיך אין א בעזונדערער קערפערשאפט, כדי צו שפילען א גרעסערע ראלע אין דער אגענץ.

אין דער סעסיע האבען זיך בעטייליגט 18 ציוניסטען און 14 נישט ציוניסטען.

ד"ר חיים ווייצמאן לויבט די מזרח-אייראפעאישע יודען

י ר ו ש ל י ם, 3 (יט"א טעלעגראפיש)

ד"ר חיים ווייצמאן האט געגעבען אנ' אינטערוויאו דעם „דואר היום" אין וועלכען ער האט שטארק געלויבט די מזרח-אייראפעאישע יודען, דאגעגען האט ער געטאדעלט די מערב אייראפעאישע יודען, וואס קומען קיין ארץ ישראל רייך ווערען.

אויטאמאטישע מאשין צו פאקען אראנזשען

י ר ו ש ל י ם (יט"א) ווי עס ווערט מיטגעטיילט, זאלען קיין א"י אינקורצען געבראכט ווערן נייע מאשינען צו אראנזשען-פאקריי, וועלכע ווערען גענוצט אין שפאניען. די דאזיגע מאשינען בעזארגען אויף אנ'אויטאמאטישען אופן אלע ארבייטען, וואס זענען פערבונדען מיט'ן פאקען אראנזשען, אהן דער נויטווענדיגקייט פון האנד ארביים. אזא מאשין קאסט אנ'ארך טויזענד פונט און בעזארגט דאס איינפאקען פון אונגעפעהר 200 שטיק פירות אין א מינוט.

די מאשין איז נישט קיין גרויסע און קען אין פאקונגס סעזאן איבערגעפיהרט ווערען פון איין פרדס אין צווייטען. די פרדסנים קענען זיך מיט דער אנווענדונג פון דער מאשין איינשפארען הונדערטער ארבייטס הענד אין עקספארט סעזאן.

צי איז נויטיג און צוועקמעסיג די צענטראלע יודישע ווירטשאפטליכע קאמיסיע?

יודישע געזעלשאפטליכע טוער זאגען זיך ארויס וועגען דעם פראיעקט פון קאמיטעט פון יודישע דעלעגאציעס

אנקעטע פון דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור

וו א ר ש א, (יט"א). דער פרעזעס פון דער יודישער קהלה אין ווארשע, ה' אליהו מאזור, האט איבערגעגעבען דער יודישער טעלעגראפען אגענטור פאלגענדע ערקלערונג אויף איהר אנקעטע איבער דעם פראיעקט פון קאמיטעט פון יודישע דעלעגאציעס צו שאפען א צענטראלע ווירטשאפטליכע קאמיסיע אין פאריז מיט א ווירטשאפטס-ראט אין ווארשע:

מיינונג פון פרעזעס א. מאזור

יעדע איניציאטיווע וואס שטרעבט צו פערבעסערען די שווערע ווירטשאפטליכע לאגע פון דער יודישער בעפעלקערונג, איז הערצליך בעגריסט און אונטערשטיצט צו ווערען. פון דער דערך יט"א פעעפענטליכטער מיטטיילונג איז צו זעהען, אז עס עקזיסטירט א שייכות צווישען דער איניציאטיווע צו שאפען א צענטראלע ווירטשאפטליכע קאמיסיע אין פאריז און דעם אנגעקינדיגטען יודישע וועלט-קאנגרעס, וועלכער דארף בעטראכטען די ענטשפרעכענדע פראיעקטען פון דער ווירטשאפטליכער אקציע.

„אגודת ישראל", איז, ווי בעקאנט נישט צוגעשטאנען צום פראיעקטירטען יודישען וועלט-קאנגרעס. דאס איז געשעהען נישט דערפאר, ווייל די „אגודה" זאל כלומרשט בעגייען די נויטווענדיגקייט פון א פעראייניגונג פון גאנצען יודענטום, נאר מחמת דעם, וואס לויט דער מיינונג פון דער אגודה האט מען געהארפט פריהער, אויפן וועג פון פערהאנדלונגען, ברענגען צו א פעראייניגונג פון די אבשויאונגען פון די יודישע וועלט-גרופירונגען און איינשטעלען די מעגליכקייט פון זייער אנטייל אין יודישען וועלט-קאנגרעס, און ערשט ארויסטרעטען מיט א קאנקרעטען פלאן אויף דעם עפענטליכען פארום.

די ידיעות, וואס קומען איצט פון אמעריקע, בעשטעטיגען פולשטענדיג די באארענישען, וואס זענען געהאט ארויסגעשיקט געווארען דורך דער „אגודה" מחמת פון די דאזיגע ידיעות דריגט אַרויס אז עס איז נישט דערגרייכט געווארען קיין פערשטענדיגונג און אז איינפלוסרייכע יודיש-אמעריקאנער ארגאניזאציעס שטעהען מחוץ פון יודישען וועלט-קאנגרעס.

אונאבהענגיג אבער פון אומשטענדען, וואס זענען פערבונדען מיטן יודישען וועלט-קאנגרעס, דארף מען זיך בעציהען פאזיטיוו צו דער איניציאטיוו צו שאפען א ווירטשאפטליכען ראט. אזא קערפערשאפט איז, אין פעריאד פון איצטיגען שארפען קריזיס, פון וועלכען עס ליידען אזוי שטארק די בריי טע מאסען פון דער יודישער בעפעלקערונג, אונבעדינגט נויטווענדיג און נוצליך. בתנאי אבער, אז די טעטיגקייט פון דער דאזיגער קערפערשאפט וועט נישט געפיהרט ווערען אונטערן ווינקעל פון פארטייאישע אינטערעסען און קלייזעל-נוצען.

דער ווירטשאפטליכער ראט דארף זיין קאנסטרואירט אויפן יסוד פון אנטייל פון פארשטעהער פון די יודישע ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס, וואס עס שליסט כלל נישט אויס, אז אין דעם ראט זאלען אריינגעהען פארשטעהער פון אלע פאליטישע ריכטונגען, אבער אינע-האלב פון דער דאזיגער קערפערשאפט טארען נישט קומען צום אויסדרוק קיין פארטייאישע ריקזיכטען.

אין דעם פראיעקטירטען ווירטשאפטס - ראט דארף מען אויך זיכערען דעם אנטייל פון די גרויסע יודישע קהלה אין פוילען.

די הויפט - אויפגאבע פון ווירטשאפטס-ראט דארף זיין די בעהאנדלונג פון ווירטשאפטליכע פראבלעמען פון פוילישען יודענטום און די שטרעבונג צו לעזען די דאזיגע פראבלעמען נישט אויסשליסעדיג באטיראליך קיין פאליטישע פראגען, אויב זיי בינדען זיך ארגאניש מיט ווירטשאפטליכע אנגעלעגענהייטען.

קאנקרעטע פראיעקטען און פארמען פון ווירטשאפטליכער הילף דארפען פריהער זארגפעלטיג געפרשט ווערען דורך פאכלייט.

אלענפאלס דארף מען צוטרעטען צו אנ'ענערגישער אקציע פון ווירטשאפטליכע הילף פאר דער דורכ'ן קריזיס שווער-געטראפענער יודישער בעפעלקערונג. א ווייטערע פאסיוויטעט וואלט געווען אונפערציהליך.

10 יאהר וועט נישט זיין קיין מלחמה

אזוי גלויבט אנ'ענגלישער פאליטיקער

ווארנאן בארלעט פון לאנדאנער „ניוס קראניקל" זאגט, אז ווענינגסטענס אין משך פון די נאהענטסטע 10 יאהר וועט קיין מלחמה נישט זיין, ווייל קיינער וועט נישט וואגען אנצוהייבען א מלחמה און קיינער ריכט זיך נישט צו האבען פון איהר וועלכע ס'איז געווינסען.

– און דייטשלאנד?

דייטשלאנד וועט קיין מלחמה צוליב א סך טעמים נישט אנהייבען. קודם כל דערפאר, ווייל די גרויסע אינדוסטריעלע צענטערס פון דייטשלאנד ליגען צו נאהענט פון דער גרעניץ. דייטשלאנד האט אמת אויסגעצייכענטע פליה אפאראטען ווי היינקעל 70 אדער י. או. 52, וועלכע מ'קען לייכט פערוואנדלען אין שווערע קאמף אפאראטען, זי האט אבער נישט גענוג אעראפלאנען אויף אפצושטויסען די מאסען-אטאקעס פון די פיינדליכע אפאראטען.

חוץ דעם האט דייטשלאנד קיין געוועהר נישט. אין 1914 האט דייטשלאנד געהאט פער בינדעטע און די הילף פון א רייהע נייטראלע לענדער אין דער פאבריקאציע פון געוועהר און גראנאטען, און דאך נישט געהאט גענוג אמוניציע פאר'ן פראנט און סוף כל סוף פערשפילט די מלחמה. ביי דער היינטיגער אינטערנאציאנאלער לאגע, ווען עס עקזיסטירט די פעלקער ליגע, וועלכע האלט אין אייראפע בעקענט האנדלען ענערגישער, ווי בעת'ן קאנפליקט צווישען כינע מיט יאפאניע, וואלט דייטשלאנד אין פאל פון א מלחמה געקענט רעכענען נאר אויף דער איי גענער פראדוקציע. די דייטשע רעגירונג ווייס וועגען דעם און רעכענט זיך מיט אזא מצב.

איבריגענס וואלט אין פאל פון א מלחמה געקענט קומען צו א בירגער קריג אין דייטשלאנד. די אומבארחמנותדיגע בעקעמפונג פון דער סאציאל דעמאקראטיע און פון די קאמוניסטען האט זיי לחלוטין נישט פערניכטעט, דערפאר איז געבליבען ביי זיי א סך האס צום היטלער רעזשים און רע וואנזש ווילען. איז פאל פון א מלחמה אויסברוך וואלטען זיכער פארגעקומען סאבאטאזש אקטען, וואס זענען בעזונדערס געפעהרליך אויף די באנען און אין די געוועהר פאבריקען.

און איטאליען?

איטאליען איז א לאנד אהן רוישטאפען און אהן פערבינדעטע. אזא לאנד קען וועגען אפענער סיוער מלחמה נישט טראכטען. מוס אליני בעאומרוהיגט, געפעהרליך איז ער אבער נישט. ער גראָרימפיצירט מלחמה, טוט אן קינדער אין מיליטערישע מונדירען, אויפ'ן שלאכט-פעלד וועט ער זיי אבער נישט שיקען.

וועגען ראטענפערבאנד שרייבט אזוי בערטלע:

מיר וויסען גוט, אז אונזערע מיליטערישע קרייזען, וועלכעדיג מיר זאלען אסיגנירען קרעדיטען אויף מיליטער-צוועקען, שרעקען אונז כסדר מיט עפעס א געגנער. א לאנגע צייט האט די דאזיגע ראלע אויסגעפיהרט דער באלשעוויק מיט א מעסער אין די ציינער. היינט אבער פערשטעהען דאס רוב ענגלענדער אויסגעצייכענט, אז דער ראטענפערבאנד האט ביי זיך אין לאנד צו פיל אינעוויינעסטע פראגען צום לעזען. ער זאל זיך וועלען מישען אין פרעמדע ענינים.

יאפאניע!

די יאפאניע, האלט ער, איז מיליטעריש זעהר שטארק, אימפעריאליסטיש געשטימט און דערפאר געפעהרליך. אויפן וועג פון איהרע אנעקסיע-פלענער וועלען זיך אבער שטעלען ענגלאנד. די פעראייניגטע שטאטען, דער ראטענפערבאנד און כינע.

אין דער וועלט זענען אבער פאראן פולווער-צענטערס: דאס זענען דער סאאר-געביט, עסטרייך, יוגאסלאוויען, עס איז דאך אבער אויך מעגליך, אז דער אדער יענער פון אונז וועט פלוצלונג שטארבען, פונדעסטוועגען טראכטען מיר דאך כסדר נישט וועגען דער דאזיגער טרויעריגער מעגליכקייט, עס זענען אמת פאראן פולווער-צענטערס, עס זענען אבער פאראן כוחות וואס ווירקען קעגען מלחמה.

אפשר איז צו ריזיקאליש צו פערזיכערען, פערענדיגט בערטלע, אז קיין מלחמה וועט בשום אופן נישט זיין. עס איז אבער א סך זיכערער פון דער בעהויפטונג, אז עס דראהט אונז אומפערמיידליך מלחמה.

יודיש מאַריאָנעטען-שפּיל
„בערל-שמערל-טעאַטער"
אָנפיהרונג: משה בראַדערזאָן
אין קאַפע „אידעאַל" פּיעטריקאָווער — 48 —

שישו ושמחו „מ'בערל שמערל"!
זייט וויסען יודען, אַז פּיש איז ריבאַ, הזמן קצר והמלאכה מרובה
און אַזוי ווי די אַרבייט איז גרויס ביים פאַרטיג מאַכען דאָס נייע פּראָגראַם —
האָלט שוין ממילא דאָס איצטיגע פּראָגראַם ביים צוועקנעהן אין לאַנד פון די שאָטענס!
לאָזט-זשע נישט אַדורך די איצטיגע גלענצענדע און איינציגע געלעגענהייט
צו זעהען און הערען דאָס פּראָגראַם, וואָס שטייט שוין מיט איין פוס אין דרויסען — א. ג.

„אַזוינס און אַזעלכעס" לעצטע טעג פון ערשטען פּראָגראַם!
לויט וואָר עס ווערט אַלץ געקיביצט. עס ווערען געגעבן קאַריקאַטורען פון:
ד"ר רויז-און-בלאַט, ד"ר פּלויש, אָסקאַר קאַנסגס, מאַקס קאַנסגל, יצחק גרינבוים, חיים יאַסנער, דיר. צאַהל-מײַסטער, לייביש פון ראָזענבערג, גרשון וואָילמאַן, ר' יאָסעלע מנ'שר, קאַמענדאַנט בערעק מײַזלעראָוויטש, פּאַני די חונפּע, מאַדאַם אסתר מענדעלאָוויטש, פּאַפּאַ ראַטהאָלץ, שמעריל עם בעריל, פּיניעלע מויק, יעקב קאָק-אָגט, מאַנגאַ דעפּטאַקאָוויטש, וואַלענטי ראַדני, וואַיטשעכאָווא די דאָזאָרצעלע. מעקסטען: משה בראַדערזאָן, י. אַבערזשאַנעס, און ח. י. בזשוזשטאַיסקי. לאַלקעס געשניצט — ש. טאַבאַק. מוזיק אַראַנזשירט: דוד בייגעלמאַן.
20 האַרציגע פאָלקסטימליכע געזאַנגס-נומערן.
הייבט פרייטאָג באַר 1 פאַרשטעלונג 10 אַוו. מאָרגען שבת 2 פאַרשט. 8 און 10 אַוו. קאָנסומציע 1 זל.

נייע קאָמפּעטענצען פון לייטערס פון פינאַנץ-אַמטען

(א) לויט ווי מ'אינפאָרמירט אונז האָבען, אין שייכות מיט דער נייער שטייער-אָרדינאַציע, בעזונדערע לייטערס פון פינאַנץ-אַמטען בעקומען דאָס רעכט צו אַנולירען פאַרשידענע שטייער-חובות.

לייטערס פון פינאַנץ-אַמטען קאָנען איצט אויף אייגענער אחריות סקאַסירען קליינע סומען עקזעקוציע-קאָסטען ביז 25 זלאָטעס אין בעצוג צו אָרימעלייט.

אין אַנדערע פאַלען וועלען די לייטערס, נאָכ'ן אויסזאַמלען די געהעריגע „אָפּיניע" אַרי-בערשיקען זייער פאָרשלאַג צום דעצידירען דער מאַכט פון דער צווייטער אינסטאַנץ, ד. ה. צו דער פינאַנץ-קאַמער.

7 מינים געשפּרעכען
נייע פאָרשריפטען ביים צווישענשטע-טישען טעלעפאָן-פאַרקעהר

(א) ווי מיר דערוויסען זיך, האָט דער טע-לעגראַפיש-טעלעפאָנישער אַמט אין לאָדז בעקומען אַ פאַראָרדנונג, דורך וועלכער עס ווערען איינגע-פיהרט נייע פאָרשריפטען אין דעם צווישענשטאַ-טישען טעלעפאָן-פאַרקעהר.

די נייע פאָרשריפטען זענען פעסטגעשטעלט אויפ'ן יסוד פון דער נייער פּאָסט-אָרדינאַציע, וואָס פיהרט איין אַ רייה שינויים.

צ. א. איז פאַרגרעסערט געוואָרען די צאָהל קאַטעגאָריעס פון טעלעפאָן-געשפּרעכען ביז 7 — דורכן איינפיהרען ספּעציעלע פּריוואַטע אַזויגערו-פענע בליץ-געשפּרעכען, וואָס האָבען די בכורה אין בעצוג צו פּריוואַטע געוועהנליכע און דרינ-גענדע געשפּרעכען.

עס זענען אויך געענדיגט געוואָרען די אָפּ-רעכנונגס-פאָרשריפטען, ווי דהיינו, די איבערגע-צאָהלטע סומען, וואָס דער אַבאָנענט טראָגט אריין קאָנען רעוואַלוירט ווערען אין משך פון אַ האַלב יאָהר אָבער נישט שפּעטער.

DR. MED. H. LUBICZ
פאַר הויט, וועענערישע און געשלעכטס-קראַנקה.
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 141-32
עמפּפאַנגס-שעה'ן 8—10, 12—2, און 5—8 אָווענד
זונטאָג און יום-טוב פון 9—11 בייטאָג.

אויפלעבונג אין דעטייל-האַנדעל
מיט דאַמען-שטאָפען צוליב'ן קאַרנאַוואַל

(אג) אין משך פון דער לעצטער וואָך פאַר ניי-יאָהר האָט זיך אויפ'ן היגען מאַרק פון דאַמען-שטאָפען בעמערקט אַ בעדייטענדע אויפלעבונג. דאָס שטעהט אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם אָנהויב פון קאַרנאַוואַל צייט, ווען עס שטייגט געוועהנליך די נאָכפראַגע אויף טייערערע לוקסוס-אַרטיקלען.

אין די דעטייל-געשעפטען איז אין די לעצטע טעג פון פאַרגאַנגענעם חודש געווען אַ גרויסע אויפלע-בונג. בעזונדערס שטאַרק האָט מען געזוכט די טאַפט-אַרטיקלען, וואָס זענען איצט זעהר אין דער מאָדע, און דאַן קינסטליכע זייד מיט אַ גלאַנץ.

עס זענען אויך שטאַרק געקויפט געוואָרען זיידענע און שטרייכגאַרן-אַרטיקלען, וואָס ווערען בענוצט צו פאַרפּוצונג אויף דאַמען-קליידער.

לויט דער מיינונג פון די פאַראינטערעסירטע קרייזען, וועט די אויפלעבונג געדויערן אינגאַנ-צען נאָך אַ פּאָר וואָכען, און דאָס וועט אָהן קיין שום ספק האָבען אַ גוטען איינפלוס אויף דער דאָזיגער בראַנזשע, ווייל די אויפלעבונג וועט זיך אויך איבערטראָגען אויף די הורטאָווניקעס און די פאַבריקאַנטען.

19 סוחרים בעשטראָפט
פאַר האַנדלען אין די נישט דערלויבטע האַנדעלס-שעה'ן

פאַר האַנדלען אין די נישט דערלויבטע האַנדעלס שעה'ן, האָט די שטאָטישע סטאַראָסטווע בעשטראָפט פאָלגענדע 19 סוחרים:

אידאַ ווינער (זגערזשער 58) מיט 500 זל. חנה שוואַרצמאַן (פּאָפּושעטשנאַ 2) 250 זל. אַברהם מאַנדראָוויטש (אַלטער מאַרק 5) — 150 זל. וואַצ-לאַוו קלעמושינסקי (ראַדוואַנסקע 53) — 100 זל. שלמה געמאַן (11 ליסטאָפּאַד 7) 150 זל. בראָני-סלאַוו דוסעל (פּיעטריק. 273) — 100 זל. חיים דוד פּרייס (פּולנאָצנאַ 10 — 100 זל. איציק האָ-ראָוויטש (נאַרוטאָוויטשאַ 41) — 100 זל. שלמה ראָזען (גלובנאַ 62) — 100 זל. אריה קאַריש (זגערזשער 18 — 500 זל. יעקב גוטמאַן (11 ליסטאָפּאַד) 400 זל. ישראל פאַלקע (זאַוואַדזקאַ 30) — 250 זל. גוטשע ראָזענבלום (פּעטריק. 294) — 200 זל. אברהם שולמייסטער (נאָוואָמיעסקאַ 3) — 150 זל. מאיר ראָזענבערג (פּאָלודניאָוואַ 6) — 100 זל. הערש צוקער (גאַוראָט 2) 150 זל. יאַנינאַ פּאַפּלאַווסקאַ (אַל. אוניאַ 16 — 100 זל. אב'הם שוואַרצביין (פּיעפּסאָוואַ 14) 100 זל. זלמן פריר (זשגאָווסקאַ 70) 100 זל.

אַ נייע שוהל אין לאָדז
אויפ'ן נאָמען פון ר' אלי' חיים מייזעל זצ"ל

ווי מען גיט אונז איבער, האַלט בקרוב אין פאַרווירקליכט ווערען דער וואונש פון די ליטווישע יודען אין לאָדז צו האָבען אַן אייגענע גרויסע שוהל.

דעם דאָזיגען פּלאַן האָט אויך בשעתו געהאַט דער אַלטער רב זצ"ל, און צו דעם צוועק איז נאָך מיט פופציג יאָהר צוריק געקויפט געוואָרען אַ פּלאַץ אויף קיליבסקיעגאָ 29.

איבער פאַרשידענע טעכנישע סיבות ובפרט מחמת דער וועלט-מלחמה איז אָבער דער דאָזיגער פּלאַן לעת עתה נישט אַדורכגעפיהרט געוואָרען.

לעצטענס איז אַ דאַנק דער איניציאַטיוו פון איי-ניגע אָנגעזעהענע פּערזאָנען, געשאַפען געוואָרען אַ בוי-קאָמיטעט און מען האָט זיך גענומען מיט דער גאַנצער ענטשלאָסענהייט צו רעאַליזירען דעם פּלאַן.

עס איז געבילדעט געוואָרען אַן ענטשפּרעכענ-דער קאָמיטעט, וואָס בעשטייט פון אָנגעזעהענסטע לאָדזער פּערזענליכקייטען מיט די רבנים ר' משה מנחם סגל און ר' אליעזר-יצחק מייזעל שליט"א בראש.

דער אַרבייטס-פּלאַן איז שוין אויסגעאַרבייט געוואָרען און קירצליך טרעט מען שוין צו צו דער אַרבייט גופא.

די שוהל וועט הייסען: „בית הכנסת על שם הרה"ג ר' אלי' חיים מייזל זצל"ה". און זי וועט זיין אַ לעבעדיגע מצבה לזכר דעם בעליבטען לאָדזער גאון.

דער פאַקט, וואָס מען בעהמט זיך בויען די שוהל, האָט אַרויסגערופען אין דער שטאָט אַ גרויסען אינטערעס, און עס מעלדען זיך אַלץ נייע מיט-גלידער, וואָס ווילען ביי דער מצווה גערן מיטהעל-פען מיט ראַט און טאַט, ובפרט ביים בעוואוסטזיין, אַז דערמיט וועט אויך אַ הערליכען אופן פאַראייביגט ווערען דער נאָמען פונ'ם גרויסען רב זצל"ה.

ענדערונג פון די אָפּצאָהלען לטובת דעם אַרבייטס-פאָנד

(א) פון דעם 1 ד. ח. זענען געענדערט געוואָרען די פאָרשריפטען וועגען דער פראַגע פון אָפּצאָהלונגען לטובת דעם אַרבייטס-פאָנד.

לויט דער דאָזיגער פאַראָרדנונג דאַרפען די פּריוואַטע אַרבייטס-געבער, אונטערנעהמונגען און מלוכה-מאָנאָפּאָלען, אינסטיטוציעס און קאָמו-נאַל-פאַרבאַנדען, ווי אויך פּריוואַטע אונטער-נעהמונגען, די אַרונטערגענומענע סקלאַדקעס לטובת דעם אַרבייטס-פאָנד, איינצאָהלען דורך פּ.ק.אָ. שפּעטסטענס ביז'ן 20-טען פון פאָלגענדען חודש נאָך דער אָפּרעכענונג.

גלייכצייטיג דאַרף דער איינצאָהלענדער ביז'ן 25 פון דעמזעלבען חודש בעלייגען אין דער קרייז-פאַרוואַלטונג פון אַרבייטס-פאָנד אַ דעקלאַראַציע מיט'ן אָנגעבען גענויע דאַטען און אויסרעכענונגען פון די איינגעצאָהלטע סומען.

דערמיט ווערען געענדערט די ביז-איצטיגע פאָרשריפטען וועגען די איינצאָהלונגען פאַר'ן אַרבייטס-פאָנד גלייכצייטיג מיט די סקלאַדקעס פאַר די קראַנקהייט-פאַרזיכערונגען.

די פאַראייניגונג פון די גמילת-חסדים-קאַסעס אין לאָדז

די פראַגע וועגען פאַראייניגען די גמלת-חסדים קאַסעס אין לאָדז, וועלכע עקזיסטירען זעלבסטשטענ-דיג, ביי פאַראיינען, ביי שטיבלעך, און בתי-מדרשים איז שוין גאַנץ אַקטועל, די אַלע גמלת-חסדים קאַסעס וועלכע ווילען צושטעהן צו דער פאַראייניגונג, דאַר-פען זיך ווייטער רעגיסטרירען ביי פּרעזעס פישעל ליבערמאַן (ציגעל-גאַס 11) אָדער ביי איבוש. פּראַש-קער (זאַוואַדזקע 16).

GABINET KOSMETYCZNY
I. NAMIOTOWEJ
ul. Narutowicza 11 front, I piętro
przyjm.: 10–3 i 5–8.
Masaż twarzy, maquillage,
trwałe przyciemnianie
brwi i rzęs, usuwanie
brodawek oraz zbędnego
owłosienia.
Porady bezpłatne.
Ceny przystępne.

ר. איזראעל
דער בערזען-סוחר
שפּאַנענדער ראָמאַן פון יודישען לעבען
82

— דאָס נישט, האָט זי מיר געענטפערט. די בריף וועל איך האַלטן ביי מיר און דער פאָליציי נישט איבערגעבן.

מאַרקוס איז געווען צופלאַמט, אַ שווייס האָט בעדעקט זיין גאַנצן קערפּער, זעהט אויס, אַז ער איז געווען זעהר שטאַרק איבערגענומען מיט דעם וואָס ער האָט איצט דערצעהלט דעם אינספּעקטאָר.

— פאַרוואָס? האָב איך געפרעגט די פרוי רובין, פאַרוואָס? ווילט איהר נישט קלאָר מאַכען די לאַגע, איך שווער אייך, אַז איך ווייס נישט פון וואָס צו זאָגען, נישט וועגען מאָרד איבער מיין פריינד און איבער מאַן און נישט וועגן די בריף, וועגן וועלכע איהר רעדט מיט מיר.

— דאָס נישט, האָט זי געענטפערט, איהר ווייסט, אַז ווען איך וואָלט די בריף איבערגעגעבן דער פאָליציי, וואָלט אייער לעבען געווען אין געפאַהר, אָבער דאָס וואָלט געווען דאָס קלענסטע, דאָס לעבען פון דעם מערדער פון מיין מאַן וואָלט ביי מיר בשום אופן נישט געהאַט קיין גרויסן ווערט, מיר געהט אָבער דערין, אַז איהר זאָלט נישט קאָמ-פּראָמיטירט ווערן, אַז איהר זאָלט נישט געשטעמ-פּעלט ווערן אלס מערדער.

— פאַרוואָס ווילט איהר דאָס נישט? האָב איך געשריגען און געקלאַפּט מיט די פויסטען אין טיש. איך וועל אַזאַ לאַגע נישט דולדען און נישט טאָלע-רירען, אויב רובין האָט ווירקליך אַזוי געשריבען אין זיינע בריוו, איך האָב נישט קיין גרונד אייך נישט צו גלויבן, מוז די לאַגע אויפגעקלערט ווערן, מיין רעהאַביליטאַציע אין דעם [illegible] קאָמפּראָמי-טירן זיך. וועט זיין אויב איך וועל דערוויזן מיין אומשולד.

— ביין, האָט זי פאַרביסן געזאָגט, ס'איז נישט אַזוי לייכט, ווי איהר, מיסטער מאַרקוס, האָט דאָס אָפּגעפּסקנט. איך האָב איך ערשט מיט עטליכע מינוט צוריק געזאָגט, אַז איהר זענט דער פאָטער פון מיין קינד, און איך קען דערביי נישט דער-לאָזן, אַז דער פאָטער פון מיין קינד זאָל ערקלערט ווערן אלס מערדער, וואָלט איך אפילו באַכאַמאָל אַזוי געגלויבט מיין מאַן, וועלכער איז געשטאָרבן מיט אַזאַ שרעקליכן טויט, קען איך אָבער נישט דערלאָזן אַז מיין טעכטערל, מיין מאַשעלע וועלכע איז מיר אלס איינציגע טרייסט געבליבן אויף דער וועלט, זאָל האָבן אַ פאָטער, אַנ'עקעלהאַפטן מער-דער, מיין מאַן לעבט נישט מעהר, ער איז אוועק אין דער בעסערער גערעכטערער און עהרליכערער וועלט, ער וועט גאָרנישט דערפון האָבן אויב אַפילו זיין מערדער וועט ענטדעקט ווערן, אָבער מאַשעלע לעבט נאָך און אויב איך וועל איהר פאָטער איבערגעבן אין די הענד פון דער פאָליציי און ער וועט געמשפּט ווערן אַלס מערדער, וועט דאָס זיין אַ שאַנד-פלעק אויף איהר גאַנץ לעבן און צו דעם וועל איך נישט דערלאָזן.

— אָבער איך בין משוגע געוואָרן, אָדער איהר זענט שוין לאַנג משוגע, האָב איך אויסגע-שריגען צו שולמיתן. אַנדערש קען איך דאָס נישט פאַרשטעהן, וואָס טוט זיך דאָ, איך פאַרשטעה פון דעם אַלעם אַזוי פיל וויפיל פון אַ כינעזישער גאָ-טעסדינסט, אַזוי ווייטער געהט עס נישט, איך וועל אַליין אַוועק אין דער פאָליציי און דאָס אַלץ איבער-געבן, כדי די אויספאָרשונג וועגן דעם ענין זאָל זיך אָנהויבן און די לאַגע זאָל אויפגעקלערט ווערן.

— דאָס וואָלט געווען די גלייכסטע זאַך, האָט דער [illegible] עקטאָר איבערגעריסן.

— אַזוי האָב איך געהאַט בעשלאָסן, און אַזוי האָב איך געוואָלט טון.

— איהר וועט דאָס אָבער נישט טון, האָט שולמית צו מיר געזאָגט, איהר זענט צו שטאַרק אויפגערעגט איצט, אַז איהר זאָלט אין איצטיגען מאָ-מענט קענען [illegible] טראַכטען און טון [illegible] געלעגטערהייט [illegible] וועט איהר [illegible] גען וועט איהר פאַרשטעהן אַז דאָס קלאָר, אַז די דאָזיגע טאַקטיק וועט נישט ברענגען צו קיין בע-לייכטערונג פון דער גאַנצער פראַגע, פאַרקעהרט, די לאַגע וועט נאָך פאַרשווערט ווערען, איהר דאַרפט פאַרשטעהן, אַז אויב ס'וועט שוין האַלטען אַזוי ווייט וועל איך נישט קאַרגען קיין שום בעווייזען, אַז איהר זענט דער מערדער, און וואָס וועט איהר דערפון האָבען? איך קען אייך שווערען, אַז אויסער מיר ווייס קיינער נישט דערפון און ס'וועט אויך קיינער נישט וויסען. די איינציגע עצה פאַר אייך איז, אַז איהר זאָלט פאַרלאָזן ענגלאַנד און מ'זאָל נישט וויסען וואו איהר זענט אַהין געקומען, דאַמאָלס וועט אַלץ זיין אין אָרדנונג, איהר וועט נישט ענטדעקט ווערען, איהר וועט אינגאַנצען פאַרשוואונדען ווע-רען פון דער אויבערפלאַך, דאָס קינד וועט זיך קיינמאָל נישט דערוויסען, אַז רובין איז נישט געווען איהר פאָטער און אויב יאָ וועט זי נישט וויסען ווער ס'איז געווען איהר פאָטער.

— איך בין געווען אינגאַנצען דערשלאָגען, אַלץ האָט זיך מיט מיר געדרעהט, איך האָב געזעהען שוואַרצע רעדער פאַר מיינע אויגען, איך בין אוועק פון איהר און אַליין נישט געוואוסט וואָס איך וועל טון און וואָס איך וועל בעשליסען. איך האָב פאַר-בראַכט אַ שלאָפלאָזע נאַכט און צומאָרגענס אינדער-פריה בין איך אוועק אין מיין ביוראָ צו מיין טעגלי-כער אַרבייט, איך האָב זיך געוואָלט פאַרגעסען, אינ-גאַנצען נישט געדענקען וועגען דעם, אַזוי ווי ס'וואָלט בכלל גאָרנישט פאָרגעקומען, איך האָב געהאַט אָנ-גענומען אַ בעשלוס אַוועקצוואַרטען וואָס וועט פאָרקו-מען. פון איין זייט נישט געהן אין דער פאָליציי און גאָרנישט וועגען דעם רעדען און פון דער אַנ-דער זייט נישט האַלטען די עצות פון שולמיתן און בכלל זיך מעהר מיט איהר נישט צו זעהען און נישט צו רעדען מיט איהר.

— איך דערצעהל אייך דאָס, מיסטער אינספּעק-טאָר, מיט אַלע איינצעלהייטען, כדי איהר זאָלט אַלץ גענוי פאַרשטעהן און זאָלט זיך מאַכען אַ קלאָר בילד וועגען אַלעם וואָס איז פאָרגעקומען.

— איהר טוט זעהר גוט און פאַרנינפטיג און אַלץ וואָס איהר דערצעהלט קריצט זיך פעסט איין אין מיין זכרון, דערצעהלט ווייטער, הגם איך גלייב אַז איהר זענט שוין מיד.

— איך בין שוין באַלד צום סוף, מיר וואָלט געווען זעהר שווער נאָכאַמאָל וועגען דעם צו רעדען.

— ביטע דערצעהלט ווייטער.

— און שטעלט זיך פאָר, אַז ווען איך בין געזעסען אין געאַרבייט האָט מען מיר אָנגעמעלדען, אַז עס איז אַ פרוי וויל מיט מיר רעדען אין אַ זעהר וויכטיגער אַנגעלעגענהייט, מיר איז נישט געלעגען אין קאָפּ צו רעדען דעמאָלס מיט דאַמען, מעג עס זיין אפילו וועגען די וויכטיגסטע פראַגען.

(פאָרטזעצונג קומט)

צוויי גרויסע איינברוכס־גנבות
אין דער פירמע קארפאטי און ביי קלעמענס פאזנאנסקי און קאמפ.

(א) עהערנעכטען אין אווענד האבען גנבים אדורכגעפיהרט צוויי דרייסטע איינברוכס־גנבות:

אין דער נאפט־פירמע „קארפאטי" (נאפטאַ־ווא 11) האבען גנבים אויפגעשניטען די אייזערנע קאסע און צוגענומען אַנ'ערך דריי טויזענד זלאָטעס און פערשידענע דאָקומענטען.

אין דערזעלבער נאַכט האבען גנבים דורכן איינ־ברעכען א סופיט זיך אריינגעקראָגען אין'ם פאַב־ריק־לאַגער פון דער פירמע „קלעמענס פאָזנאַנסק און קאָמפ." פונוואַנען זיי האבען אַרויסגעטראָגען פאר אנ'ערך 12000 זלאָטעס סחורות און זענען נעלם געוואָרען.

פאָליציי זוכט די גנבים.

דער מארגענדיגער ווינטער־טורן־פעסט פון „מארגענשטערן"

מאָרגען שבת קומט פאָר אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" דער ווינטער־טורן־פעסט פון „מאָרגענשטערן", אונזער בעציהונג צו ספאָרט האָבען מיר אָפט געבראַכט צום אויסדרוק אויף די שפאַלטען פון „נייעם פאָלקסבלאַט", ספאָרט דאַרף דינען דאָס געזונט מאַכען דעם קערפער, שטאַרקען די מוסקולען און מאַכען דעם מענשען ווידערשטאַנדספעהיג אויף אַלע פיין און צרות, וואָס מ'איז אויסגעשטעלט אין אונזער טרויעריגער צייט, און ווייל ספאָרט דאַרף דינען דעם געזונד, מוז דעריבער די פיזישע אויסבילדונג זיין אַ מאַסען־בעוועגונג. די ברייטע שיכטען פון דער יודישער בעפעלקערונג דאַרפען איינגעצויגען ווערען אין טורן־זאַל און אויפן ספאָרט־פּלאַץ.

די אַרבייטער ספאָרט־געזעלשאַפט „מאָרגענשטערן", פיהרט איהר ספאָרט־אַרבייט אויף דעם אויבען־אַנגעוויזענעם וועג. „מאָרגענשטערן" יאָגט זיך נישט נאָך רעקאָרדען, נאָר פיהרט שטיל און בעשיידען איהר אַרבייט לטובת דער פיזישער דער־ציהונג פון דער יודישער אַרבייטער־מאַסע. הונ־דערטער אַרבייטער און אַרבייטער־פרויען, וואָס לע־בען ביי די ערגסטע בעדינגונגען, שטיקען זיך אין זייערע ענגע וואוינונגען אָדער אין דושנע ווערק־שטאַטען, וועין ס'איז פאַראַן אַרבייט ווערען קער־פערליך אויפגעלעבט אין דעם טורן־זאַל פון „מאָר־גענשטערן", אונטער דער אָנפיהרונג פון די „מאָר־גענשטערן"־אינסטרוקטאָרען — גלייכען זיי אויס זייערע גלידער, שטאַרקען די מוסקולען און פעסטי־גען דעם קערפער.

די אַרבייט פון „מאָרגענשטערן" שטייט שטענ־דיג אונטער דער עפענטליכער קאָנטראָל. צוויי מאָל אין יאָהר, זומער און ווינטער פיהרט „מאָרגענ־שטערן" אַרויס זיינע הונדערטער טורנער און טורנע־רינס און דעמאָנסטרירט זייערע קערפערליכע דער־גרייכונגען פאַר דער עפענטליכקייט. יעדער אַזאַ אַרויסטריט רופט שטענדיג אַרויס סימפּאַטיע און אָנערקענונג ביי אַלע פריינד פון פיזישער דערציהונג.

אויך מאָרגען שבת וועט פאָרקומען אַזאַ „מאָר־גענשטערן"־אַרויסטריט אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָש־טשי", עס איז דער ווינטער־טורן־פעסט פון דער אַר־בייטער ספאָרט אינסטיטוציע. 300 ספאָרטלער, מע־נער, פרויען, יוגענד, קינדער וועלען אויפמאַרשירען אין פאַרביגע קאָסטיומען און אין שיין פון רעפלעק־טאָרען דעמאָנסטרירען קערפערליכע שיינקייט און מוסקולען כוח. צו איינע פון די איבונגען האָט דיכ־טער בראָהערזאָן אָנגעשריבען אַ ספּעציעלען טעקסט.

אַלע פריינד פון ספאָרט און פיזישער דערציהונג וועלען דעריבער זיך מאָרגען בעטייליגען אין דעם „מאָרגענשטערן" ספאָרט יום־טוב און דערמיט אונטערשטיצען די דאָזיגע אַזוי, נוצליכע אַרבייטער־ספאָרט־אינסטיטוציע. (פ.)

דאס נייע ארץ־ישראל אין פילם
פארוואס זאל יעדער יוד נישט זעהען אונזערע דערגרייכונגען אין דער נאציאנאלער היים

ס'איז נישט איבערגעטריבען, ווען מיר וועלען זאָגען, אַז די בענקשאַפט פון יעדען יוד איז צו זעהן מיט זיינע אייגענע אויגען די דערגרייכונגען און ערָאָבערונגען אין ארץ־ישראל. וויפיל מען שרייבט וועגען דעם, וויפיל מען דערצעהלט מאַכט עס נישט דעם איינדרוק, ווי מען וואָלט דאָס אַלץ געזעהען מיט אייגענע אויגען, נישט יעדער יוד האָט אָבער די מעגליכקייט צו שטילען זיין בענקשאַפט און דערי־בער מוז אַ גרויסער פערדינסט צוגעשריבען ווערען די מענשען, וועלכע האָבען געבראַכט פון ארץ־ישראל דעם נייעם פילם „דאָס נייע ארץ־ישראל" וועלכער גיט אַ רייכען און אָביעקטיווען רעפּאָר־טאַזש פון אונזער גרויסען אוצר אויף אַלע געבי־טען, אָנהויבענדיג פון אונזערע ווירטשאַפטליכע ערָאָבערונגען, קולטורעלע פּאָזיציעס און פריוואַטען לע־בען פון אונזערע עולים — גיט דער נייער הער־ליכער פילם אַ ריכטיגע אָפּשפּיגלונג פון דער גרוי־סער אינטענסיווער אַרבייט, די חדווה און פרייד וואָס הערשט אין די יודישע רייהען.

דאָס לעבען אין די קאָלאָניעס, קיבוצים, אין דאָרף. אין שטאָט, אין דער שול, אין טעאַטער, אין דער פאַבריק, אין וואַרשטאַט אין גאַס און אין דער שטוב — דאָס אַלץ איז בעריקזיכטיגט געוואָרען אין דעם נייעם פילם, וועלכער וועט נאָר אַ קורצע צייט דעמאָנסטרירט ווערען אין זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20.

פעהלערן פון הארץ און נערווען־סיסטעם

דערלויבען נישט צו טרינקען איבערצייגענדע קאַווע און טעה. זעהר הייקומעטע טעטינקייט ביי די פעהלערן מיינט ארויס דאָס בעקאַנטע קרייטערצער־נעמישעכץ פון

Oskar Wojnowski HERBACIANKA

פערלאַנגט אין די אַפּטייקען און סקלאַד־אַפּטעטענס.

Skład główny: Warszawa, Al. Jerozolimska 75, tel. 857-25 — פרייז פון אַ שאַכטעל 2.50 זל.

אויף דער פּראָווינץ ווערט ארויסגעשיקט פאַר פּאָסט דורך נאָכנאַהמע אַמוועניגסטענס 2 פּעקלעך.

אפטייקען
היינטיגע נאכט־דיזשורען

(2) היינט ביינאַכט דיזשורירען: א. פּאָטאָש (פּלאַץ קאַשטשעלני 10), א. כּאַרעמזאַ (פּאָמאָרסקאַ 12), ע. מילער (פּעטריקאָווער 46), מ. עפּשטיין (פּיעטרקאָווער 225), ז. גאַרטשיצקי (פּשעיאַזד 59), ג. אַנטאָניעוויטש (פּאַביאַניצער 50).

זונטאג — א האנדווערקער־צוזאמענפאהר

זונטאַג קומט פאָר אין לאָדז אַ צוזאַמענפאָהר פון האַנדווערקער־פאַרשטעהער אין לאָדזער ראַיאָן, דער צוזאַמענפאָהר וועט בעטראַכטען אַלע אַקטועלע פּראָבלעמען פון לעבען ביי די יודישע האַנדווערקער צום צוזאַמענפאָהר קומען די פאַרשטעהער פון דער וואַרשעווער צענטראַלע די ה"ה מענדעלס־בורג און לעאָ פינקעלשטיין.

זעלבסטמארדען נאך זעלבסטמארדען

(א) אויף וולאַדזשימיערסקאַ 2—4 האָט זיך גע'סמ'ט מיט סובלימאַט דער אַרבייטסלאָזער, 37־יאָהריגער אַרבייטער אַנטאָני סעמפּאַ.

מחמת עקסטע נויט האָט זיך גע'סמ'ט אויף פראַנצישקאַנער 20 אַ געוויסער יאַן גישאַרא.

אויף לעשנאַ 4 האָט זיך גע'סמ'ט מיט יאָדינע און מיט אַ ראַזיר־מעסער איבערגעשניטען זיך די אָדערען אויף די הענד דער אַרבייטס־לאָזער מיכאַל יאַנקאָווסקי.

פּאָגאָטאָוויע האָט זיי אַלע ערטיילט ערשטע הילף און אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָלען.

5 לאדזער פירמעס האבען גע־ליטען פון די פוזנער אפּטריסטן

(א) אין שייכות מיטן באַנקראָט פון דער פּויזנער דאַמען־קאָנפעקציע פירמע „דערנאָי", דער־וויסען מיר זיך, אַז די גאַנצע „אויפטוערין" איז גע־ווען דערנאָוס ווייב. די לאָדזשע'ין זאָפיאַ טשערנאָוו־סקאַ, וועלכע האָט געקענט אויסגעבונדען די לאָדזער פערהעלטענישען און מנהגים פון מסחר.

זי איז געווען, אַזוי־צו־זאָגען אַ מייסטערין אויף נעהמען פעקלעך, און דעריבער האָבען טאַקע פון דעם פּאָרל'ס ענטלויפען קיין בעלגיען, „געפּלוטיגט" אין לאָדז די פירמעס: „ברידער ראַדזשעיעווסקי", „אַלינדערט", „שווייקערט", „פּאָוו", און „מאַרגאַליס און וואָלמאַן" אויף קרוב צוואַנציג טויזענד זל.

פאליטישער פראצעס

(א) דאָס היגע קרייז־געריכט האָט נעכטען פער משפּט צו 8 חדשים טורמע די 3 בעשולדיגטע אין קאָמוניסטישער טעטיגקייט: ריינעל סאַלאָמאָנאָוויטש, אַברהם ראַפּאָפּאָרט און שלום גראָסמאַן.

רעפעראט פון ד"ר ירמיהו פרענקעל אין „תרבות"

מוצאי שבת, דעם 5 יאַנואַר, קומט פאָר אין „תרבות" פּיעטריקאָווער 18, אַ רעפעראַט פון ד"ר ירמיהו פרענקעל א.ד.ט. „צום אָנדענק פון אחד העם".

Dr. REICHER

פּאָלודניאָווא 28, טעל. 93־201

ספּעציאַליסט

פאַר מענער־שוועכע־בעהאַנדלונג.

סעקסועלע בעראַטונגען און פּסיכאָ־אַנאַליזען

נעהמט אָן פון 8—11 און פון 5—8 אָווענד

רעפּרעזענטאַנץ־טעאַטער

„ראָזמאַיטאָשטשי"

ציגעל־גאַס 27, טעל. 25־112.

דירעקציע: דוד צעלמייסטער.

50 יאהר יודיש טעאטער אין איין נאכט

א צויבער־אווענד פון 1001 נאכט

א נאכט פון כל־טוב — א נאכט אין 7־טען הימל

די איינציגע פלאַם־פייערדיגע קאָסקאַדנע סובּרעטין

רעגינא צוקער

אין איהר קרוין־ראָל.

היינט פרייטאג און מארגען שבת, 9.30 אָוונט

וועט מען אין „ראָזמאַיטאָשטשי" אויפציהען דעם פאָרהאַנג און ס'וועט זיך אָנהויבען אַ גראַנדיעזער יובּילעאום־אָווענד פון די שענסטע און בעסטע מוזיקאַלישסטע און הומאָריסטישע עכט־יודישע פּיעסען, וועלכע האָבען בעצירט דאָס יודישע טעאַטער אויף דער גאַנצער וועלט אין פערלויף פון 50 יאָהר.

היינט פרייטאג און מארגען שבת, 9.30 אָווענד פּאָפּולערע פּרייזען

קאַרל צימבאַליסט'ס רעקאָרד־אויפפיהרונג

פּרעמיערע

די אמעריקאנער רביצין

אין 3 אַקטען, 20 נומערן געזאַנג און טענץ מיט רעגינא צוקער אין דער הויפּט־ראָל.

100 לאַך אין אַ מינוט — 1000 זל. בעקומט דער אַ פּרעמיע, וועמ'ס וועט נישט לאַכען!

נאָך דער גאַנצער פאָרשטעלונג פון דעם יובּילעאום־פּראָגראַם: אַ קראַנץ פון די פּאָפּולערסטע אָפּערעטען־פראַגמענטען און סצענקעס אין קאָסטיום און גרים אויסגעפירט דורך אַלע ליבלינגע פון טעאַטער: בר־כוכבא / שולמית / שלומקע און ריקל / חפני און פנחס / רומענישע חתונה / סאַוואַהאָזער ליבע גאַט, מענש און טייוועל / פרנסה / נשמה פון מיין פאָלק.

קיין איין יודישער טעאַטער־בעזוכער וועט נישט פעהלען היינט און מאָרגען אין טעאַטער.

מארגען, שבת, 4.30 נאָכמיטאָג **הנחה־פארשטעלונג**

אלע בילעטען אין פארטער נור 1 זל.

יעדער קאָן מיטנעמען אַ קינד בחנם! — בראַוואָ רעגינאַ צוקער הילכט דער זאַל! סאָלווען פון געלעכטער! דונערן פון אַפּלאָדיסמענטען! רוישענדע אָוואַציעס!

מארגען שבת, 4.30 נאָכמ. צום לעצטען מאָל קאַרל צימבאַליסט גרויסע אויפפ.

איציק'ל שאלטיק

רעגינא צוקער אין איהר סוקסעס ראָלע אַלס „איציק'ל שאַלטיק".

איהר זינגען און טאַנצן רייסט אַלעמען מיט. יעדעס לידעל, יעדער קופּלעט, יעדער טאַנץ איז אַזוינס און אַזעלכעס. פערשפּעטיגט נישט צו זעהן די גרעסטע טעאַטער־סענסאַציע!

אלע בילעטען אין פארטער נור 1 זל.

זונטאַג, 7.30 (האַלב אַכט) ספּעציעלע פאָרשטעלונג — אָרגאַניזירט דורך דער קולטור־ליגע

משה ליפמאַנ'ס — אויפפיהרונג

דאס לעבען רופט

פּיעסע פון סאָוויעטישען לעבען אין 4 בילדער

2 אַקטען פון ביל־ביעלאָצערקאָווסקי, יודיש פון משה ליפמאַן.

פאר הונגער

(א) אויפ'ן לעאָנהאַרד־פּלאַץ איז אַוועק־געפאַלען און גע'חלשט פאַר הונגער און אויס־שעפּונג די אַרבייטסלאָזע און היימלאָזע אַניעלאַ ענדוויס.

פּאָגאָטאָוויע האָט זי אָפּגעפיהרט אין דעם זאַפּאַס־שפּיטאָל.

היינט פרייטאג א מלאך־אווענד

היינט פרייטאַג אָווענד וועט פאָרקומען אין לאָקאַל פון דער „נ.ט.ז. פריינד פאַר ארב.־פאָלקס־מינא" (קאָשטשושקי 21) אַ גרויסער ליטעראַרישער אָווענד פונ'ם בעקאַנטען דיכטער און דראַמאַטורג ל. מלאך. וועלכער איז לעצטענס צוריקגעקומען פון ארץ־ישראל. ל. מלאך וועט לייענען זיינע לעצטע קינסטלערישע שאַפונגען.

דער אָווענד האָט אַרויסגערופען דער גרע־סטען אינטערעס ביי דעם דיכטערס צאָהלרייכע לעזער און פערעהרער.

„די יודישע פאלקס־מעדיצין"

אויף דער דערמאָנטער טעמע, וועט היינט, פרייטאַג, 9 אָוונט, אין לאָקאַל פון דער יודישער געזעלשאַפט פאַר לאַנדקענטשאַפט וואָלטשאַנסקע 35 האַלטען אַ פאָרטראָג דער בעקאַנטער שריפט־שטעלער און פאָלקלאָריסט ה' יוסף זעלקאָוויטש.

דער רעפעראַט וועלכער איז צוזאַמענגעשטעלט אויפן סמך פון אַנאַלאָגישע פערגלייכונגען ענטהאַלט פאָלגענדיגע טעזען:

די פאָלקס־היילונג ביי די אַלטע מזרח־פעל־קער און איהר השפעה אויף דער יודישער פאָלקס־מעדיצין.

סגולות, רפואות און לחשים ביי אַנדערע פעל־קער און זייער עהנליכקייט ביי יודען. בעלי־חי, זיי־ער פלייש, בלוט און פעל אַלס פעראורזאַכער און היילונגס־מיטלען פון און צו פערשידענע קראַנק־הייטען, און כשוף, שדים, דעמאָנען, רוחות און עין־הרע'ס ביי יודען און ביי אַנדערע פעלקער.

א לעבעדיגער פאקעל

(א) אויף ריצערסקאַ 24 האָט די 29־יאָהריגע זענאָביאַ קראַוועטשיק זיך געהאָלפען ביים אונטער־הייצען אַנ'אויווען — מיט נאַפט.

האָט זי אָבער, מחמת לייכטזיניגקייט, אַוועק געשטעלט דאָס קענדעל מיטן נאַפט אויפן אויווען גופא. און עס איז אַזוי לאַנג געשטאַנען און זיך גע־וואַרעמט, ביז עס האָט זיך אָנגעצונדען און עקס־פּלאָדירט.

פון די פלאַמען איז אַרומגעכאַפּט געוואָרען די קראַוועטשיק גופא; די קליידער האָבען זיך אויף איהר אָנגעצונדען, און זי האָט זיך אַזוי געפעהר־ליך אָפּגעבריהט, אַז פּאָגאָטאָוויע האָט זי געמוזט קומען ראַטעווען.

אין אַ געפעהרליכען צושטאַנד האָט מען זי אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

א פראטעסט־מיטינג
געגען צורויבען ביי ד"ר אחי מאיר'ן און ד"ר יבין די א"י־בירגערשאפט

די לאָדזער רעוויזיאָניסטישע אָרגאַניזאַציע אַר־דענט אין מאָנטאָג דעם 7 ד.ח. אַ פּראָטעסט מיטינג געגען דער ווילקיר פון דער א"י אַדמיניסטראַציע וועלכע האָט צוגערויבט ביי ד"ר אבא אחי־מאיר'ן און ד"ר יעוויבען די א"י בירגערשאַפט און וויל די דע־פּאָרטירען פון לאַנד.

פון דער שאך־סעקציע ביי „מכבי"

דעם 15 ד. ח. הויבט זיך אָן אין אייגענעם לאָקאַל אַל. קאָשטשושקי 21 אַ שאַך־טורניר ווע־גען די מייסטערשאַפט פון קלאַס „צע". אַ חוץ דעם וועלען יעדען מאָנטאָג פאָרקומען שאַך־פאָר־טראַגען אונטער דער ליטונג פון די בעדייטענדע לאָדזער מייסטער.

Dr. med.

P. KOTOK

אינערליכע קראַנקהייטען

ZEROMSKIEGO 44, telef. 114-25

נעהמט אָן פון 5 ביז 7 נאָכמיטאָג.

נעהמט אָן אין דער לעטשניצע בזשעזשינער 11 טעגליך פון 4—5 נאָכמ.

ספעציעלע זיצונג פונ'ם ועד-הלאומי וועגען עליה-ענינים

די טענות פון די יודישע קבוצים איז פערשידענע לענדער בנוגע דער פערטיילונג פון די לעצטע סערטיפיקאטען. — ערקלערונגען פון ה' י. גרינבוים. — די עליה פון בעלי-מלאכות און קרובים

ירושלים, די לעצטע זיצונג פונ'ם ועד-הלאומי איז געווען איינגאנצען געווידמעט די פראגען פון דער עליה.

עס איז אויסגעהערט געווארען אן אויספיהרליכער בעריכט איבער דער טעטיגקייט פון דער עליה-קאמיסיע, וועלכע עקזיסטירט ביים ועד-הלאומי און וועלכע איז געשאפען געווארען לויט א בעשלוס פונ'ם ציוניסטישען קאנגרעס. די דאזיגע קאמיסיע בעשטעהט פון די פארשטעהער פון אלע פארטייען און געמיינדען איב'ם ארץ-ישראל'דיגען ישוב און מיט איהר בעראט זיך די עליה-אפטיילונג פון דער יודישער אגענץ איבער די פראגען, וואס האבען א שייכות צו דער עליה.

איבער דעם בעריכט פון דער קאמיסיע האט זיך אנטוויקעלט א ברייטע דעבאטע, און וועלכער עס זענען בעריהרט געווארען אלע אקטועלע פראבלעמען פון דער עליה.

צום סוף פון דער דעבאטע האט גענומען דאס ווארט דער לייטער פון דער עליה-אפטיילונג פון דער יודישער אגענץ ה' יצחק גרינבוים, וועלכער האט זיך בעזונדערס אפגעשטעלט אויף די הויפט-פרינציפען, מיט וועלכע עס ריכטעט זיך די עקזעקוטיווע פון דער אגענץ ביים פערטיילען די סערטיפיקאטען. און די פרינציפען זענען: ערשטענס, דער מצב פון דעם בעטרעפענדען יודישען קבוץ, צווייטענס, זיין אקטיווע בעטייליגונג אין דעם אויפבוי-ווערק פון ארץ-ישראל און דריטענס, דער מענשען-מאטעריאל, וועלכען דער דאזיגער יודישער קבוץ בעזיצט און וועלכער קומט אין בעטראכט פאר דער עליה קיין ארץ-ישראל.

עס רייסען זיך היינט קיין ארץ-ישראל — האט אנגעוויזען ה' גרינבוים — מיליאנען יודען איז אלע לענדער פון גלות, און די צאהל סערטיפיקאטען, וועלכע שטעהען אין רשות פון דער יודישער אגענץ, איז אזוי קליין אין פערגלייך מיט דער גרויסער עליה-צוים פון די יודישע מאסען. און דא שטעקט דער סוד, פארוואס כמעט אלע יודישע קבוצים אין דער וועלט זענען אונצופרידען מיט דעם אופן ווי אזוי די סערטיפיקאטען זענען פערטיילט געווארען. יעדעס לאנד און יעדע גרופע פיהלט זיך בע'עוולה'ט און פראטעסטירט.

פוילען.

למשל, האט ביי דער פערטיילונג פונ'ם לעצטען שעדיול בעקומען העכער 2000 סערטיפיקאטען, דאס איז די גרעסטע צאהל סערטיפיקאטען, וואס פוילען האט ווען עס איז בעקומען פון איין שעדיול, און פונדעסטוועגען הערשט אין פוילען א געוואלדיגע אונצופרידענהייט און מען גרייט זיך צו שיקען ספעציעלע דעלעגאציעס מיט טענות קיין ארץ-ישראל. דאס זעלבע קומט פאר אויך אין פערשידענע אנדערע לענדער. און דערויף איז נישטא קיין שום עצה, ווייל די צאהל סערטיפיקאטען שטעהט נישט אין קיין שום פערהעלטניש צו די פאדערונגען און בעדערפענישען פון די יודישע קיבוצים אין דער וועלט.

אין זיינע ווייטערדיגע אויספיהרונגען האט ה' גרינבוים זיך אפגעשטעלט אויף די ענינים פון דער הכשרה און פון דער חלוצ'ישער עליה. ער ווארפט אפ די טענות פון די געגנער פון דער הכשרה און ערקלערט: „א חלוץ" איז, לויט מיין מיינונג, דער מענש, וואס פערברענט אלע בריקען, וואס פערבינדען איהם מיט דער פערגאנגענהייט, געהט אוועק אויף הכשרה און גרייט זיך צו אנ'ארבייטס-לעבען אין ארץ-ישראל".

וועגען דער עליה פון בעלי-מלאכה האט ערקלערט ה' גרינבוים, אז

ביים פערטיילען די סערטיפיקאטען וועלען בעפארצוגט ווערען די האנד-ווערקער, וועלכע זענען ציוניסטיש ארגאניזירט.

אין פוילען אליין זענען שוין היינט פערהאן בערך 25000 ארגאניזירטע בעלי-מלאכות וועלכע גרייטען זיך צו דער עליה. אויך אין אנדערע לענדער האבען זיך די בעלי-מלאכות אנגעהויבען צו ארגאניזירען.

די עקזעקוטיווע האט בעשלאסען צו פאדערן פון אלע קאנדידאטען צו דער עליה, די זאלען אונבעדינגט בעזיצען די העברעאישע שפראך.

ה' גרינבוים געהט דערנאך איבער צו דער פראגע וועגען דער

עליה פון קרובים

פון ארץ-ישראל'דיגע איינוואוינער און בעטאנט, אז אין דער עליה-אפטיילונג פון דער יודישער אגענץ געפינען זיך איצט גאנצע 18,000 בקשות פון ארץ-ישראל'דיגע איינוואוינער וועגען סערטיפיקאטען פאר זייערע קרובים אין חוץ-לארץ. בלויז אין תל-אביב'ער עליה-ביורא פון דער אגענץ פליסען איין יעדען חודש פינף הונדערט אזעלכע בקשות, און חוץ דעם קומט נאך צו ירושלים, חיפה א. אנד.. און אין דער זעלבער צייט איז די עליה-אפטיילונג נישט געווען אימשטאנד ביים איצטיגען שעדיול צו בעפעסטיגען אפילו קיין איין בקשה פון די, וואס זענען דערלאנגט געווארען באלד חודש מערץ 1933.

ה' גרינבוים פאדערט צום סוף פון זיין רעדע, אז די עליה-קאמיסיע פונ'ם ישוב זאל זיך בעשעפטיגען מיט די עולים, נאכדעם ווי זיי קומען קיין ארץ-ישראל, זאל זיי אויפנעהמען און העלפען זיי. די עקזעקוטיווע האט בעשלאסען צו פערגרעסערן דעם אפצאהל פון יעדען עולה מיט 10 פיאסטער און דאס געלד וועט זיין בעשטימט אויף סאציאלער הילף פאר עולים. (פאלקלאר).

יודישע ארבייטער ביי די עפענטליכע רעגירונגס-ארבייטען

דער „מרכז העבודה" פון דער „הסתדרות" געשלאסען אנ'אבמאך מיט דער רעגירונג וועגען איבערנעמען ארבייטען ביים נייעם וואסער-ווערק פאר ירושלים

ירושלים. אלס רעזולטאט פון די געשפרעכען, וואס זענען דורך א לענגערער צייט געפיהרט געווארען דורך דער פאליטישער אבטיילונג פון דער יודישער אגענטור מיט דעם שעף-סעקרעטאריאט און מיט דער לייטונג פונ'ם דעפארטאמענט פאר עפענטליכע ארבייטען פון דער ארץ-ישראלדיגער רעגירונג, האט דער „מרכז העבודה" (ארבייטס-צענטראלע) ביי דער „הסתדרות" איצט אבגעשלאסען אנ'אבמאך מיט דעם דעפארטאמענט פאר עפענטליכע ארבייטען וועגען איבערנעמען א גרעסערע ארבייט ביים פערזארגען ירושלים מיט וואסער פונ'ם טייך ירקון. ביז איצט איז די דאזיגע גרויסע ארבייט פון לעגען די וואסער-רעהרען פון ראש-העין ביז ירושלים געפיהרט געווארען כמעט אהן שום אנטייל פון יודישע ארבייטער.

לויט'ן איצט - אונטערגעשריבענעם אבמאך וועט דער „מרכז העבודה" אויסבויען אויפ'ן וועג פון ראש-העין ביז ירושלים, וואו עס געהען דורך די וואסער-רעהרען, פיער געביידעס פאר די מאטארען פון דער אינסטאלאציע און וואסער-רעזער-ווארען. די דאזיגע ארבייט וועט בעטרעפען א סכום פון בערך 35,000 פונט און וועט בעשעפטיגען קרוב 100 יודישע ארבייטער אין משך פון 5—6 חדשים. (פאלקאר)

Dr. med.
R.Zalcwasser
כירורג
ציגעל-גאס 19, טעל. 125-17
נעמט אן פון 1—2 און פון 4—6 נאכמ.

קינא-טעאטער
„MIRAZ"
11 ליסטאפאד (קאנטאנט.) 16
היינט פרעכטיגע פרעמיערע!
פון מעטראפאליטען פילם פון דער סאוועט. פראד. SOJUZKINO אין מאסקווע
„טשעליוסקין"
„קאטאסטראפע"
פילם דאקומענט, וואס שילדערט די עפאפעיע פון דעם גרויסער טריומף פון די טשעליוסקין-העלדען מיט
פראפ. אטטא שמידט
אין דער שפיץ.
דער זאל איז גוט בעהייצט.

צו ארימקייט דארף מען אויך האבען מזל

וועגען דער ארימקייט פון די יודישע מאסען אין פוילען

אין ניו-יארקער „פארווערטס" האט צביון אפגעדרוקט פאלגענדער ארטיקעל:

אפילו צו ארעמקייט דארף מען אויך מזל האבען, און עס זעהט מיר אויס, אז די גרויסע יודישע ארעמקייט אין פוילען האט דעם קלענסטען מזל. מען האט זיך אזוי צוגעוואוינט צו דער שרעקליכער ארימקייט פון די יודישע מאסען אין פוילען, אז מען האט וועגען איהר שוין אפילו אויפגעהערט רעדען.

איך בין מיט אומגעפעהר דריי יאהר צוריק אליין געווען אין פוילען און האב געהאט א געלעגענהייט זיך צוצוקוקען צו דער שוידערליכער ארימקייט פון די יודישע מאסען. איך האב איהר געזעהען אין א פאר פראווינץ שטעט און נאך מעהר אין דער שענסטער אויסגעפוצטער ווארשע.

איך האב געלייענט וועגען דעם ארעמען טייל פון ווארשע, איך האב געלייענט די בעשרייבונגען פון דעם יאמערליכען עלענד פון דער ארימער יודישער בעפעלקערונג דארטען, אבער אלע בעשרייבונגען דערציילען נישט אפילו א הונדערטסטעל פון דער טרויעריגער ווירקליכקייט. עס איז אונמעגליך עס צו בעשרייבען, די פעדער און דאס מענשליכע ווארט זענען צו שוואך איבערצוגעבען דאס שרעקליכע בילד פון ארעמקייט און נויט אין זיין גאנצער שוידערליכער ווירקליכקייט, ווי מ'זעהט עס דארטען אין די שמוציגע געסלעך, אין חורבה-דיגע הייזער און אין די פינסטערע קעלערן.

ווי אזוי לעבען אט די מענשען? ווי אזוי האלטען זיי אויף זייערע קלעגליכע עקזיסטענץ?

איך האב אט די פראגע געשטעלט יעדען איינעם, מיט וועלכען איך האב נאר גערעדט וועגען דער יודישער לאגע אין פוילען. דער ערשטער ענטפער וואס יעדער איינער האט מיר געגעבען איז געווען, אז זיי לעבען טאקע נישט און זייער עקזיסטענץ איז קיין עקזיסטענץ נישט. אבער אזא ענטפער זאגט גארנישט. ער איז אפשר גוט אין א רעדע פאר א עולם, כדי מיט איהם נאך שטארקער צו מאכען דאס בילד פון עלענד און נויט. איך האב אבער געוואלט וויסען ווי אזוי אט די טויזענדער אומגליקליכע יודישע פאמיליעס דערהאלטען זייער נשמה פון טאג צו טאג. מוזען זיי דאך האבען א מינימום נאהרונג, אז זיי זאלען נישט אויסגעהן פון הונגער. מענשען קענען אויסקומען אהן עסען א טאג, צוויי, אפשר א גאנצע וואך, אבער זיי קענען דאך נישט אויסקומען איינגאנצען אהן עסען. טא פון וואנען בעקומען זיי אט דעם מינימום אויפצוהאלטען זייער לעבען, אז זיי זאלען נישט אויסגעהן פון הונגער? און וויפיל איז דער מינימום?

איך האב געפרעגט, אויב אין פוילען זענען בלויז פערהאן יודען, וואס זענען אזוי שוידערליך ארעם, און מען האט מיר געענטפערט, אז ארעמע גוים האבען פערהאן א סך מעהר. און א גרויסער

פון צביון

טייל פון די זענען נאך ארעמער פון די ארעמע יודען, אויב אזא זאך איז מעגליך. א גרויסער טייל פון די פויערים אין פוילען זענען אזוי ארעם, אז זיי דערהאלטען קוים זייער לעבען מיט ברויט און קארטאפעל, און דער אונטערשיד צווישען דעם ארעמען יודען און דעם ארעמען גוי בעשטעהט בלויז אין דעם, וואס דער יוד וועט זעהען אפצושפארען פון זיין ביסען ברויט און קארטאפעל און וועט זיך קויפען א פאר שיך, בעת דער גוי וועט בעסער געהן בארוועס און עסען א ביסען מעהר.

איך האב אבער זיך נישט געשטעלט די אויפגאבע צו אונטערזוכען די ארעמקייט פון די גוים. דאס וואלט געווען א צו גרויסע און א צו שווערע אויפגאבע. איך האב זיך בעשרענקט מיט א קלענערער און לייכטערער אויפגאבע, אויסצוגעפינען פאקטען און ציפערן וועגען דער ארעמקייט פון די יודישע מאסען און בעזונדערס פון די יודישע ארבייטער.

איך ווייס נישט ווי אזוי די יודישע שוידערליכע ארימקייט אין פוילען קען געהאלפען ווערען. דער גרעסטער טייל פון דער פוילישער בעפעלקערונג, וואס בעשטעהט פון פויערים, איז שרעקליך ארים. פון אלע פויערים אין די נייע געשאפענע מלוכות אין איראפע זענען די פוילישע פויערים די ארימסטע.

דער יודישער לופט-מענש ווארפט זיך אין פוילען מעהר ווי אומעטום אין די אויגען, בעזונדערס אין ווארשע און אין די אנדערע פוילישע גרעסערע שטעט, און מען דארף נישט שעמען אויסצוזאגען, אז ווען מען זעהט דעם בעקאנטען נאלעווקער יודען, הערוועקט ער זעהר נישט קיין אנגענעמען געפיהל. אבער ווען איהר טראכט אביסעל נאך, פרעגט איהר זיך: וואס זאל מען מיט איהם טאן? איהר קענט דאך אפילו נישט פראבירען איהם זאגען מוסר פארוואס ער נעמט זיך נישט צו א פראדוקטיווער בעשעפטיגונג, פארוואס ער שטרעבט נישט צו ווערען אנ'ארבייטער. ער וועט אייך איינפאך פרעגען: וואו בעקומט מען ארבייט? און ווען ער וועט עס אייך פרעגען, וועט איהר נישט וויסען איהם וואס צו ענטפערען.

די וויכטיגסטע פאדערונג פאר די יודען אין פוילען היינט איז גלייכבערעכטיגונג פאר ארבייט. מיט דער דאזיגער פאדערונג האט די יודישע עפענטליכקייט אין פוילען געווארפט האמער'ן די רעגירונג אונבאויפהערליך.

נאר וואס האב איך מיר פלוצים דערמאנט וועגען די יודען אין פוילען?

אייגענטליך דארף איך נישט אנגעבען קיין אורזאכען, מען דארף זיך אן זיי דערמאנען. צוליב די דייטשע יודען האט מען די פוילישע פערגעסען. געוויס איז עס די דייטשע יודען שלעכט, אבער מיר דוכט, אז די פוילישע יודען איז עס נאך ערגער. אבער איך מוז זאגען דעם אמת, אז נישט איך האב זיך פלוצים דערמאנט וועגען די ארעמע יודישע מאסען אין פוילען, נאר אז מען האט מיך דערמאנט.

איך בין מיט א פאר טעג צוריק געווען אויף א קאנפערענץ צו העלפען די יודישע שניידער ארבייטער אין פוילען. עס זענען אויף דער קאנפערענץ פארגעלייענט געווארען בריף פון די ארגאניזירטע יודישע שניידער, ריכטיגער, בעקליידונגס-ארבייטער, וואס זענען געווען אזוי הארץ-רייסענד, אז ביי די פערזאמעלטע האבען זיך טרערען געשטעלט אין די אויגען. פאר מיינע אויגען איז ארויפגעשוואומען די גאנצע טראגעדיע פון דער שרעקליכער נויט, ארעמקייט, עלענד און האפנונגסלאזיגקייט פון די יודישע מאסען אין פוילען, וואס איך האב געזעהען ווען איך בין אין פוילען געווען.

Casino
Przeor Kordecki
אלס בעשיצער פון טשענסטאכאוו
אין דער הויפטראלע:
Karol Adwentowicz
אויסערן פראגראם:
אקטואליטעטען פון פאראמאונט
אנהויב 4 נ. מ., שבת און זונטאג 12 בייטאג

ס'קאכט אין היטלערישן קעסל

קינסטלעכער נעפּעל ארום דער אויפפירונג אין נאצי=לאגער

ארום היטלערלאנד גייען די לעצטע טעג ארום די סאמע סענסאציאנעלסטע קלאנגען. די נאצי־רעגירונג שווייגט און העלפט נאך מעהר מיט צו דער פערשפּרייטונג פון די קלאנגען. ערשט די לעצטע טעג איז ארויסגעגעבן געווארען עפּעס א מין ווערקלע־רונג, און דאס נישט קיין אפיציעלע. קודם כל ווערט אפגעלייקענט דער קלאנג וועגן מאסענ־האפטיגע טויט־אורטיילען. א חוץ דעם ווערט מיט־געטיילט, אז פון די ארעסטירטע 300 נאציאנאל־סאציאליסטן (וועגן האמאסעקסואליסמוס) האט די נאצי רעגירונג געפלויערט אויך נאכ'ן בלוטיגן 30־טען יוני פון פ. י.) און אנדערע פערזאנען, וואס זענען ארעסטירט געווארען פאר אנטימאראלישע פערברע־כענס, זענען שוין 200 פערזאן פרייגעלאזט; אזוי־ערנאך איז אויף אנ'אינדירעקטען וועג בעשטעטיגט געווארען דער קלאנג וועגן ארעסטען פאר אומאמא־ראלישער אויפפיהרונג. פון 30. יוני אן האט דאס אייראפּעאישע פובליקום געקראגען א בעשטימטע פארשטעלונג סיי וועגן דעם ניוואָ פון מאראל ביי די היטלער־צדיקים (וועגן דעם האט עס'ט געזאגט דער פיהרער גופא) סיי וועגן די ציל'ען, צוליב וועלכע דער פיהרער האט פלוצים בעמערקט די חטאים פון זיינע משרתים, וואס ער האט פריהער מיט די אויגן נישט געזעהען אין משך פון יאהרען און איז פלוצים פערוואנדעלט געווארען אין א שטרענגען שיצער פון מאראל, אויב מ'זאל זיך דערמאנען דעם דאזיגען עקספערימענט, דאן מוז מען מודה זיין, אז די הכחשה בעשטעטיגט נאר די קלאנגען וועגן א נייער אפרעכנונג דאסמאל שוין נישט מיט די ברוינע העמדלעך ווי מיט דער שווארצער לייבגווארדיע פון פיהרער.

אהן ספק איז אין דייטשלאנד איצט פערהאן אהן א שיער גרונדען פאר אינערליכע צוזאמענ־שטויסען. די דייטשע בעפעלקערונג לעבט איבער א זעהר שווערען ווינטער, לויט ווי ס'זענען מודה די ווירטשאפטליכע איבערזיכטען אין די בלעטער האט די גאנצע קאניונקטור, וועגן וועלכע ס'־האט אזוי פיל טרומייטער'ט די אינערליכע פראפּאגאנדע, געווען א רעזולטאט פון מלוכה־בעשטע־לונגען. וואס דאס זענען פאר א בעשטעלונגען, איז נישט שווער זיך אנצושטויסען. די דייטשע אינדוסטרי ארבייט זעהר אנגעשטרענגט, אויף ווי־פיל זי ארבייט פאר בעוואפנונג, דערמיט איז פער־בונדען דער בוי פון א רייה אויטאמאביל־וועגען און דאס איבערבויען פון איניגע באהן־ליניעס. אבער די אידעע, וואס איז בעשטאנען דעריין, אז דער אויפשטייג פון דער מלחמה־אינדוסטרי וועט געבען א שטויס אויך צו דער אלגעמיינער ווירט־שאפטליכער אויפלעבונג, איז נישט פערווירקליכט גע־ווארען אפילו אין דער מינדעסטער מאס נישט. פון שטאנדפונקט פון די ברייטע שיכטען פון דער בעפעלקערונג איז דער רעזולטאט פון דער אויפ־לעבונג אין דער קריגס־אינדוסטרי געווען א ירידה פון די פאקטישע פערדינסטען א דאנק דעם, וואס די פרייזען פון די וויכטיגסטע לעבענס־פראדוקטען זענען בעשטיגען און דאס לאזט זיך איצט, אין ווינטער־צייט, בעזונדערס שטארק פיהלען.

די דאזיגע שטימונגען אין די ברייטע בעפעל־קערונגס־שיכטען האבען זיך געמוזט אפּרופען אויף דער שטימונג פון היטלערס פארטייאישען חייל, וועלכער האט גלייכצייטיג געמוזט פערליערען די האפנונג אויף וועלכע ס'איז נישט בעשטימטען און גאראנטירטען מצב סיי אין דער ארמיי, סיי אלס פאליטיש ווירקזאמער עלעמענט. דאס שפּי־לען זיך אין סאלדאטען, וואס זענען אנגעטון אין ברוינע העמדלעך, איז דערפיהרט געווארען צום מינימום. עס דראהט א ליקווידאציע אויף די שווארצע מונדירען. אלע פרובען זיך גלייכצושאלטען מיט דער ווירקליכער ארמיי זענען דורך דער רייכסווער צוקלאפּט געווארען. די רייכסוועהר קוקט מיט פער־אכטונג אויף די ברוינע און שווארצע „שיצער" פון היטלערס „טראק". די רייכסוועהר אליין וויל פער־נעהמען דעם פריווילעגירטען מצב, איינהאלטענדיג איהר אפאליטישקייט. די לאגע איז אזעלכע, אז לויט דער מיינונג פון פיל בעאבאכטער איז שווער צו גלויבען, אז דער גענעראליטעט און דער אפי־צירען־קארפּוס פון רייכסוועהר זאלען אויף זיך נעהמען די איניציאטיוו פון אינערליך־פאליטישע שינויים און זאלען שטרעבען צו שפילען אן אקטיווע ראלע אין וועלכע ס'איז נישט פאליטישע אפרעכנונגען, וואס קומען פאר אין דער פארטיי און אין דעם מלוכה־אפּאראט. אז ס'איז גוט — זוכט מען נישט עפּעס בעסערס — זאגען אט די אבסערוואטארען. די רייכסוועהר האט זיך ביי היט־לערן דערשלאגען צו אלעמדינג, וואס זי האט נאר געוואלט — דאס האט ערשט נישט לאנג מודה געווען אויך גענעראל פאן בלאמבערג. די רייכס־וועהר האט נישט קיין גרונד צו וועלען עפּעס ענדערונגען.

די פראגע איז אבער, אויף וויפיל ס'איז מעג־ליך בכלל איינצוהאלטען די איצטיגע לאגע. צי זענען געווען עפּעס פערשווערונגען פון לינקס — מצד דעם „סאציאליסטישען" פליגעל פון דער היט־לערישער פארטיי, אדער די פערשווערונגען ווער־ען בכיוון ארויסגעטראכט, כדי דעם פיהרער אפּ־צושרעקען, א פאקט איז, אז היטלער גופא צי־טערט פאר אזעלכע פערשווערונגען, נאכדעם, ווי ער האט אליין ארויסגעגראבען א תהום צווישען זיך און די סאמע אקטיווע טיילען פון זיינע העמדלעך. צוליב שרעק ווערט היטלער אלץ בעהנטער און פאליטישער מיט די מיליטערישע קרייזען און די קרייזען פון דער לאנדווירטשאפט און אינ־דוסטרי, וועלכע זענען פערבונדען מיט דער רייכס־וועהר. פון דער אנדערער זייט שוואכט זיך היט־לער אליין אפּ א דאנק דעם קאמף מיט זיינע אייגענע „העמדלעך", ער צושטערט זיין מיסטישע פאפולערקייט אין די מאסען, צוליב וועלכער ער איז טאקע בוייטיג געווען פאר די רעכטע ספערען. ווען די דאזיגע „מיסטיק" וועט איינגאנצען אויס־געשעפּט און צושטערט ווערען, דאן וועט בלייבען בלויז א ביטערער קאמף פון געגענזייטיגע אינ־טערעסען, פון וועלכען בלויז געוויסענלאזע הע־מאגאגיע האט אויף א געוויסער צייט בעוויזען צו שאפען עפּעס א מין איינהייטליכע בעוועגונג, וואס איז נישט איינהייטליך און האט נישט קיין ציל, צוליב וועלכען זיך צו בעוועגען.

אונטערגאנג פון דער ענדעקישער פרעסע

די בלעטער פון דער אנאלפאבעטען=פארטיי האבען נישט קיין לעזער

אין דער רעכטער פרעסע, אין דער פרעסע פון די ענדעקעס קומען פאר גרינדליכע ענדערונגען. „א.ב.צ." פעראייניגט זיך מיט די „באיוויי צא דזיענניע" און נאכמיטאג וועט ערשיינען שוין בלויז דער „וויעטשור ווארשאווסקי".

די „גאזעטא ווארשאווסקא" (פריהער „2 גראשען") קינדיגט אויך אן א רעאָרגאניזאציע, בראש פון בלאט וועט שטעהן דער געוו. פוילישער געזאנד־טער אין לאנדאן, דער לייטער פון דער פאליטי־שער אפטיילונג אין בלאט סען. קאזשיצקי.

דער פלאן צו ערגאבערן די נשמות פון'ם צייטונג לעזער מיט דער הילף פון דער ענדעציע איז—איהרע משרתים נישט געלונגען. „גאזעטא ווארשאווסקא" קאן זיך נישט איבערנעהמען מיט איהר אויפלאגע און די ביזאיצטיגע אנפיהרונג פון ראמאן דמאָוו־סקין האט נישט פערגרעסערט דעם טיראזש פון בלאט. די 10 פראצענט יודען אין פוילען געניסען פון דער גרעסטער גאסטפריינדליכקייט אין בלאט, ווייל זיי פערנעהמען דארט כמעט 60 פראצענט אויף די שפאלטען פון ענדעקישען הויפּט־ארגאן. אדאלף נאוואטשינסקי האט ממש בעגראבען זיין טאלענט דורך אונאויפהערליכען ציטירען יט"א און ער קאן זיך נישט גרויס האלטען, אז צוליב איהם אין כאטש איין לייענער צוגעקומען.

געראכט האט זיך, אז „א.ב.צ." וועט קריגען מעהר לעזער. דאס גוט רעדאגירטע בלאט האט אין אנהויב נישט געגעבען קיין פרינציפיעלע אר־טיקלען וועגן דער אינערליכער פאליטיק און האט זיך מעהר פערנומען מיט קריטיק. די אויסערליכע פאליטיק האט געפיהרט דעפ. סטראנסקי, לייענענ־דיג אבער די „א.ב.צ.", האט מען אייגענטליך נישט געקאנט פעסטשטעלען מיט וואס אונטערשיידט זיך דאס בלאט פון דער „גאזעטא ווארשאווסקא". פינאנ־ציעלע שוועריגקייטען האבען זיך אנגעהויבען שוין אין יאהר 1930, בעת די וואהלען. טעכנישע שווע־ריגקייטען, וואס זענען ענטשטאנען צוליבן פער־מאכען די דרוקעריי, האבען דאס בלאט ביסלעכ־ווייז דערהרג'עט.

געפאלען איז אויך די אויפלאגע פון „קור־יער פאזנאנסקי". אין בידגאשטש איז ליקווידירט געווארען דער ארגאן פון דער ענדעציע און דער ענדעקישער „דזיעניק ווילענסקי" געפינט זיך איצט אין א גאנץ שווערער לאגע.

מ'וואלט געקאנט זאגען, אז אין משך פון די לעצטע יאהרען זענען צוליב'ן קריזיס געפא־לען די אויפלאגעס פון אלע בלעטער, אז די 10־גראשענדיגע בלעטער זענען אנ'אויסדרוק פון דער לאגע, אבער דער פרוב פון דער ענדעציע צו שאפען צעהן־גראשענדיגע בלעטלעך, א שטייגער אין לעמבערג, האט נישט געהאט קיין שום ערפאלג. בלויז די „שטאפעטא", דער ארגאן פון נאקעטער פאגראם־העצע האט א געוויסען ערפאלג. דא רופט מען אפען צו פאגראמירען יודען, און דא ליגט אוודאי דער סוד. די טראגעדיע פון „א.ב.צ." איז געלעגען דעריין, וואס דאס בלאט האט געוואלט פערבינדען עפּעס אידעען מיט יודען־פרעסעריי.

ס'האט פאסירט אין משך פון צוויי יאהר א זעהר כאראקטעריסטישער זאך פאר דער ענדעציע, די צאהל אנהענגער פון ענדעקישען לאגער איז אין משך פון צוויי יאהר געשטיגען, אבער די צאהל לעזער פון די ענדעקישע בלעטער איז גע־פאלען די שטאט, וואו די ענדעציע האט אפּגע־האלטען א טריומפאלען נצחון ביי די וואהלען — לאדז, האט נישט קיין ארגאן פון די ענדעקעס. די אנהענגער פון דער ענדעציע שטייען אין א שטרייט מיט'ן אלף־בית און מיט'ן געדרוקטען ווארט. דא ליגט די זיבה פון בין השמשות ביי דער רעכטער פרעסע. די ליקווידאציע פון די בלעטער, וואס געהערען צו דער „סטראניצטווא נאראדאווע".

(יוב.)

יונגע מענשען מיט אומזיסטער לוסט צו ארבייט

די פערצווייפעלטע יודישע יוגענד אין אייראפּא

אין איינעם פון זיינע לעצטע ארטיקלען בער־ריהרט ד"ר א. מוקדוני די וויטאגדיגסטע פראגע פון אונזער צייט: די דעמאראליזאציע און יאוש פון דער יוגענד א דאנק דער אונאויפהערליכער קאלאָ־סאלער ארבייטסלאזיגקייט.

אין דער הייטיגער אויסגעגליטשטער וועלט אונזערער איז נישטא קיין ארט פאר דער יוגענד.

נישטא קיין ארט פאר די קינדער, פאר'ן יונגען דור, וואס דארף ירש'ענען די וועלט.

יונגע מענשען מיט פרישער, צאפּלדיגער ענערגיע זענען געווארען איבעריג, נישטא קיין באפראגע אויף זיי.

יונגע מענשען מיט ברענענדיגער אמביציע, מיט הייסער שטרעבונג זענען איבעריג, נישטא קיין בעלנים אויף זיי.

יונגע מענשען מיט יונגער קראפט, מיט יונ־גען נישט־צעטערפּעטען ווילען, מיט לוסט צו אר־בייט, צו טעטיגקייט — זענען געווארען איבעריג, קיינער דארף זיי נישט.

מיסט האט מען געמאכט פון דער יוגענד, מיסט אויף וועלכען עס וואקסען אויס ווילדע, גיפ־טיגע געוויקסען, ווי היטלעריזם, פאשיזם און אנ־דערע ווילדע פאליטישע קרייטעכצען.

אויף הפקר האט מען איבערגעלאזען די יוגענד.

זענען זיי סאלדאטען אומזיסטע ביי יעדען פא־ליטישען שארלאטאן, ביי יעדען פאליטישען קאריע־ריסט און ביי יעדען פאליטישען באנדיט.

זענען זיי אומזיסטע פאליציי ביי יעדען דיק טאטאר און דיקטאטארל.

פאר א ברוין, שווארץ און גרין העמדעל און א שטיקעל ברויט פערקויפט די יוגענד אין אלע גאסען איהר טייערע ענערגיע.

פאר א שטיקעל דאך איבער'ן קאפּ אין א קאַ־זארמע פערקויפט זי זיך צו דעם ערשטען בעסטען פאליטישען באנדיטל.

די יוגענד, וואס איז אמאל געווען דער שיין, די האפנונג, דאס ליכט און דער שטאלץ פון דער וועלט, איז א משרת ביי היטלערן, ביי מוסאליניען און ביי אלע אנדערע קליינינקע מענשעלעך, וואס זענען געווארען גרויס, שטעלענדיג זיך אויף די פלייצעס פון דער אומגליקליכער יוגענד אונזערער.

די שרעקליכסטע צייט איז די היינטיגע, עס איז א צייט, וואס עסט איהרע קינדער...

האט נאך די פרעמדע, די קריסטליכע יוגענד כאטש צו ווענדען צו פערקויפען זיך פאר א שטי־קעל ברויט, פאר א קאלירט העמדעל און פאר א שטיקעל דאך אין א קאזארמע.

עס שוימבעלט און גריבעלט די וועלט מיט פא־ליטישע קריכער, שארלאטאנעס און באנדיטען, וואס נוטיגען זיך אין דעם ענטוזיאזם און אין דעם ברען פון דער יוגענד, און קויפען די פאר גרא־שענס, פאר שפּאט־ביליג, בחצי־חנם.

יוגענד איז ביליג, ביליג, כמעט אומזיסט קען מען די קויפען אויף דער שווערסטער ארבייט, אויף דער ארבייט צו אונטערגראבען די אלטע וועלט...

עס איז אבער דא א יוגענד, אויף וועלכער עס איז אבסאלוט גאר קיין בעלן נישטא.

די יודישע יוגענד!

די אומגליקליכסטע און די פערצווייפעלטסטע ציווישען דער יוגענד פון אלע פעלקער.

די יודישע יוגענד דארף קיינער נישט.

גריזען ארום הונדערטער טויזענטער געזונטע, שיינע און ענערגישע יודישע יונגעלייט אין די גאַ־סען פון די פוילישע שטעט און שטעטלעך אהן א האפנונג, אהן א מארגען, אהן א היינט און אהן דעם קלענסטען אנהאלט אין לעבען.

געפינט זיך יוען א קליינע שפּארונג, דורך וועל־כער א יונגער מענש קען אריינקריכען אין לעבען, שטילען און צארטען הונדערטער און טויזענטער בילכערע פוילישע יונגעלייט.

אין דא א שטיקעל האפנונג, זענען דא ביל־כערע צו קלאמערן זיך אן איהר. די פוילישע יוגענד איז בילכער: איז דא א שטיקעל ארימע, פינסטערע הייבה, וואַרפען זיך אויף איהר ביל־כערע, די פוילישע יוגענד.

אלע זענען בילכער!

באמבלען זיך יודישע געזונטע, יונגע הענד אהן א טעם און אהן א ריח, האבען נישט גע־זונטע פיס וואוהין צו גיין, האט נישט די יונגע, צאפּלדיגע ענערגיע קיין אויסגאנג.

לייגען זיך אויף די הענד אין קולאקעס אוי־סטראשען די וועלט, טופּען די פיס מיט רציחה אויף אלעמען און די יונגע, צאפּלדיגע ענערגיע ווערט פערוואנדעלט אין גאל.

א יוגענד אהן א מארגען, די מארגענס פון זייערע טאטעס, וואס זיי דארפען איבערנעהמען, זענען פינסטערע, שטאק־פינסטערע, דער טאטע איז שוין אויך אנ'איבעריגער, אנ'ארויסגעשטויסענער און א רואינירטער.

א ירושה פון רואינע ווארט אויף איהר...

איז די יודישע יוגענד אין פערצווייפלונג. אין שרעקליכער פערצווייפלונג.

יעקב לעשצינסקי, דער בעוואוסטער יודישער געלעהרנטער, דערציילט עטליכע פאקטען, וואס גי־בען אונז א שטיקעל בעגריף וועגן דעם גרויליגען יאוש, אין וועלכען די יודישע יוגענד אין פוילען איז אריינגעפאלען.

די יודישע יוגענד אין פוילען וויל ראשית־כל אנטלויפען פון פוילען, ראטעווען זיך פון דעם שוידערליכען גיהנום, פון דער כליה, וואס רוקט זיך אויף זיי.

דער ווילען צו ראטעווען זיך פון פוילען, אנט־לויפען וואו די אויגען טראגען, איז אזוי געשפאנט, אז ווען עס קומט שוין די גליקליכע געלעגענהייט צו פערלאזען פוילען, דעם שרעקליכען יאמער־סאל פאר יודען, איז שוין קיין כוח נישטא, די גאולה קומט שפּעט...

די דערוואַרטונג האט אויפגעפרעסען די ענער־גיע, דעם ווילען צו לעבען און אויפגעשרויפט די נערווען ביז געפעהרליכע היסטעריע

אט האט איהר עטליכע פאקטען:

א מיידעל, וועמענס עלטערן זענען שוין איי־בער 2 יאהר אין פאלעסטינע, ווארט אויף א „סער־טיפיקאט", זי איז געבליבען אין ווארשא בלויז צו פערענדיגען איהר שטודיום אין ווארשאווער אוניווערזיטעט

גייט זי טאגטעגליך אין פאלעסטינע־אמט, נאכ־פרעגען זיך וועגן דעם „סערטיפיקאט", זי גייט א יאהר, א האלבען, נישטא...

איינמאל רופט מען איהר אין פאלעסטינע־אמט, זי קומט, דער „סערטיפיקאט" איז דא...

ס'מיידעל האט זיך אוועקגעלאזען טאנצען, טאנצען אין בורא... מען האט איהר אוועקגע־פיהרט אין שפּיטאל...

א יונגערמאן, וואס האט דורכגעמאכט די „הכשרה", ווארט אויף דעם זעלביגען פאפירעל, ער ווארט און ווארט, ער קען זיך נישט דערווא־רטען און ווארפט זיך פון באלקאן און בלייבט טויט אויפ'ן ארט.

יודען זענען גרייט צו לויפען און כאפּען זיך אן יעדער געלעגענהייט מיט אזא פערלוירענקייט, אז זיי פאלען אריין אפט אין די הענד פון שווינד־לער.

ביי דעם פויליש־רוסישען גרענעץ האט זיך ארגאניזירט א באנדע, וואס פיהרט כלומרשט אריי־בער יודען קיין ביראבידזשאן, האבען זיך יודען א לאגערטון צום גרענעץ.

די יודען זענען בערויבט געווארען פון די שווינדלער און זיי זענען אין דער גרעסטער פער־צווייפלונג צוריקגעפאהרען אין זייער היים, פון וועלכער זיי האבען זיך געראטעוועט.

א גרופּע פון 70 יודען זענען אזוי בערויבט געווארען פון זייערע לעצטע גראשענס. ווי גרויס אבער איז די צאהל פון בעשווינדעלטע יודען, וועגן וועלכע מען ווייס נישט?

שארפער ארויסטריט פון בעלגישע סאציאליסטען

געגען די פערפאלגונגען אויף אויסלענדער

אנטווערפען 31 (סס.)

דער צענטראל־ארגאן פון די בעלגישע סא־ציאליסטען „לע פעפל", איז ארויסגעטרעטען מיט א שארפען ארטיקעל געגען דער אויסלענדישער פאליטיק פון דער בעלגישער רעגירונג, אנרופענדיג די רעגירונגס פאליטיק בנוגע פרעמדע „דער טערראר אויף דעם גר".

די צייטונג ווייזט אויף, אז אלע פערזיכע רונגען מצד דער רעגירונג, אז זי בעציהט זיך הומאן לגבי די אויסלענדער, זענען פאלש און גרונטלאז, און אז אין בעלגיען הערשט אנ'אמתער טערראר געגען אויסלענדער.

לאָדז
4 יאַנואַר 1935

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז
4 יאַנואַר 1935

גדלות און קנעכטשאַפט

קלאַנגען און אָפּקלאַנגען

פון לעאָ קעניג

דער ערגסטער סנאָביזם — אויב ס'איז דאָ אַ אַנדערער? — איז דער סנאָביזם פון שקלאַפן, פון משרתים.

דער אמת'ער אַריסטאָקראַט, און בעזונדער דער גייסטיגער אַריסטאָקראַט, און אפשר גאָר אין גאַנצן נישט קיין סנאָב, ער פיהלט זיך אַזוי נאַטירליך אין זיין שטאַנד אַז ער האָט נישט די בעדערפעניש נישט אַראָפּצוקוקן אויף אימיצן, און נישט אַרויפצוקוקן. דער אמת'ער אַריסטאָקראַט קען אויך אָפטמאָל בעזיצן די פשטות און עניוות, וועלכע קומט צו אַ מענשן אָפטמאָל אין רוה פון דערגרייכונגען אָבער אַזוי זעלטן איז'ם פּראָצעס פון קלעטערן שטרעבן און רייסן זיך אַלץ העכער און העכער.

אַ מענש אין אַ סובלימען צושטאַנד קען זיך אַרומקוקן און דערזעהן דאָס גאַנצע, און ממילא זיך דערפיהלן שוואַך און קליין.

סנאָביזם געפינט מען דערפאַר ס'רוב צווישן פּאַרוועניוס, צווישן די מענשן וועלכע האָבן זיך אַרויפגעאַרבייט, און האַלטן זיך אין איין אַרויפאַרבייטן: זיי קוקן שטענדיג אַראָפּ, ווייל זיי האַלטן אין איין אַרויפקוקן, אויב ס'איז דאָ אַ קלאַסן־פּסיכאָלאָגיע (און ס'איז זיכער דאָ) איז סנאָביזם די הויפּט פּסיכאָלאָגישע כאַראַקטעריסטיק פון די מיטעלע קלאַסן ביי אַלע פעלקער.

אויף אַ צוזאַמענקונפט פון מענשן פון העכערן שטאַנד, וועט איהר שטענדיג פיהלן אַזאַ שטיקענדע ענגע לופט, אַלע זיצן שטייף, אָנגעבלאָזן יעדער פון די פערזאַמעלטע געסט איז פול מיטן בעוואוסטזיין פון זיין יחוס, פון זיינע דערגרייכונגען, פון זיין געלד.

זיי זענען פול מיט „ווירדע", שווייגען און אויסצורוען צום שכן, וועלכער איז אפשר אויף אַ נידעריגער מדרגה, וועמענס זיידע האָט אפשר אַ קלענערע קראָם געהאַט, שטאָלץ — נאַציאָנאַלער צי אינדיווידועלער — דאָס וועט איהר פיל לייכטער געפינען ביי די מיטעלע קלאַסן פון דער געזעלשאַפט, ווי ביי די העכערע קלאַסן, ווי ביי דער אמת'ער אַריסטאָקראַטיע.

אוודאי אַהן אַנ'ערך מעהר ווי ביי די „נידעריגערע" געזעלשאַפטליכע קלאַסן.

אָבער דער ערגסטער סנאָביזם איז דער סנאָביזם פון קנעכט און משרתים.

עס קאָן זיין אַז אַ משרת ביי אַ מאַרקיז וועט גאַרנישט וועלען רעדען מיט אַ משרת וואָס דינט ביי אַ געוועהנליכען לאָרד. און דער לאַקיי פונ'ם געוועהנליכען לאָרד וועט זיך אוודאי נישט וועלען זיך חברען מיט אַ משרת פון לאַמיר זאָגען, אַ יודישען באַראָן...

אַנ'ענגליש ווערטעל זאָגט, „קיין מאַן איז נישט קיין העלד צו זיין דינער", איך צווייפעל צי דאָס ווערטעל איז פּסיכאָלאָגיש אַזוי ריכטיג: דער דינער ווייסט טאַקע (פונ'ם שליסעללאָך) אַלע שוואַכקייטען און פעהלערען פון זיין „האַר", אָבער דאָס ווייסט ער נאָר פאַר זיך; ווי נאָר ווידער ער טרעפט זיך מיט אַ צווייטען דינער, וועט ער די פאָהן און דעם נאָמען פון זיין לאָרד האַלטען אַזוי הויך ווי מעגליך. העכער ווי דאָס טוט זיין לאָרד און האַר, וואָס הייסט עפּעס זיין לאָרד'ה — איין קליינגקייט.

איהר האָט מסתמא געזעהען (אויף די פילמען צי אין טעאַטער) ווי הויך משרתים האַלטען זייערע קעפּ, ווי שטייף און שטראַם זיי געהען, פיל שטאָלצער און שטייפער פון זייערע הערען, די לאָרדען.

דינער זענען די שרעקליכסטע און די מיאוסטע סנאָבען. אַ קאַמער־מיידעל וועט נישט רעדען צו אַ פּשוטער דינסט־מיידעל.

איך דערמאָן זיך איצט אַ קוראָרט אין שעקספּירס אַ שטיק, וואוהין עס קומען טוריסטען פון דער גאַנצער וועלט, איז דאָ אַנ'אויפזעהער, וועלכער האַלט זיך אין איין בעריהמען פאַר די טוריסטען, אַז ער איז אַמאָל געווען אַ משרת ביי אַ בעריהמטען ענגלישען לאָרד.

און אָט דעם קנעכטישען סנאָביזם, דערמאָהנט, ליידער, אָפט דער סנאָביזם וואָס האָט זיך ביי יודען אויסגעאַרבייט אין גלות. און בעזונדער ביי די יודען פון די מיטעלע קלאַסן, וואָס האָבען זיך אַסימילירט אָדער האַלטען זיך אין אַסימילירען.

יעדער יוד יחסנ'ט זיך מיט זיין גלות, ווי, להבדיל, אַ דינער מיט זיין לאָרד.

יעדער גלות־יוד זינגט זיך זיין „זכרנו את הדגים". מיר געדענקען די פיש וואָס מיר האָבען געגעסען אין שפּאַניען — בעריהמען אפשר נאָר די אייניקלעך פון די שפּאַנישע גירושים.

אַז די פיש וואָס מיר האָבען געגעסען — און עסען נאָך — אין דייטשלאַנד — קלאָגט זיך נאָך אַלץ שטאָלץ דער דייטשער יוד.

דער רוסישער יוד צאַצקעט זיך מיט זיין גלות־רוסלאַנד; דער פּוילישער יוד מיט זיין גלות פּוילען.

און קומען זיי זיך צוזאַמען אַמאָל, אַזוי קוקען זיי איינער אויפ'ן צווייטען אַראָפּ ווי אמת'ע קנעכט...

איינער „סנאָבט" דעם צווייטען: אַז איהר פּוילישע שנאָרערס; אַז איהר רוסישע באַרבאַרען; אַז איהר דייטשע צי ענגלישע אַסימילאַטאָרען און משומדים...

יעדער גלות־יוד איז שטאָלץ מיט זיין גלות, ווי ביטער ער זאָל נישט האָבען געליטען דאָרט, ווי ביטער ער זאָל נאָך איצט נישט ליידען... — און בעליידיגט ווערען דאָרט... דער שטאָלץ, דער סנאָביזם פון קנעכט, וואָס בעריהמען זיך, חנפה'נען זיך צו זייערע בעלי בתים.

און אונזער בעציהונג צו דער „פערשאָלטענער שפּראַכען פּראַגע" מאַכט אויך אָפט דעם איינדרוק פון אַ בעציהונג פון קנעכט וועלכע בעמיהען זיך רעדען אידעלער און שענער נאָך פון זייערע „האַרען"...

איינער וויל דווקא די שפּראַך פון די נביאים, אַ צווייטער נאָר די שפּראַך פון שעקספּיר, אַ דריטער נאָר פון געטע און שילער... אַנדערע'ס שטעהט זיי נישט אָן...

אַהן יחוס געהט עס ביי זיי נישט צו, ווייל יעדער מיינט, אַז נאָר זיין קנעכטשאַפט איז אַ פרייע און אַ ציוויליזירטע, און אַ אמת יחוס'דיגע.

געזעהען אין ארץ־ישראל

פון ל. מלאָך

מיר האָבען אויסגענוצט די געלעגענהייט, וואָס אין לאָדז געפינט זיך דער בעקאַנטער דיכטער ל. מלאַך, וועלכער איז נאָר וואָס געקומען פון אַ רייזע איבער ארץ־ישראל, און מיר האָבען געהאַט מיט איהם אַ שמועס וועגען זיינע איינדרוקען פון זיין רייזע. מיר ברענגען דאָ פאַר אונזערע לעזער דעם דיכטערס אויספיהרונגען:

— וועגען דער „פּראָספּעריטי"? אָך, יאָ, עס איז נישט אַזוי ווי מען נעהמט עס זיך פאָר. פּאַקטיש איז עס היבש איבערגעטריבען, [illegible], דער אַרבייטער, דער טאָג־לויהנער, איז ווייט דערפון. פאַראַן געוויסע פאַכען, וואָס געניסען פון דעם אויפבוי, ביי בוי, און ביי די אַרבייטען וואָס האָבען אַ שייכות צום בוי, אין די פאַבריקען איז דער שכר נאָך ווייניגער ווי נאָרמאַל, די פערדינסטען זענען ווייט פון צו זיין בעפרידיגענד. 20 און 25 פּיאַסטער אַ טאָג. פאַר אַזאַ פערדינסט קאָן מען אפילו נישט האָבען דאָס עלעמענטאַרסטע: אַ דירה, אַנ'אַרבייטער קאָן נישט אַליין פערנעהמען קיין צימער, ער מוז האָבען איינעם אָדער צוויי שותפים. אויב ער איז פערהייראַט, איז נאַטירליך זיין „שותפטע" די פרוי, אָבער טאַקע אַ שותפטע, ווייל אויך זי אַרבייט, פערדינט און טראָגט צו איהר חלק דירה־געלט....

פונדעסטוועגן איז אַ דערפרייענדיגער פאַקט וואָס נישט געקוקט, וואָס ביי בוי אַרבייט פערדינט מען גוט, ווילען די קוואַליפיצירטע אַרבייטער, די וואָס קומען מיט פאַכען פון דער היים, בעסער ווינציגער פערדינען און גיין אַרבייטען ביי זייערע פאַכען אַ בעל מלאכה טוישט נישט אויס דאָס צופעליגע סעזאָן פערדינסט, הגם לויט אַלע וואַרשיינליכקייטען וועט עס לאַנג אָנהאַלטען — דאָס בויען אויף די אַרביים, צום גליק זענען אַזעלכע פאַראַן אַ סך. די פאַבריקען פון רמת־גן, פון חיפה זענען אין פולען גאַנג.

דערפאַר איז אָבער אינטערעסאַנט די אַזוי גערופענע פּסיכישע „פּראָספּעריטי", דער עולם, אַרבייטער ווי נישט אַרבייטער, איז דורכגעדרונגען מיט דעם געדאַנק, אַז אין לאַנד הערשט „פּראָספּעריטי", עס קאָן זיין, אַז דאָס נעהמט זיך דערפון, וואָס עס איז קיין קריזיס נישטאָ, דאָס אַליין, לויט דעם איצטיגען מצב אין דער וועלט, איז שוין „וואוילשטאַנד", דער עולם גיט גערן אויס אַ טייל פון זיין פערדינסט, דאָס ברענגט דעם „פּיאַסטער" אין בעוועגונג. דער סוחר לייזט, אין די פינף קינאָס בלויז אין תל־אביב קאָן מען קיינמאָל קיין פּלאַץ נישט קריגען, מען מוז מיט טעג פריהער זיך בעזאָרגען מיט אַ בילעט. דאָס זעלבע איז ביי טעאַטער. ביי קאָנצערטען, דער יונגער עולם איז בכלל גוט געשטימט, דאָס גאַנצע לאַנד שמייכעלט.

פערשטעהט זיך, אַז עס איז דאָ צו רעדען וועגען די נעגאַטיווע זייטען, די שפּעקולאַציע, וואָס איז אומדערהערט. די שפּעקולאַציע אויף באָדען, וואָס האָט אויך געהאַט אַ דעמאָראַליזירענדיגע ווירקונג אויף דעם מיטעל־מענש, און אַ טייל פון דער אַרבייטערשאַפט. עס חזרט זיך איבער ווי אין אַמעריקע די מעשה מיט די „וואָל־סטריט אַקציעס", אַ בלינדער געיעג נאָך עשירות, דאָס רייסט איהם אָפּ פון טאָג־קאַמף דאָס רייסט איהם אָפּ פון דער שייכות צו זיין קלאַס — די שפּעקולאַציע איז אַ „אָפּיום". עס זענען צייטוויליגע „שעהנע חלומות". די אויפריכטיגע פריינד פון פּאַלעסטינע דערוואַרטען שוין די מינוט, וואָס דער „פּראָספּעריטי" זייפען־בלאָז וועט פּלאַצען. עס וועט אפשר צושטערט ווערען אַ סך אילוזיעס פון די אַהן אַ שיעור „מנחם מענדלס", וועמענס צאָהל זענען גרויס דאָרט, אָבער דאָס לעבען וועט אַריינטרעטען אין נאָרמאַלע גרענעצן. די לאַנדווירטשאַפט, די פאַבריקאַציע וועט דערפון געווינען, עס וועט נישט זיין קיין „אויפגעבומטע פּראָספּעריטי", דאָס לאַנד האַלט זיך ערשט ביי די ערשטע סטאַדיעס פון בויען, און ווי לאַנג עס וועט זיך בויען אויף נאָרמאַלע יסודות קאָן קיין עקאָנאָמישער קריזיס נישט זיין.

וואָס שייך די פראַגע וועגען „אַראַבער פּראָבלעם", דאָס בעסטע וואָלט זיין איבערצוגעבען די ענטפערס אויף דעם אַרויסגענומען פון די בראָשורען, וואָס די לינקע פּועלי ציון האָבען אַרויסגעגעבען. איהר מיינט דאָך אוודאי וועלכען ס'איז הסכם צווישען יודען און אַראַבער, אויף וויפיל איך האָב אָבסערווירט, כ'בין געווען פיל צייט אין די אַראַבישע דערפער, שטעט, געהאַט שמועסן מיט זייערע פאַרשטייער האַלט איך אַז דאָס איז די גרעסטע רעה פאַרן ישוב דער דאָזיגער ברוגז־שפּיל. אייגענטליך ברוגז מיט וועמען? די אַראַבישע בורזשואַזיע און די יודישע געפינען אַ געמיינזאַמע שפּראַך ווען עס האַנדעלט זיך אין זייערע אייגענע אינטערעסען, די פערשטענדיגונג איז דאָ דער יודישער פּרדסן און דער אַראַבישער עקספּאָרטער „רעדען זיך צונויף", די אַראַבישע אָרימקייט האָט נישט קיין געלעגענהייט דערצו, דער יודישער אַרבייטער וואָס טאַנצט לויט דער הסתדרות פייפעל, האָט זיך איזאָלירט פון זיין אַראַבישען חבר. דער פּסוק „פּראָלעטאַריער פון אַלע לענדער פעראייניגט אייך" איז שוין דאָרט אַפילו קיין „גוטער וואונש" אויך נישט. גאַנצע תהומען פון שנאה שפּרייט זיך אַרום דעם געדאַנק. די שנאה צום אַראַבישען אַרבייטס־מענש דערגייט ביז אַבסורדן, מיטגלידער פון העברעאישען פּען־קלוב, שוישפּילער פון דער הבימה, געהען „פּיקעטען" נישט צו דערלאָזען אַז אַראַבישע אַרבייטער זאָלען אַרבייטען אין יודישע פּרדסים, פערשטעהט זיך דאָס פּיקעטען איז אויך אַזוי פיל בערעכטיגט ווי לאַנג די אַראַבער דריקען אַראָפּ די לוינען. זאָל מען אָבער דעם אַראַבישען אַרבייטער אַריינעהמען אין דער הסתדרות איהם אָרגאַניזירען אַלס בעוואוסטזיניגער אַרבייטער, וועט אַי אָפּגעשאַפט ווערען אַ קאָנקורענץ אַי ס'וועט צוקומען אַ חבר צום קאַמף.

די אַראַבישע מיטאַרבייט אין יודישע אונטערנעהמונגען איז אויף קיין שום פאַל נישט קיין שטער צום „בנין הארץ" אפילו פון ציוניסטישען שטאַנדפּונקט פון אַ דורכאויסנדיגע יודישע היים. עס איז נישטאָ אַזאַ זאַך, יעדעס לאַנד האָט געמישטע בעפעלקערונגען, און ווי וואָלט אויסגעזעהן, אַז די... מעקסיקאַנער למשל, זאָלען אָנגעהמען אַ בעשלוס אַז „פרעמדע" פּשוטער געזאָגט, יודען, זאָלען נישט טאָרען בעשעפטיגט ווערען ביי מעקסיקאַנער?... זעהען נישט די יודען איצטער די ערשטע, אין פראַנקרייך וואָס פּראָטעסטירען, וואָס וועקען צום וועלט־יושר, אויף דער גזירה פון נישט דערלאָזען פרעמדע אַרבייטער אין פראַנקרייך?...

און צווייטענס, די אַראַבער זיצן אויך נישט מיט פערלייגטע הענט, די „פּראָספּעריטי" האָט אויך אָנגעקלאַפּט אין זייערע טיהרען. אויך ביי זיי קומט פאַר אַנ'אויפבויטעטיגקייט. זיי האָבען אַ סך געלערנט פון יודישער ריהרעוודיגקייט און אינטענסיווקייט. זייערע פּרדסים האָבען זיך שוין גאָרנישט וואָס צו שעהמען געגען די יודישע פערהאַן שטעט אַראַבישע וואָס מאַכען דעם איינדרוק פון קליינע תל־אביב'ס, נישט מעהר, די, די אַראַבער, די אונטערנעהמער, נוצען אויס, וואָס די אַראַבישע אַרבייטער זענען נישט אָרגאַניזירט, און עקספּלואַטירען פערשטייט זיך לטובת זייערע אינטערעסען און צום קאָנקורענץ דעם יוד.

די קליינע פּרובען וואָס זענען געמאַכט געוואָרען צונויפצוציהען, אַריינצוציהען דעם אַראַבישען אַרבייטער אין די רייהען פון דער אָרגאַניזירטער אַרבייטערשאַפט, האָט געבראַכט גוטע רעזולטאַטען און זיי האָבען נישט „פערשעמט" זייערע יודישע חברים.

— ווי אַזוי איז אויפגענומען געוואָרען דער „שלום" פון בן־גריון און זשאַבאָטינסקי אין ארץ־ישראל?

— דער „שלום" האָט אַרויסגערופען די פערשטענדליכע פערביטערונג, וואָס איז געקומען אַזוי אומגעריכט, אַז דער אַרבייטער עולם, די צעהנדליגער טויזענטער הסתדרות מיטגלידער האָבען אויף אַ ספּאָנטאַנעם אופן פּראָטעסטירט, ממש געצאַרנט, עס זענען געווען הייסע „שלום" טעג אין ישוב, אויפ'ן פעלד בעת דער אַרבייט אין די קבוצים, ביי די רעסטאָראַנטעס אין די שטעט, אין די פאַבריקען, איבעראַל האָט מען געטומעלט. די ספּעציעלע מאַסען־מיטינגען פלעגען דויערען ביז פאַרטאָג. אַלע האָבען דערפיהלט, אַז אַ גרויסער פעראַט איז אָנגעטון געוואָרען דער אַרבייטערשאַפט, וואָס האָט דורך מיה און אָנשטרענגונג פאַרט דערגרייכט צו דעם מעמד אויף וועלכען ער שטייט איצט. אַלע האָבען געפיהלט, אַז די בכורה איז פאַר אַ טאָפּ לינדזען פערקויפט געוואָרען, און וועלכען נאָמען עס זאָל נישט האָבען אָנגעטון געוואָרען, דער אַרבייטער עולם איז נאָך ביז איצט נישט רעצוזירט צו „ראַטיפיצירען" דעם שלום. עס איז נישט קיין פראַ[illegible] פון שלום, עס איז אַ פראַגע פון איבערגעבען דעם גרעסטען שונא פון אָרגאַניזירטען אַרבייטער קלאַס, דעם רעוויזיאָניסטישען פאַשיזם אַלע ביז איצטיגע דערגרייכונגען.

— ווי האַלט עס מיט יודיש אין פּאַלעסטינע?

— אָט דאָ, האָט איהר אָנגעריהרט אויף אַ דינע סטרונע, וועגען דעם וואָלט מען געקענט אָנשרייבען אַ גרויסען אַרטיקעל בלויז נאָר איבער צוגעבען פאַקטען או[illegible] עס אָבער פּרובירע פערענטפערען בקיצור:

געמיינט האָט מען, אַז די פראַגע פון יודיש איז פון „זיך זעלבסט געלעזט", אַז קיין שטערונגען וועלען מעהר נישט געמאַכט ווערען ביים רעדען יודיש. די אימיגראַציע פון אַ ברייטער מאַסע איז צו גרויס, אַז דער „גדודניק" זאָל בעהערשען די סיטואַציע. מען רעדט יודיש, געשמאַק, הויך און פריי. יאָ, קיינער „שטערט" נישט. אָבער דאָס אַלץ איז „אומאָפיציעל" אָפיציעל מוז מען זיין אונטערגעוואָרפען דער העבראַיזאַציע, שולען, טעאַטער, צייטונגען.

די העברעאיסטישע שומרים האָבען אַליין צוגעגעבען: העברעאיש איז שוין אַזוי שטאַרק, אַז אָט אָט, און מיר וועלען זיך דערלויבען צו מאַכען קאָנצעסיעס. דאָס איז נאָר געזאָגט געוואָרען, אָבער ווי נאָר, אין דעם לעצטען האַלבען יאָהר, יודיש האָט אָנגעהויבען צו ווערען אַ פאַקטאָר, נישט נאָר אַ געזעדטער „זשאַרגאָן", נאָר אַ מיטעל פאַר קולטורעלער אויסלעבען זיך, אַז מען האָט, דורך דער איניציאַטיוו פון לינקע פּ. צ.. און ליטעראַטען קלוב, אָנגעהויבן פיהרען אַ טעטיגקייט אויף יודיש, ווי דאָס אַרויסגעבען אַ זאַמעל־בוך, פערשפּרייטען יודישע ביכער, מאַכען קולטור־ און קונסט־אָוונטען, פאָרלעזונגע פון געסט שרייבער, אויספיהרען סצענישע זאַכען אויף יודיש און — דאָס אַרויסגעבען אַ פעריאָדישע צייטשריפט אויף יודיש, האָט מען גלייך פערגעסען אַלע שטילע, נישט אָפיציעלע הבטחות, דער הייליגער לאַ״ם האָט זיך אויפגעהויבען. דער „גערעכטער" צאָרן האָט אויפגעפלאַקערט, אַלע אַנדערע דאגות זענען פערגעסען און אַ זייט!...

פערשטעהט זיך, אַז יודיש האָט אין ארץ ישראל זיך שוין איצטער אויף וועמען אָנצושפּאַרען. נאָכאַמאָל, דאָס האָבען בעוויזען די מאַסען בעזוכען ביי די דערמאָהנטע אונטערנעהמונגען, אין אַ זאַל וואָס גייט קוים אַריין 500 מענשען (באַראַכאָוו־קלוב, געוועזענער יאַשאַ חפץ־זאַל) שטופּען זיך אַז זעקס, זיבען הונדערט מאַן און אַ טויזענד מוזען געבען צוריק געהען נישט קענענדיג מעהר אַריין.

אויפריכטיגע פיהרער פון ישוב וואָלטען פערשטאַנען, אַז ס'איז שטענדיג געזונטער צו האָבען אַ בעוואוסטזיניגע מאַסע, איידער אַ קולטורעל אָפּגעשטומפּטע, נאָר ווער ווייסט, אפשר, מיט'ן אויסרייד פון העברעאיש זענען זיי טאַקע נאָר דאָס אויסען.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

די צווייטע פערגרעסערונג פון יודישען בעצירק, אין 1861

פון ד"ר פ. פרידמאַן

אין דער נייער פראיעקט, וועלכער איז צונויפגע־שטעלט געוואָרען דורך דער שטאטישער מאכט, בשותפות מיט׳ן לאדזער פראקאשטש אויף אַ זיצונג פון 30. אַפּריל 1859, איז געווען פאָלגענדיגער:

אין „די פּערוואַהרלאָזטע אקער גרונטען", וועלכע זענען דאָס אייגענטום פון פויערים, און וועלכע געהען לענג־אויס, אויף מזרח פון אלטען מארק, דארף מען אויסהאקען 4 נייע גאסען, דהיינו: אַלעקסאנדריסקא, שוויעטעגא יאקובא, יעראָזאלימסקע און פראנציסקאנער, (אין תחילת אין פלאנירט געוואָרען נאך אַ פינפטע גאס, די „וואָדנע", אָבער פון דעם פראיעקט איז שפּעטער גארנישט געוואָרען,) אויף אַזאַ אופן וועלען צום יודישען בעצירק צוקומען 88 נייע בוי־פּלעצער, „גרויסע און בעקוועהמע", אויסערדעם דארף מען צוגעבען, צום יודישען בעצירק: דעם אפשניט פון דער זגעזשער, אָנהויבענדיג פון עק דרעווניאַווסקע, ביז צום פלאַץ קאשטשעלני, דעם אָפּשניט פון דער קאַשטשעלנע, אָנהויבענדיג פון עק וואלבארסקע, ביז צום פלאַץ קאשטשעלני, דעם אָפּשניט פון דער פּיעטריקאווער, אָנהויבענדיג פון דער בריק, ביז צו דער פולנאצנע און די צפון־וואַנד פון דער פולנאצנע גאַס.

די אויבערפלאך פון די 4, צוגעגעבענע גאסען האָט אויסגעמאַכט אַרום 11 טויזענד 320 קוואַדראט־קלאפטער (סאזשעניעס). אַלס אונטערשטיץ פאר דעם דאזיגען פראיעקט, האָט דער מאגיסטראט, צווישען אנדערע, זיך אויך בענוצט מיט פאָלגענדיגע אַרגומענטען:

„איבריגענס, וואָרען די פיר גאסען, (זגערזשער, פּיאָטרקאָווער, קאשטשעלנע און פולנאצנע) שוין לאנג בעטראכט אלס צוגעהעריגע צום יודישען בעצירק; אויף די דאזיגע גאסען, וואוינען שוין לאנג עטליכע יודישע פאמיליעס, יודען האָבען אין די פלעצער געקויפט און אָנגעהויבען דעם בוי פון גע־מויערטע בנינים"... „דאָס אײנשליסען פון די דאזיגע גאסען, אין יודישען בעצירק אַריין, וועלען אַפילו אויך די קריסטען, רעכענענדיג, אַז דערמיט וועלען די זיך ווייטער לאגע פארבעסערען, אַזוי ווי עס איז געשעהען מיט די הויז־אייגנטימער אין יודישען בעצירק"... „דאָס (אין דעם יודישען בעצירק),

אין יענע הויז־אייגענטימער זעהר גוט, פיל פון זיי זענען אַפילו געקומען צו פערמעגענער אויף אַזוי פיל, אַז זיי האָבען געקענט איבערוואַרפען די אַלטע, הילצערנע כאלופּעס און זייער אָרט פערבייטען מיט מויערען!

אַרום דעם פּראיעקט, האָבען זיך אָנגעהויבען פרישע בעראטונגען, דערווייל אָבער, די יודישע בעפעלקערונג, ליידענדיג שטאַרק פון אָרט־דוחק, האָט זי, נישט קענענדיג זיך דערוואַרטען דעם אויסגאנג פון די בעראטונגען, גענומען איבערחזרן דיזעלבע געשיכטע, וואס אין יאהר 1841 — נאָך איידער דער ענין בעצירק איז געוואָרען דעצידירט, „האָבען דורכ געטריבענע יודען, שפעקולירענדיג אויפ׳ן בצחון פון פראיעקט, זיך געוואָרפען אויפ׳ן איינקויף פון פלעצער און אַפילו צו בעבויען זיי מיט הייזער, און נאָך איידער ס׳איז פערגאנגען אַ יאָהר צייט, זענען שוין (אויף די דאזיגע גאסען, דורך יודען) אויפגעשטעלט געוואָרען 4 געמויערטע און 5 הילצערנע הייזער" (אַרכיוועו פון אַלטע אַקטען אין ווארשע, קאט. נומ׳ 228). וועגען דער דעמאָלדיגער בוי־היץ, גיט אונז אויך אַ סך בעווייזען דער אַרכיוו פון אַלטע אַקטען אין לאדז.

דעם 30. אָקטאָבער 1860, טיילט דער לאדזער מאגיסטראט מיט, דער גובערניאַלער מאכט, אַז „די פּרייזען אויף בוי־פּלעצער אין דער נייער יודישער שכונה (ניי־ירושלים, גערופענע), זענען געשטיגען מעהר, ווי צעהנפאכיג פון זייער פריהערדיגען ווערט"

די גובערניאַלע מאכט האָט דערויף געקוקט דורך די פינגער, ווייל „דער דאָזיגער היציגקייט בערעכטיגט דער דראנג און דער געוואַלדיגער גע־ברויך, צוליב וועלכען עס מוזען אויך די געניאיג־קייטען פון די פאַרשריפטען מיט היקזיכט אויסגע־טייטשט ווערען".

דערווייל דערנעהנטערט זיך דער ענין פערגרע־סערונג פון יודישען בעצירק, אין דער לעבענס־פּראַקטיק, כמעט שוין אַ געלונגענער, מיט מילבען־שריט, צו זיין פאָרמעלער דערלעדיגונג און לעגאליזירונג. די קאמיסיע פאר אינערליכע ענינים, שיקט איבער דעם פראיעקט פון לאָדזער מאגיסטראט צו דער גו־בערניאַלער מאכט, כדי די לעצטע זאל איבער איהם אַרויסזאָגען איהר מיינונג. דער גובערנאטאר לאש־טשינסקי זאגט זיך אַרויס, און זיין שריפט פון 25. יאַנואַר 1861, אַז „עס וועט בעסער זיין נישט צו פערגרעסערען דעם יודישען בעצירק מיט דער צפון־וואַנד פון דער פולנאצנע גאס און מיט דעם טייל פון דער פּיאָטרקאָווער, נאָך דער בריק, ביז צו דער פולנאצנע, נאָר די פערגרעסערונג צו רעדוצירען, ביז צו דער נאטור־גרעניץ, ד. ה. ביז דעם טייך און קאנאל — ביז צו דער בריק... די נאטור־גרעניץ, וועלכע עס וועלען זיין דער טייך און דער קאנאל, וועלען צווועקמעסיגער אָפּטיילען די יודען פון דער קריסטליכער שטאָט און וועט זיי אומבעדינג איבער־רייסען אַלע אויסריידען, אַריינצושטופּען זיך אין די עקסאימאַוואַנירטע גאסען".

אויף דער דאזיגער גובערנאטאָרישער מיינונג האָט משפיע געווען זיין בעזוך אין לאָדז פון יוני 1859. דעמאָלט האָט לאשטשינסקי געהאַט די מעג־ליכקייט זיך איבערצייגען, וועגען דעם אומבע־דינגטען געברויך צו פערגרעסערען דעם יודישען בעצירק, ווי אויך וועגען דעם, אַז דער פאָרגעלעגטער פּראיעקט, איז אין אַלע הינזיכטען דער ענטשפרע־כענדיגסטער, ווייל די יודען וועלען זיך קענען אין

די פאר זיי בעשטימטע שטאָט־טיילען, גרויס און בעקוועם איינלאָקירען און וועלען זיין אָפּגעטיילט פון דער דייטשער פאבריקס־בעפעלקערונג, וועלכע סימפאטיזירט נישט מיט זיי". אַזוי אַרום זענען פון יודישען בעצירק אָפּגעשניטען געוואָרען נאָך צוויי גאסען.

לסוף האָט דער אַדמיניסטראטיווער ראט, אויפ׳ן פאָרשלאג פון דער קאָמיסיע פאר אינערליכע און גייסטיגע ענינים אַרויסגעגעבען פאָלגענדיגע פער־אָרדנונג:

„ווען דער, לויט דער בעשטימונג פון נאמיעסט ניק פון 27. סעפּטעמבער 1825, אָנגעצייכענטער בעצירק פאר יודען אין דער שטאָט לאָדז, מוז ווער רען, צוליב דעם בעדייטענדיגען אָנוואוקס פון דער דאָרטיגער, יודישער בעפעלקערונג, פערגרעסערט האָט דעריבער דער אַדמיניסטראטיווער ראט פון קעניגרייך, אויפ׳ן פאָרשלאַג פון די קאָמיסיע פאר אינערליכע און גייסטיגע ענינים בעשטימט און בע־שטעטיגט פאָלגענדיגעס:

אַרט. 1

צו דעם יודישען בעצירק, אין דער שטאָט לאָדז, דארפען ווערען צוגעגעבען:

א)... די צווייטע זייט פון דער פּאָדזשעטשנע און וואלבארסקע, דריי ווענד פון׳ם מארק פון דער אַלטשטאָט, די סטאָדאָלנער־גאס, די דרעווניאַווסקע, דער טייל פון דער פריהערדיגער זגערזשער און היינט פּיעטריקאווער געריפענע — פון עק אלטשטאָט און פּאָדזשעטשנע, ביז צו דער בריק, וועלכע וועט צוזאמען מיט׳ן טייך און דעם קאנאל בילדען די דרום־גרעניץ פון בעצירק

ב). דעם מזרח׳דיגען שטח פון די אַלטשטאָטישע גרונט־שטיקער, וועלכע געהערען צו קריסטען, דער טייל פון דער זגערזשער גאס, אויף ביידע זייטען, פון דער דרעווניאַווסקע און דעם מארק פון דער אַלטשטאָט, ד. ה.. ביז צו די הייזער, נומער 145 און 178 איינשליסליך, ווי אויך אַ טייל פון דער קאשטשעלנע, אויף דער מזרח־זייט פון דעם הויז נומער 186, ביז 189 איינשליסליך.

(הויפּער ז... ...טע זייט)

מנחם מענדעל ווערט א געהיים=אגענט!..

נייע צרות צום נייעם יאהר

פון י. אבערזשאנעק

פון ניי־יאָהר אָן פערפליכטעט פאַר סוחרים דאָס נייע געזעץ וועגען צוואַנג ביכער־פיהרונג. לויט דעם געזעץ מוז יעדער פאבריקאנט, יעדער סוחר געניי פערשרייבען דעם נאָמען און אַדרעס פון יעדען קונה. פאר נישט פערשרייבען, אָדער אויפגעבען אַ נישט ריכטיגען נאָ־מען דראָהט אַ גרויסע שטראף (פון דער פרעסע).

ווי געפעלט איך, רבותי, מיין נייע פּראָספּעקט? וואָס פאַר אַ נייע פּראָספּעקט, פרעגט איהר? איהר ווייסט גאָרנישט? איהר קענט מיר ווינשען מזל־טוב — איך בין מיט מזל געוואָרען אַ געהיים־אַגענט... יאָ, יאָ, אַ געהיים־אַגענט, א דעטעקטיוו מיט אַלע קלימפערלעך. בין איצט בין איך געווען אַ פּאָליציאַנט, און האָב זונטאג געטאַפּט די אונטער־טירען פון מיינע קאָנקורענטען צי זיי זענען חלילה נישט מחלל זונטאג. פון איצט אָן ווער איך אַ געהיים־אַגענט. בין איצט בין איך געווען אַ סוחר, פון איצט אָן וועל איך זיין אַ „שלעדזיוואַטעל". פון ניי־יאָהר אָן ווערט מיין געשעפט פערוואַנדעלט אין אַן אויספאָרשונגס־אַמט.

ווי אַזוי קומט עס? ווי פּאַסט עס, פרעגט איהר, פאר א יוד אַ סוחר צו ווערען אַ געהיים־אַגענט? ווי פּאַסט עס פאר א יוד אַ בן־תורה, פאר אַ פאָטער פון דערוואקסענע טעכטער? איז דער תירוץ: — געזעץ! פּרנסה! וואָס טוט נישט אַ יוד צוליב פרנסה?

נו, האָב איך טאַקע אויסגעקויפט אַ פּאַטענט צום נייעם יאָהר, האָב מיר פערשאַפט האַנדעלס־ביכער, האָב מיך אויסגעלערנט פיהרען בוכאַלטעריע, און שוין פון 1־טען יאנואַר אָן, האָב איך גענומען האַנדלען לויט׳ן נייעם האַנדעלס־געזעץ.

איך וועל אייך טאַקע איבערגעבען, ווי דער האַנדעל האָט אויסגעזעהען די ערשטע טעג. ווי אַזוי איך האָב געלייזט פון מיינע קונים און ווי אַזוי איך האָב פערשריבען אוסטאַוואָע אין מיינע האַנדעלס־ביכער. איך וועל אייך אַלץ איבער־געבען פּאַדראָבנע, כדי איהר זאָלט וויסען ווי אַזוי אַ סוחר דאַרף אין יאָהר 1935 האַנדלען:

מיטוואָך אין דער פריה, ד. ה. דעם 2־טען יאַנואַר, קומט צו מיר אַריין דער ערשטער קונה, אַ בעקאַנטער סוחר, וואָס האַנדעלט שוין ביי מיר עט־ליכע צעהנדליג יאָהר. זאָגט ער צו מיר:

— גוט מאָרגען, ר׳ מענדעל!

— אַ גוט יאָהר, ר׳ הערשעל! וועגען וואָס זענט איהר געקומען?

— וואָס הייסט, וועגען וואָס? קויפען א פאַר מעטער סחורה?

האָב איך מיך דערמאָנט, אַז אַ חוץ אַ סוחר בין איך אויך אַ געהיים־אַגענט, האָב איך אָנגעטון די ברילען, האָב אויפגעמישט דאָס בוך, און איהם גענומען אויספרעגען:

— וואָס זאָגט איהר? קויפען סחורה ווילט איהר?

— אוודאי קויפען, וואָס דען חלילה גנב׳נען?

— האָט דער קונה געענטפערט.

— ענטשולדיגט, האָב איך געענטפערט. נישט דאָס מיין זון. אויב איהר זענט געקומען קויפען,

טאָ זייט זשע מוחל, זעצט אייך אַוועק און ענטפערט מיר אויף מיינע שאלות, און אויב איהר וועט נישט ענטפערן ווי מ׳דאַרף, וועט איהר געהען אויף דריי חדשים „נאַ אדפּיטשינעק" אויף דער מילשאַ...

— ר׳ מענדעל! וואָס רעדט איהר? צי זענט איהר חלילה פון זינען אַראָפּ? וואָס פאר א דיבורים? בין איך אייך חלילה עפּעס שולדיג? האָב איך אייך בע׳גנבעט?

— געזעץ! איך האַנדעל לויט׳ן געזעץ, ר׳ הערשעל! לויט׳ן נייעם געזעץ, מוזט איהר מיר ענט־פערען אויף אַלע מיינע פראַגען, ... דאָס אַלץ וואָס איהר וועט מיר זאָגען, וועל איך פערשרייבען אין מיינע האַנדלאָווע ביכער. אַלזאָ, זעצט אייך אַוועק און ענטפערט, וואָס איך וועל אייך פרעגען:

— ווי הייסט איהר?

— הערשעל.

— אייער פאמיליען־נאָמען?

— לעבקוים.

— געבוירען?

— יאָ.

— וואָס יאָ?

— אוודאי געבוירען. וואָס דען יאָך בין נישט געבוירען?

— איך פרעג אייך, ווען זענט איהר געבוירען?

— כ׳ווייס נישט, כ׳בין אַ געשאַצטער.

— ווי אַלט זענט איהר לויט׳ן פּאַס?

— 52 יאָהר.

— פערהייראַט?

— יאָ, נישט פאר קיין שום יוד געראַטט.

— קינדער האָט איהר?

— ניין.

— וואָס דען?

— מזיקים, רידות, שידים, דריי פוטבאָל־שפּי־לער׳ס, צוויי באָקסער׳ס און דריי באַלעטניצעס.

— דאָס הייסט אַכט?

— יאָ, אַכט.

— ווי לאַנג פערנעמט איהר זיך מיט׳ן מסחר?

— 30 יאָהר.

— וויפיל מאָל האָט איהר באַנקראָטירט?

— כ׳געדענק שוין נישט.

— אַ פּאַטענט האָט איהר?

— מסתמא האָב איך.

— ווייזט דעם פּאַטענט.

— וואָס? כ׳זאָל אייך ווייזען? וואָס זענט איהר אַ קאָנטראָלער פון דער איזבא סקאַרבאָווע, וואָס איהר הייסט אייך ווייזען אַ פּאַטענט?

— ענטשולדיגט, געזעץ! איך האַנדעל לויט׳ן אוסטאַוואָ!

— געהט צו אַלדע שוואַרצע יאָהר! מיינע ביינער וויסטע חלומות צו אייער קאָפּ! מיין שווער ... געכיט אויף אייך! — אַזוי האָט ... מיין

סוחר אָנגעשאָלטען און איז אַרויס ווי אַנ׳אָפּגעבריהטער.

דאָס איז געווען מיט׳ן ערשטען קונה.

ווי דער יוד איז אַרויס, איז אַריינגעקומען אַ יודענע, אַנ׳אַלטע סוחר׳טע פון לעמבערג.

— גיט מאָרגען, ר׳ מענדעל!

— גיט מאָרגען, גיט יאָהר! וואָס זאָגען זי עפּעס נייעס?

— עך בין געקומען מאַכען אַ שטיקעל פּדיון, עך קויף היינט פאר קאסע, עך גיב די גראַצער און קויף ביליג.

— עס פרעגט מיך זעהר, האָב איך געענטפערט, אָבער היינט מוז מען האַנדלען אוסטאַוואָוע.

— וואָס הייסט דאָס ביי ענק אוסטאַוואָוע, האָט די גאַליציאַנערין געפרעגט.

— נו, לויט׳ן נייעם האַנדעלס־געזעץ.

— עך פערשטיי נישט אַ וואָרט, וואָס עך רעדט, רעדט ווידאַזשנע.

— איך רעד ווידאַזשנע. לויט דעם נייעם געזעץ, מוזט איהר מיר ענטפערען אויף מיינע פראַגען, און איך וועל אַלץ פערשרייבען אין מיינע האַנדעלס־ביכער, פערשטאַנען?

— עך, זאָל אַזוי וויסען פון אייך, ווי איך פער־שטיי נישט אַ וואָרט, וואָס האָט עך צו פרעגען, וואָס? עך צייל דאָך די גראַצער׳ס, טאָ וואָס מאַכט עך ענקערע משוגענע קונץ, וואָס?

— געזעץ! אַזוי איז דאָס נייע געזעץ. זייט מוחל, זעצט אייך אַוועק און ענטפערט וואָס איך וועל איך פרעגען.

האָט זיך די גאַליציאַנערין אַוועקגעזעצט, איך האָב אַרויסגענומען מיין ספר הזכרונות, דאָס בוך, הייסט עס, און האָב זי גענומען אויפ׳ן פערהער:

— ווי הייסט איהר?

— בעכע.

— אויפ׳ן פאמיליען־נאָמען?

— מיין פאניענסקע נאָמען צו מיין מאנס נאָמען?

— קען זיין אייער מאנס נאָמען?

— דרעדליגער, הייסט ער.

— דרעדליגער?

— יאָ, ער ליגט שוין 9 יאָהר אין דר׳ערד און באַקט בייגעל.

— געשטאָרבען?

— יאָ, צום טויט געשטאָרבען! דאָס בעמליכע צו הערען פון אייך אימער און עוויג.

— טאָ ווי דשע הייסט איהר?

— בעכע, בעכע פליאַדער, פון די בעקאַנטע לעמבערגער פליאַדער׳ס.

— רעכענט איהר תחונה צו האָבען?

— יאָ.

— מיט וועמען?

— ...ין מלאך־המות! דאָס געמליכע צו הער־רען פון אייך אימער און עוויג.

— האָט איהר אַ פערמעגען?

— יאָ.

— וואָס?

— אַ ניערעכאָמאָשטש.

— ערד.

— וואָס פאַרא ערד?

— אַ פאַמיליען־קבר.

— און אַ חוץ דעם ניערוכאָמאָשטש וואָס האָט איהר?

— גאַל־שטיינער! דאָס געמליכע צו הערען פון אייך אימער און עוויג.

— קינדער האָט איהר?

— יאָ.

— וויפיל?

— זעקס, דריי זיהן און דריי טעכטער.

— פון וועמען האָט איהר די קינדער?

— פערשידען!

— יאָ, איצט זאָגט זשע מיר, ווי אַלט זענט איהר?

— ציילט אייך אייערע ציין! פּאַסקודניאַק! אויסוואורף! שאַרלאַטאַן! היניטשע צירה! וואָס ס׳האָט ענק געחלומט די נאַכט און יענע נאַכט און א גאַנץ יאָהר, זאָל אויסגעהען צו אייער קאָפּ, צו אייערע הענט און פיס, צו אייער לייב און שעכען!

— אַזוי האָט מיך די גאַליציאַנער יודענע גענומען בעלעגען פון קאָפּ ביז פיס, זי האָט מיך געשאָלטען מיט די ביטערסטע קללות, און אַז זי איז שוין גע־ווען ביי דער טיר, האָט זי פערענדיגט:

— אַזאַ פאַרשיויץ, אַזאַ פּערדס־קאָפּ, עך קום מיט גראַצער׳ס, עך קום איהם געבען לייזען געלד, נעמט ער פרעגען אידיאָטסקע קשיות. האָס, יענץ, הרוסת, לאַקשען, כ׳זאָל איהם זאָגען ווי אַלט איך בין, עך גייט זיך מיט מיר משדך זיין. וואָס עך פרעגט מיך ווי אַלט איך בין? גייך צו אַלדע שוואַר־צע יאָהר מיט ענקער געשעפט.

— אָבער ענטשולדיגט, געזעץ! — האָב איך מיך פאר איהר פערענטפערט.

מאַכן ענק אַיין אין זויערען מיט ענקערע גע־זעצען, האָט די יודענע געשריגען, האָט א זעץ־געטון מיט דער טיר און אַנטלאָפען ווי שדים וואָלטען זי געיאָגט.

אָט אַזאַ „פּשעיוטאַניע" האָב איך געהאַט פון די ערשטע צוויי קונים, דעם זעלבען פסק האָב איך געהאַט פון די איבעריגע קונים, ווילדע מענשען, אַז זיי פערשטעהען נישט, וואָס דאָס הייסט געזעץ, און ווי אַזוי מ׳דאַרף האַנדלען „פּשעפּיסאָווע"!..

אָט אַזוי, רבותי, בין איך אויף מיינע אַלטע יאָה־רען געוואָרען א געהיים־אַגענט, אַ סלעדזיוואַטעל. איך האַנדעל לויט׳ן נייעם האַנדעלס־געזעץ און לייז קללות דעטייל און הורטאָווע.

— וואָס איך האָב ביז איצט פערשריבען אין מיינע ביכער? אַ חוץ קללות האָב איך נאָך גאָר־נישט פערשריבען.

— ווי געפעלט אייך, רבותי, מיין לעצטע פּראָ־ספּעקט? און אויב דאָס „פאַך" געפעלט אייך, טאָ געהט און קויפט אויס אַ פּאַטענט פון 2־טער קאַ־טעגאָריע און ווערט א געהיים־אַגענט!..

ספורען פון וועלט־קריג

אין דער יודישער ליטעראַטור

פון ש. ניגער

מיט צוואַנציג יאָהר צוריק האָט זיך אָנגעהויבען די מלחמה. דאָס טאָר מען נישט פערגעסען, אין דער געשיכטע און אויך אין דער ליטעראַטור געשיכטע פון די לעצטע 2 צעהנדליג יאָהר איז עס דער וויכטיגסטער פאַקט. פון איהם קומען, צו איהם ציהען זיך אַלע גרויסע ענדערונגען — אויפשטענד און קריזיסען, נצחונות און מפלות.

אויך אין דער יודישער ליטעראַטור זענען פון דעם וועלט־קריג געבליבען טיפע שפורען. די פון זיי, אויף וועלכע איך וויל אָנווייזען, גאָר אין אָנהויב זענען נישט קיין פרעהליכע, עס זענען פאָרגעקומען גוטע ענדערונגען אויך, און איך וועל זיך אָפּשטעלען אויף זיי, אָבער אָנהויבען מוז איך פון דעם טרויעריגען פאַקט, וואָס מיר האָבען איצט מעהר נישט דעם גרויסען ליטעראַרישען צענטער אין מזרח־אייראָפּע וועלכען מיר האָבען געהאַט מיט צוואַנציג יאָהר צוריק.

מיר האָבען פערמאָגט אַן אייַנהייטליכע יודישע ליטעראַטור און אַ שטרעבונג צו אייַנהייטליכקייט אין דער שפּראַך — מיר האָבען עס נישט מעהר. מיר האָבען אָנגעוואוירען, יודיש־ליטעראַריש לעבען (און אַ טענדענץ צו שאַפען אַן אָפּגעזונדערטע יודישע שפּראַך) אין ראַטענפערבאַנד, עס איז דאָ אַ יודישע ליטעראַטור אין פוילען, עס זענען דאָ בעזונדערע יודישע ליטעראַרישע ווינקעלער אין רומעניען, אין ליטע, אין לעטלאַנד, און דער צוזאַמענהאַנג איז נישט גענוג פעסט, די כוחות וואָס צעטיילען די יודישע שרייבער און די יודישע לעזער האָבען זיך געשטאַרקט איבער יענע כחות, וועלכע פעראייניגען זיי. דער סוף איז, אַז פון איין גרויסען און פעראייניגטען צענטער זענען געוואָרען עטליכע קלענערע און צעוואָרפענע פונקטען, דאָס איז נישט קיין מעלה.

דערפאַר איז אין משך פון די לעצטע צוואַנציג יאָהר אויסגעוואַקסען אַ נייער גרויסער יודיש־ליטעראַרישער מיטעלפונקט — אין אַמעריקע. ער איז געווען אויך פריהער, פאַרן קריג. אָבער איז נישט געווען שטאַרק גענוג, און איהם האָט געפעהלט זעלבסטשטענדיגקייט, ער האָט נישט געגלויבט אין זיינע אייגענע כוחות. אין די קריגס־יאָהרען ווען די אַמעריקאַנער יודען זענען אָפּגעריסען געוואָרען פון די יודען (און פון דעם יודישען ביכער־מאַרק). אין דער אַלטער היים, האָט זיך אָנגעהויבען צו אַנטוויקלען אַ יודישע ביכער־פּראָדוקציע און אַן אייגענאַרטיג יודיש־ליטעראַריש לעבען אין אַמעריקע, אין דעם ערשטען פעריאָד פון „פּראָספּעריטי״, און זיך די ביכער־פּראָדוקציע שטאַרק צעוואַקסען, עס האָבען זיך געגרינדעט גרויסע פערלאַגען, עס איז כמעט נישט געווען קיין איין יודישער שרייבער אין אַמעריקע. אַנ'עלטערער אָדער אַ יונגערער, וואָס זאָל נישט האָבען אַרויסגעגעבען זיינע ווערק, זיינע געזאַמעלטע שריפטען. דער בריטער שטראָם פון איינוואַנדערונג האָט געבראַכט נייע לעזער, אויך נייע שרייבער — פון דער אַלטער היים, עס איז געווען אַ גרויסע אויפלעבונג אין דער יודיש־אַמעריקאַנישער ליטעראַרישער וועלט.

אין דעם איצטיגען פעריאָד, זענען מיר אָבער געצוואונגען געוואָרען אויפצוגעבען די ביי־געוואונענע פּאָזיציעס, אָפּצוטרעטען אויף צוריק און איינצושליסען זיך אין דער אַלטער פעסטונג פון דעם יודישען וואָרט — דער פּרעסע.

אונזער ליטעראַטור איז ווידער געוואָרען אַ ליטעראַטור פון צייטונגען און זשורנאַלען, אָבער דאָס הייסט נישט, אַז זי לעבט נאָר מיט'ן ליפּענדיגען מאָמענט, און אַז איבעראַלעם מיט'ן מאָמענט שטאַרבט זי. ביין, אין אונזערע זשורנאַלען, און אויך אין די טעגליכע צייטונגען, דרוקען זיך אָפט זאַכען, וועלכע האָבען אַ דויערענדיגען ווערט, זאַכען וואָס וועלען בלייבען אין דער ליטעראַטור.

עס זענען ערגער געוואָרען די דרויסענדיגע בעדינגונגען פון אונזער ליטעראַרישען שאַפען, זיינע אינעווייניגסטע מעגליכקייטען, זיינע כחות זענען נישט געפאַלען, אין אַמעריקע איז איצט מעהר ווי מיט צוואַנציג יאָהר צוריק אַ זאַמעל־פונקט פון יודיש ליטעראַרישע כחות, אַ צענטער פון יודיש־ליטעראַרישען אייַנפלוס.

אויך אין די לענדער פון דרום־אַמעריקע, דערהויפּט אין אַרגענטינע, האָט זיך אין משך פון די לעצטע צוויי צעהנדליג יאָהר ענטוויקעלט אַ יודיש־ליטעראַריש לעבען, אַ יודיש־ליטעראַריש שאַפען, עפּעס ענהליכעס דערצו איז פאָרגעקומען — און קומט פאָר — אין קאַנאַדע.

נייע יודישע ישובים — נייע בעדינגונגען און נייע איינפלוסען, נייע צווייגען — אויך נייע וואָרצלען... דאָס איז אי אַ בערייכערונג, אי אַ צעשפּליטערונג פון די כוחות...

אַ צווייטע וויכטיגע ענדערונג האָט זיך אויסגעדריקט הערין, וואָס דער עלטערער דור שרייבער איז כמעט אינגאַנצען אויסגעשטאָרבען. זיין אָרט האָט פערנומען דער מיטעלער און דער יונגער דור (אין אַמעריקע און אין פוילען), אָדער דער יונגסטער דור (אין ראַטען־פערבאַנד). מיט צוואַנציג יאָהר צוריק זענען נאָך געווען מיט אונז די גרינדער פון דער היינטיגער יודישער ליטעראַטור. עס האָט געלעבט דער זיידע מענדעלע מוכר ספרים. פּרץ האָט נאָך געווירקט אין פוילען, אין רוסלאַנד, אין אַמעריקע האָט פערבראַכט זיינע לעצטע יאָהרען און געשאַפען זיינע לעצטע ווערק שלום עליכם. עס האָבען נאָך געלעבט דינעזאָן, ספּעקטאָר, פרוג, פרישמאַן — אויף יענער זייט ים. אין אַמעריקע זענען געווען צווישען אונז מאָריס ווינטשעווסקי, מאָריס ראָזענפעלד און יהואש. און וויכטיג זענען נישט נאָר די אַליין, נאָר אויך דאָס, וואָס זיי האָבען מיט זיך סימבאָליזירט. זיי און זייערע יונגערע קאָלעגען — אַזעלכע ווי ח. ד. נאָמבערג, בעל מחשבות, אליעזר שטיינבאַרג — זענען געווען אָנגעזעטיגט מיט דעם גייסט און דער טראַדיציע פון דער אַלטער יודישער קולטור. זיי האָבען געהאַט נייע אידעען, געזוכט און געדרופען צו אַ ניי לעבען, אָבער דאָס, וואָס איז ווערטפול אין דער פערגאַנגענהייט, האָבען זיי אויך נישט פערגעסען, נישט געוואָלט פערגעסען, זיי האָבען געוואָלט, אַז צווישען היינט און נעכטען זאָלען זיין בריקען, אויך — צווישען מאָרגען און נעכטען. זיי האָבען געהאָלפען בויען די בריקען. זיי האָבען זיך נישט געוואָלט אָפּרייסען אַפילו פון דער שפּראַך פון דעם אַמאָליגען יודישען קולטור־לעבען — פון העברעאיש. זיי האָבען כמעט אַלע געשריבען אי יודיש, אי העברעאיש. בעל מחשבות'ס פאָרמולע איז געווען: „צוויי שפּראַכען — איין ליטעראַטור״. איין פאָלק — אוודאי.

די דאָזיגע ירושה און אייַנהייטליכקייט איז אין משך פון די לעצטע צוואַנציג יאָהר שוואַכער געוואָרען.

רעוואָלוציע רייסט זיך צו פערנעמען דעם אָרט פון טראַדיציע. דער לאָזונג, וואָס איז אַריין אין מאָדע, איז פּראָלעטאַריש, נישט נאַציאָנאַלע, קולטור.

עס ווירקען נאָך גענוג שריפטשטעלער מיט טיפע וואָרצלען אינ'ם באָדען פון דעם יודישען פאָלקס־לעבען; אָבער עס זענען שוין פערהאַן אויך אַנדערע — און נישט נאָר אין ראַטען־פערבאַנד. עס זענען פערהאַן אויסגעוואָרצלטע. אַזוינע, וואָס האָבען נישט און ווילען נישט האָבען קיין שטעדישע ירושה.

אויף אַזאַ אופן איז דער איבערגאַנג פונ'ם עלטערען דור שרייבער צום יונגערען און פונ'ם יונגערען צום יונגסטען — דער איבערגאַנג פון אַ המשך־ליטעראַטור צו אַ ליטעראַטור, וואָס וויל אָנהויבען פונסניי אַלץ. און דאָס נעמט זיך נישט דערפון, וואָס די נייע שרייבער זענען יונגערע, נאָר דערפון, וואָס זיי זענען אויסגעוואַקסען אין אַ נייער סביבה — אין דער סביבה פון קריג און רעוואָלוציע.

די מלחמה האָט צעשטערט די יסודות פונ'ם אַלטען לעבען, די רעוואָלוציע האָט אָנגעהויבען אויפצושטעלען אויף די חורבות פונ'ם אַלטען לעבען אַ נייעם בנין, און אַזוי ווי די יונגערע שרייבער זענען קריגס־קינדער און קינדער פון דער רעוואָלוציע — דער קריג איז זייער פאָטער, די רעוואָלוציע — זייער מוטער — האָבען זיי אַ יאָ נאָר פאַר דער צוקונפט, נישט פאַר דער ירושה פון די פריהערדיגע דורות. און איניגע האָבען פאַר דער צוקונפט אויך נישט קיין יאָ: די מלחמה האָט זיי אויסגעליידיגט דעזיאילוזיאָנירט.

די ליטעראַטור פון דעם יונגען דור שרייבער — די ליטעראַטור, וואָס איז כאַראַקטעריסטיש פאַר דעם גאַנצען מלחמה־ און נאָך־מלחמה־פעריאָד — איז אַ ליטעראַטור פון ביין־זאַגערס, אַ ליטעראַטור, וואָס האָט אין פעראַכטונג פערנעמט אין איהר דעם אָרט פון ליבע און פערעהרונג — און עס איז גוט, וואָס, ווינציגסטענס, ביי די דיכטער, וועלכע זענען אונטערגעפאַלען אונטער דער ווירקונג פון דער רעוואָלוציע, איז הינטער דעם ביין דאָ אַ יאָ.

דאָס איז דער גרויסער צוזאָג פון דער נייער יודישער ליטעראַטור אין ראַטענפערבאַנד.

קאָצקער רבי און חידושי הרי״ם

וועגען דער גזירה, אַז יודען זאָלען זיך אָפּשערען די באָרד און פאות און געהען אין קורצע מלבושים

פון מנשה אונגער

דער אָנפיהרער פון די משכילים אין וואַרשע, מתתיהו ראָזען, האָט נאָך לאַנגע השתדלות'ן אויסגעפועל'ט ביים רוסישען גובערנאַטאָר, אַז מען זאָל איינפיהרען לימודי־חול אין די חדרים, יודען זאָלען טראָגען קורצע מלבושים און אָפּשערען באָרד און פאות.

מען קאָן זיך פאָרשטעלען, וואָס פאַר אַ שווערער קלאַפּ דאָס איז געווען פאַר חסידות, און דער חידושי הרי״ם האָט געמוזט דאָס בעקעמפען.

כדי צו פערשטעהן, פאַרוואָס די מנהיגים פון חסידות האָבען דאָס בעקעמפט, מוז מען זיך פערטראַכטען איבער דעם עקאָנאָמישען און גייסטיגען מצב פון די יודען אין יענער צייט.

די יודען האָבען קיין שום ווירטשאַפטליכע פּאָזיציע אין יענער צייט נאָך נישט געהאַט פערנומען. זיי זענען געווען אַ האַנדעלס־פאָלק, און אין פערגלייך מיט דער אָרעמער פּוילישער בעפעלקערונג זענען זיי געשטאַנען מאַטעריעליש און גייסטיג א סך העכער. דער חסידישער יוד האָט קיין שום נויטווענדיגקייט נישט געזעהן, צו וואָס ער דאַרף זיך לערנען די „וועלטליכע לימודים״. פערקעהרט, ער האָט דאָס גאָר בעטראַכט פאַר אַ שטיק שמד. און אין דער אמת'ן האָבען דאָך די משכילים נישט געמיינט די טובה פון די יודישע פאָלקס־מאַסען צו בעפרידיגען זייערע קולטורעלע בעדערפענישען, נאָר זיי צו אַסימילירען. „השכלה״ האָט דאַמאָלט געהייסען זיך אָפּזאָגען פון די יודישע נאַציאָנאַלע און קולטורעלע בעדערפענישען, בענוצען זיך אויסשליסליך מיט דער לאַנדס־שפּראַך, און דאָס האָט דאַמאָלט געפיהרט צום שמד. און פאַקטיש האָבען זיך כמעט אַלע קינדער פון די גרויסע משכילים אָפּגעזאָגט פון דער יודישער אמונה און האָבען זיך געשמד'ט.

דער חידושי הרי״ם האָט, לויט זיין אויפפאַסונג, בעטראַכט דאָס דערמאָנטע געזעץ ווי אַ שווערע גזירה און האָט מיט אַלע כחות און מיטלען געוואָלט די גזירה מבטל מאַכען.

דער חידושי הרי״ם האָט געהאַט אין וואַרשע אַ פריינד, ר' אַברהמ'ל ווינאַווער, וועלכער איז געווען פּרנס אין דער וואַרשאַווער קהלה און האָט שטאַרק געהאַלטען פון חידושי הרי״ם. דער חידושי הרי״ם האָט זיך דעריבער געווענדעט צו ר' אַברהמ'ל ווינאַווער, ער זאָל פועל'ן ביי ראָזענ'ען די גזירה מבטל צו מאַכען.

ר' אַברהמ'ל ווינאַווער האָט געעצה'ט דעם חידושי הרי״ם ער זאָל אַריבערגעהן צו ראָזענ'ען און מיט איהם זיך אויסשמועסען. דער חידושי הרי״ם האָט אויף גאָרנישט געקוקט און איז אַוועק צו ראָזענ'ען. אָבער ער האָט ביים משכיל ראָזען גאָרנישט געפועל'ט. אין אַ בריף, וואָס איז איצט פערעפענטליכט געוואָרען, שרייבט דער חידושי הרי״ם צו ר' אַברהמ'ל ווינאַווער, אַז ער איז געווען ביי ראָזענ'ען און ראָזען האָט איהם געזאָגט, אַז ער קאָן גאָרנישט טון.

ווייטער שרייבט דער חידושי הרי״ם: וואָס זאָל איך זאָגען און וואָס זאָל איך רעדען? וועה איז אונז, אַז אין אונזער צייט זאָל אַזוינס געשעהען! און עס איז זיי נאָך נישט גענוג, וואָס זיי זענען עובר אויף דער תורה עפענטליך, איז עס נאָך ווי אַ דאָרן אין זייערע אויגען, וואָס עס עקזיסטירען נאָך יודען אויף דער וועלט, וועלכע האַלטען פון גאָט'ס תורה.

דערפאַר בעטעט דער חידושי הרי״ם ווייטער פון ר' אַברהמ'ל ווינאַווער, וועלכער בעזיצט חכמה און ווייסענשאַפט, ער זאָל אַלץ טון, כדי מען זאָל די גזירה מבטל זיין. אָבער אין האַרצען איז ר' אַברהם ווינאַווער געווען אַ שטיק משכיל און ער האָט דערפאַר גרויס הנאה געהאַט, וואָס די גזירה איז נישט בטל געוואָרען. אין דער צייט איז נאָך דאַמאָלט אַרויס אַ געזעץ, אַז אַלע יודען מוזען אָנטון קורצע מלבושים און מוזען זיך אָפּגאָלען באָרד און פאות.

דאַמאָלט האָט אין וואַרשע געוואוינט אַ גרויסער גביר, ר' זלמן פּאָזנער, וועלכער איז געווען אַ שטאַרקער מתנגד און האָט געהאַנדעלט מיט דער רוסישער רעגירונג. ער איז געווען דער הויפּט־ליפעראַנט פאַר'ן רוסישען מיליטער, און ווען ס'איז אַרויס דאָס געזעץ, אַז יודען זאָלען זיך אָנטון קורצע מלבושים, איז ר' זלמן פּאָזנער געווען דער ערשטער וועלכער האָט זיך אָנגעטון קורץ און האָט געוויזען פאַר גאַנצען עולם, אַז ער אַליין האָט זיך אָנגעטון קורץ און געהייסען, אַז אַלע זאָלען איהם נאָכטון.

ר' זלמן פּאָזנער האָט דאַמאָלט געוואָלט אויסבעקומען ביי דער רוסישער רעגירונג דאָס בויען די פעסטונג ביי דער ווייסעל צווישען וואַרשע און לובלין, ביי מאָדשיץ, וואָס איז דערנאָך געווען בעקאַנט אַלס איוואַנגאָראָדער פעסטונג. ער האָט געמיינט, אַז דערמיט, וואָס ער וועט זיין דער ערשטער ביים אויספיהרען דעם בעפעהל פון דער רוסישער רעגירונג, וועט ער נושא חן זיין און וועט בעקומען די אַרבייטען ביי דער פעסטונג.

דער דאָזיגער אַקט האָט אַרויסגערופען אויפרעגען אין וואַרשע, ווייל ר' זלמנ'ען האָט מען געהאַלטען פאַר אַ למדן און אָרטאָדאָקסישען יוד.

דער חידושי הרי״ם האָט זיך דאַמאָלט זעהר שטאַרק גענומען צום האַרצען פון דער דאָזיגער מעשה און האָט געשריבען צו זיין ברודער, ר' משה־חיים ראָטענבערג, וועלכער איז געווען אַ גרויסער סוחר און אויך אַ ליפעראַנט פאַר דעם רוסישען מיליטער, ער זאָל קומען קיין וואַרשע, כדי אַנטיילצונעהמען אין אַ קאָנקורס וועגען אויפבויען די פעסטונג און אָנלערנען ר' זלמן פּאָזנער און צו ווייזען, אַז ווען אַפילו מען איז אַ חסידישער יוד און מען געהט אָנגעטון אין חסידישע מלבושים קאָן מען אַזעלכע עסקים אויסגעצייכענט אויספיהרען. און עס איז איהם טאַקע געלונגען צו בעקומען אַרבייט און אויפבויען אַ שטיק פעסטונג, ביי וואָס ער האָט אַ סך געלד פערדינט.

דאָס איז געווען אין יאָהר תרי״א (1851). די רוסישע רעגירונג האָט אָנגעהויבען מיט געוואַלד אַדורכצופיהרען דאָס געזעץ. אין אַלע גאַסען פון וואַרשע האָט מען געכאַפּט יודען און זיי אָפּגעשוירען די בערד און פאות. עס זענען אַפילו געווען אַ סך רבנים, וואָס האָבען מקיל געווען דערין און האָבען געזאָגט, אַז מען דאַרף דערביי נישט געהן אויף מסירת־נפש און זיך נישט געגענשטעלען דער רעגירונג, אָבער אַ סך יודען האָבען מחמיר געווען דערין און האָבען זיך נישט געלאָזט אָפּשערען באָרד און פאות. עס איז דערפאַר געקומען צו גרויסע געשלעגערייען.

די משכילים האָבען אויך געהאַט אויפ'ן אויג דעם חידושי הרי״ם און האָבען געגעבען צו פערשטעהן די רעגירונגס־בעאַמטע, אַז ווען עס וועט זיי געלונגען צו כאַפּען דעם חידושי הרי״ם און איהם אָפּשערען די באָרד און פאות, וועט עס מאַכען אַ גרויסען רושם צווישען די יודען און אַלע יודען וועלען דערנאָך איהם נאָכטון.

דער חידושי הרי״ם האָט זיך דערוואוסט דערפון, איז ער דערפאַר אַנטלאָפען פון וואַרשע און האָט זיך בעהאַלטען אויסער דער שטאָט ביי זיינעם אַ חסיד, דערווייל האָבען די קאָצקער חסידים זיך משתדל געווען ביי דער רוסישער רעגירונג און אויפגעוויזען, אַז דער חידושי הרי״ם איז אַ רב, און ממילא מעג ער געהן אָנגעטון אין „דוכאָוינע״ מלבושים. ערשט דערנאָך איז דער חידושי הרי״ם צוריקגעקומען קיין וואַרשע.

ביסלעכווייז האָט אָבער די גזירה זיך אָנגעהויבען צו פערשפּרייטען אין אַלע שטעט אין פּוילען, מען האָט אומעטום געכאַפּט יודען, זיי אָפּגעשניטען די פאות און אָפּגעגאָלט די בערד. עס איז ענטשטאַנען אַ מחלוקת צווישען די פערשידענע רבנים אין פּוילען, ווייל אַ טייל האָבען געהאַלטען, אַז מ'דאַרף זיך נישט געגענשטעלען דעם געזעץ און אַ טייל רבנים האָבען שטאַרק מחמיר געווען. צווישען די מחמירים איז אויך געווען דער טשעכאַנאָווער רב. די יודען האָבען אָבער נישט געקאָנט זיך ענטקעגענשטעלען דעם "מלכות" און האָבען געהאַט אַ טענה צום טשעכאַנאָווער רב, הלמאי ער איז אַזוי שטאַרק מחמיר. עס האָט זיך אויך געהאַט פערשפּרייט אַ קלאַנג אין די שטעטלעך, אַז אויך דער חידושי הרי״ם האַלט, אַז מען דאַרף זיך נישט אַקעגענשטעלען דער רעגירונג און זיך אָנטון „דייטשע״ מלבושים. דעם קלאַנג האָבען מסתמא פערשפּרייט די משכילים.

די יודען פון דער סביבה פון טשעכאַנאָוו האָבען דערפאַר פערלאַנגט פון רב ער זאָל אויך מקיל זיין דערין, אָבער דער טשעכאַנאָווער רב האָט ערקלערט, אַז ער מוז פריהער פאָהרען קיין וואַרשע און רעדען מיט'ן חידושי הרי״ם, כדי זיך צו איבערצייגען, צי ער האַלט נישט מיט איהם.

און כה־היה, דער טשעכאַנאָווער רב איז אָפּגעפאָהרען קיין וואַרשע, גלייך אָפּגעשטיגען ביים חידושי הרי״ם און איהם געפרעגט, וואָס ער זאָגט צו דער גזירה, און ווען דער רב האָט געהערט, אַז מען דאַרף זיך אַקעגענשטעלען מיט אַלע כחות קעגען דער גזירה, האָט ער אויסגעשריען: „ברוך שכיוונתי לדעתו הגדולה״!

אָבער אויב דער חידושי הרי״ם האָט געהאַלטען, אַז עס דאַרף זיין „יהרג ואל יעבור״ אַז מען דאַרף זיך לאָזען אַפילו הרג'ענען, אַבי נישט אָנצוטון זיך קיין קורצע מלבושים, — איז געזעסען דער קאָצקער רבי פערמאַכט אין זיין חדר מיוחד און וועגען די אַלע זאַכען איבערהויפּט נישט געטראַכט ער האָט געטראַכט ווי אַזוי אויסצולייזען דאָס גאַנצע יודישע פאָלק און נישט אין זיינען געהאַט אַזעלכע ענינים, פון קעמפען פאַר חסידישע מלבושים. פאַר איהם, פאַר דעם קאָצקער רבי'ן איז נישט געווען קיין אונטערשיד, ווי מען געהט אָנגעטון, וואָס פאַר אַ ראָלע האָט פאַר איהם געשפּילט דער לבוש? פאַר איהם איז דאָך געווען דער עיקר דער אינהאַלט, דאָס וואָס געפינט זיך הינטער'ן לבוש...

דער חידושי הרי״ם האָט אָבער נישט געקאָנט קוקען אין דעם ענין אויפ'ן קאָצקער רבי'ן. ער האָט פערשטאַנען, אַז דעם קאָצקער'ס דרך איז אַ דרך פון אַ יחיד און פאַר אַ המון קען מען אַזאַ דרך נישט ווייזען, ווייל ווען די יודען וועלען זיך אָנהויבען קליידען קורץ און אָפּשער'ן באָרד און פאות, וועט דאָס יודישקייט אונטערגעהן. דערפאַר האָט ער בקול געהייסען זיינע חסידים זיי זאָלען זיך נישט צופּאַסען צום געזעץ.

די משכילים האָבען זיך דערפון דערוואוסט און זיי האָבען אָפּגעהאַלטען אַ בעראַטונג, וואָס יאָ צו טון מיט'ן חידושי הרי״ם. זיי האָבען, בעמליך, איינגעזעהן, אַז הגם די פּאָליציי כאַפּט כסדר יודען און שניידט זיי אונטער די פּאָלעס, רייסט אויס די פאות מיט שטיקער פלייש דערצו, ווילען דאָך די יודען נישט וויסען פון דער גאַנצער מעשה, געהען

(ווייטער זעה 15־טען זייט)

מזרח!

א קאפיטעל פון ראמאן „אויף פעלדער" פון יודישער קאלאניזאציע אין ראטענפארבאנד

פון פרץ הירשביין

— נישט בעשערט קיין נחת, נישט בעשערט קיין רוה; טאמער האט שוין דער יוד אנגעווארימט די ערד אט־דא, וויל מען דיר איינרעדן, אז עס־וועלט גאר איז דאס גרויסע יודישע גליק...

— סיביר, — אז אך־און־וועה!

— ביים יאפאנישן אונטער דער סאמער גאז, די ערד זאל ער געזעהן!

— קאטארושניקעס האט מען אהין פערשיקט,

— קינדערלעך, וואס מאכט איהר זיך באריש? מ'פערגינט אונז נישט קרים; שונאים פערגינען נישט יודען אזא פעטן ביינדעל; דערצעהלט מען דיר גאר א מעשה, אז אויפ'ן הימעל איז א דאר'ד, כא־כא־כא!

— פאהרט נישט, און בעט'עט נישט!

— אוודאי וועל איך נישט פאהרען.

— איין קלייניגקייט, אזא מדינה; ווי מען בעשרייבט, איז נאך דארטען קיין מותר בן־אדם נישטא.

— א גרויס גליק איז דיר געשעהן!

— ווי הייסט ער דארט יענער קאנט, בירא־באדזשאן? א נאמען, א טערקישער!

— א מדינה, איין א מדינה; וואס פאר א נא־מען זי זאל דארטען נישט האבען...

— ווארפט זיך נישט מיט דער גרויסער מתנה, וואס די סאוויעטען־מאכט שענקט דעם יודישען פאלק; זינט יודען זענען אין גלות — איז נאך אזא נס נישט געשעהן; זינט די רעוואלוציע האט אויס־געבראכען, האב איך אויסגעקוקט די אויגען אויף אזא נס...

גענוג ארום האלבען טאג; די פריהלינג־זון, א יונגע, האט געשאטען ליכט־בליטען איבער'ן נאכ־מיטאגדיגען, אויפגעוועקטען סטעפ; און הויך אי־בער'ן קאפ האט דער זשאווראנעק געטרילערט. דער גאנצער עולם איז געווען אויף דרויסען פערזאמעלט ארום די צוויי קאלטע, שווייגענדיגע, „שטאלענע חברים" — צוויי טראקטארס, וואס זענען אנגעקומען אויף די „רויטע פעלדער" אנצוהויבען די „פערברי־דערונגס־ארבייט" צווישען די איבערוואנדערער. ליי־בירמאן האט עס אראפגעבראכט די צייטונג מיט די אויסטערלישע נייעס, אז די סאוויעטען־מאכט האט אין ווייטען מזרח אפגעצייכענט פאר יודען א גאנצע טעריטאריע און אז דארטען, באר דארטען, אין א געגענט, וואס הייסט: „בירא־בידזשאן" — וועט מען בויען די אמת'ע יודישע רעפובליק.

די דאזיגע אויסטערלישע נייעס איז אנגעקומען פונקט אין דער צייט, ווען דאס בלוט ביים יונגען פויער האט דערוואכט אנטקעגען דעם יונגען פריה־לינג; ווען מאמע־ערד האט ווידער איהר פריהלינג־דיגע ברוסט ארויסגעבויגען, און פון איהר האט געאטעמט בעהאלטענער כוח און פערבארגענע שפע. ביי איינעם האט די ידיעה ארויסגערופען שרעק; ביים צווייטען — חידוש; ביי איינעם — פרייד, און ביים אנדערען — פערגעפעלטען טרויער און הארץ־קלעמעניש.

יוסף איז פון די אויסטערלישע נייעס ניי־געבוירען געווארען; ער האט מיט אלע זיינע חושים דערשפירט פונוואנען זיין ווינט בלאזט. ער האט דאס אויסגעשריען וועגען דעם גרויסען נס, וואס איז גע־שעהן מיט יודען. ער האט די גאנצע צייט אויסגע־קוקט די אויגען, א נס זאל געשעהן; זיינע גע־פיהלען האבען געזיגט.

יוסף'ס הייסע רייד האבען אויף א ווייל ביים עולם אפגענומען דאס לשון. יוסף'ן צו הילף איז גאר אומגעריכט געקומען באטע קרעטשמער — אט דער פערליבטער אין קרימער ערד, איז אויך מיט לשון ארויסגעקומען:

— הלואי זאל עס באר זיין אמת, וועל איך מיך לאנג נישט קווענקלען; בין איך פון די ערשטע אהין צו שטעהן!

— ווער באך, ווער באך איז גרייט צו געהען פון די ערשטע? — האט יוסף אויסגערופען, — לאמיר בעווייזען צו זיין פון די ערשטע; איצט וועט דאס יודישע פאלק אויסגעלייזט ווערען אויף אנ־אמת!

יוסף איז ממש ארויס פון די כלים, ער האט געלאפט פאר גרויס פרייד, טרעהרען האבען איהם געפלאסען פון די אויגען; ער האט ארומגעכאפט קרעטשמער'ן און איהם געקושט.

פון סאמע אנהויב, פון סאמע יסוד וועלען מיר דארטען אנהויבען בויען! — האט יוסף אריינגע־טענה'ט צום עולם, — א ווילד לאנד, וואלד, בערג, טאיגע; קיין מענשען דארט נישט פערהאן;; קיי־נער האט פאר אונז נישט צוגעגרייט, ווי דא איז קרים; קיינעמס ערד וועלען מיר דארט נישט פער־נעמען! נישט קיין טאטערען, נישט קיין דייטשען, כא־כא־כא... וואס זאגסטו, חבר? — האט יוסף זיך געווענדעט צו בער'ען, — איצט בין איך מיט דיר! איצט האב איך נישט קיין מורא, אז פון אונז זאל מעהר ווי א ביסעל צעשטויבטע פויערים נישט בלייבען; דארטען, א מדינה, אנ'אייגענע, — דארט וועט א געזונט פאלק וואקסען און בויען א סאציא־ליסטישע רעפובליק, אונזערס וועט עס זיין; אונזער אייגענס... אונזערע פיאנערען וועלען די ערשטע דארטען די יונג־ערד אויפרייסען!

בערע האט א פער'חידוש'טען שמייכעל געגע־בען; ער איז געווען צופרידען מיט'ן גאנצען גע־רודער, וואס איז ארויסגעקומען צוליב א דעקרעט פון מאסקווע. אבער גלייך אנטקעגענקומען יוסף'ס אנבאט איז נאך געווען צופריה; און בכלל איז נאך געווען צו שנעל פאר בער'ען, ער זאל ארויסזאגען זיין מיינונג. ער, בערע, איז דאך שוין מיט טויזענ־טער פעדים געווען פערבונדען מיט קרימער ערד. באר איהם איז אריין אין קאפ דאס, וואס באטע קרעטשמער האט זיך גאר אומגעריכט אפגערופען, מיט אזא גרייטקייט צו זיין פון די ערשטע איז באטע ארויסגעקומען, וואס מיינט: — לאזט קרים און אוועק קיין בירא בידזשאן...

„וואס וועט ווערען דערמאלט מיט סימקע'ן?" האט בערע א טראכט געטון.

דער אלטער ירחמיאל פינטשוק איז אריין מיט ביידע הענט אין זיין געדיכטער באָרד אריין. ער האט א ווייל געקלערט ווי אזוי ארויסצוקומען מיט לשון און פאר אלעמען קלאר מאכען, אז פון קרים דארף מען זיך נישט ריהרען.

— יונגערמאן, — האט דער אלטער פינטשוק געטייט מיט א פינגער צו יוסף'ן. — דו קריך באר נישט ארויס פון די כלים און ראספאלאכע נישט דעם עולם. די וועסטע איז שוין דא און קרימער ערד איז פאר יודען איצט א פרעסטושטע זאך. אמאל, ווען מען האט נישט געקאנט טראכטען פון קרים, ווען מען איז אפילו אין אייגענעם דארף נישט געווען ביי זיך, — איז געווען עפעס אנדערש. איז מען דאך מיט בלוט אפגעלאפען אין די פאגראמען און מען איז ארויס בלאגאפאליטשנע... נו איז א סאוויעטען־מאכט אנגעשטאנען, וואס האט געקאנט יודען אנווייזען אפילו קרים, און דער טאטער, און דער דייטש דארף קנייפען די באקען און זאגען, אז איהם געפעלט עס, כא־כא־כא... נו, געפעלט עס מיר, ירחמיאל פינטשוק'ן, אויך! און מען וועט זיך פערבראטעווען מיט די טאטערן און מיט די דייטשען; די ערד איז גענוג גרויס, וועט פאר אלע־מען סטאניען גענוג — האט ירחמיאל אויס עשפרייט די הענט צום סטעפ, — פלאץ פערהאן גענוג פאר אלעמען! שמועסט מען דאך איצטער פון א קאלעק־טיוו; אט שטעהען זיי און ווארטען די שטאלענע יונגעלייט, כא־כא־כא; ניין, יונגערמאן, וועסט מיך מיט די קינדער פון קרים נישט ריהרען!

— פארוואס קען דא נישט ווערען קיין יודישע רעפובליק? — האט לאנע הויך מיט א קלינגענדיגער שטים א פרעג געטון.

— דו רעדסט אויך פון א יודישער רעפובליק? — האט איראניש זיך געווענדעט צו איהר יוסף — דו קענסט זיך אליין? קענסט אונזערע יודען? אויב די ראטען־מאכט וועט אונז פערטרייבען אויף א טעריטאריע, וואו קיין אנדערע פעלקער זענען נישטא, וועלען מיר מוזען בויען אנ'אייגענע רעפוב־ליק און לעבען ווי א יודיש פאלק, — אפילו אונזער קאמוניזם! וועלען מיר בלייבען דא צווישען א מעהר הייט נישט־יודען, ווען אפילו די סאוויעטען־מאכט וועט דאס וועלען און בעפעהלען, מיר זאלען זיין א יודיש פאלק, — וועט עס העלפען ווי א טויטען באנקעס. נאר איך, רעד איך, חברים, קיינעם נישט צו; בלייבט אויך אלע אין קרים;; אבער איך, פאהר:

מיט די ווערטער האט זיך יוסף אויסגעדרעהט מיט'ן רוקען צום עולם, און איז אוועק לענג־גאס, ווי ער וואלט זיך איילען ארויסצושפאנען פון דארף ארויס.

א ווייל האט איהם דער עולם שטום נאכגע־קוקט; זיינע ווערטער האבען איבערגעלאזען א צערודערונג און א נישט־בעגריפענעם פערדראס.

צאלקע שטיינבערג האט זיך הויך צולאכט און גערעדט אויף דער זייט, וואו יוסף איז אוועק:

— א משוגענער האגה'ט פאר א יודישער רעפובליק... זאלען שוין די אוקראינער, די ווייס־רוסען און די טשוואשען האבען רעפובליקען; מיר'ן אויסקומען אהן דעם. וואו מען האט אונז געגעבען ערד, — דארט איז אונזער ערד. אויב ער וויל אוועק — זאל ער געהן געזונטערהייט!

יוספ'ס טאטע און זיין עלטערער ברודער הא־בען א ווייל נאכגעקוקט יוסף'ן און שווייגענדיג, מיט שווערע טריט זיך אוועקגעלאזט נאך איהם.

— איך האב געפרעגט, פארוואס קאנען מיר דא אין קרים נישט האבען קיין יודישע רעפובליק?

— האט לאנע זיך געווענדעט אויף דער זייט, וואו בעני און בערע זענען געשטאנען צעשטרייטע — עפעס זענט איהר צעשראקען, פונקט ווי א שלעכטע גזירה האט מען אויף אונז אנגעשיקט; זאל ער זיך פאהרען פון דאנען — וועה עס וויל! און איהר, חבר קרעטשמער, וועט איהר טאקע פון אונז אוועקפאהרען? אייער טאכטער וועט מיט אייך נישט מיטפאהרען.

— אויסלאכען איהם קאן מען נישט; וואס ער האט געזאגט אויף יודען, — איז קנ'אמת.

— אבער וואו איז די נייע מדינה? מען האט קיינמאל פון אזא מדינה נישט געהערט.

— נישט־פערגינערס האבען זיך אריינגעלייגט, מען זאל קרים פערשפא'ען פאר יודען; לאמיר שיקען א פראשעניע קיין מאסקווע, אז מיר ווילען נישט קיין אנדערע לענדער...

— פשוט שרייבען, אז יודען ווילען נישט געהען אין סיביר!

— הערסט דיר אמאל, דא אין מיר ווארעם, בעהארף איך אוועק און פערליגען מיט'ן קאפ, וואו ס'בושעוועט א קיילעכדיג יאהר קרירות...

— חברים! — האט לאנע זיך ווידער געווענדעט צו בער'ען און בעני'ן, — בעטראכט אונזער דארף קוקט אן אונזערע פעלדער, — מען האקט אונז אונטער די פליגעל; אויף דער ערד האבען מיר געשטעלט אונזערע פיס; דא איז אונזער נייע היים!

— אזא יאהר אויף מיר, ווי זי איז געראטען.

— האט מאסיע אסטראווער אנגעהויבען מיט טרעה־רען אין איהר שטים — איך וויל שוין רוהען; האב שוין געהאט גענוג, וואס וויל מען ווידער פון אונז? איהר, חבר קרעטשמער, זייט נישט געפאלען ביי זיך מיט קרים; אט, זעהט, סארא שעהנער טאג, אמת'ער זומער, און ס'איז נאך א שטיק פאר פסח...

קאמף פון דער פרוי אנצוהאלטען די ליבע פון איהר מאן

פון ה. בלום

פארוואס איז די וועלט בעזארגט וועגען דער פרוי און איהר פראבלעם אנצוהאלטען דעם מאנ'ס ליבע, און מען רעדט אזוי ווייניג וועגען דעם מאנ'ס פראבלעם אנצוהאלטען א פרוי'ס ליבע נאך דער חתונה? — אין דער ענטפער: אזוי איז עס, אזוי איז דאס לעבען. די פרוי ווערט אריינגעצויגען אין דעם פערהייראטען לעבען, פערברענט אלע ברי־קען הינטער זיך, ווען זי ווערט פרוי און מוטער, און אפילו ווען זי איז נישט גאר גליקליך אין איהר צוזאמענלעבען מיט איהר מאן, זעהט זי זיך ארום, אז זי האט נישט וואו צו גיין און וואס צו טון אהן איהם; אז בעסער איז א דאך איבער'ן קאפ און א מאן ביי דער זייט, מיט דער ווארימקייט פון קאנווענציאנעלער צושטימונג, אידער אנהויבען אויפסניי אליין, מיט זיך; און אויך וויפיל דער פרוי'ס ליבע צו איהר מאן זאל נישט אפגעשוואכט ווערען, איז זי פארט זיינע, און ער האט גאר ווייניג מורא זי צו פערלירען.

דער מאן, אבער, גייט אן מיט זיין וועלט, איז „אינדרויסען" דעם גאנצען טאג, אין געשעפט, צי אין א פאבריק; ער בעגעגענט זיך מיט מענשען, האלט אן געוויסע וועלטליכע אינטערעסען, פע־ווירקליכט פערשידענע אמביציעס, און איז א פרייער מענש, זיין פערהייראט לעבען פאסט ער אויף בלויז ווי א טייל פון זיין עקזיסטענץ; אמת, א טייל, א גאר וויכטיגען טייל. ער איז פע־אנטווארטליך פאר זיין פרוי און די קינדער, וואס זיי האבען בשותפות געבראכט אויף דער וועלט. ער דארף זיי געבען א היים און פערזארגען פאר דער צוקונפט. ער דארף זיך געפינען א געוויסע צייט אין דער היים און דער־פילען זייער פליכטען פון פאטער און מאן; אבער ער בלייבט יונג און וועלטליך, און עס שפירט זיך אויס פאר איהם פערשידענע בעצוגען, וואס קאנען איהם אריינכאפען און צוציהען א ביסעל, און אפשר א סך.

מיר מיינען נישט צו זאגען, אז יעדע פרוי שטייט אין דער סכנה צו פערלירען איהר מאן; אז יעדער מאן שטייט באר מיט איין פוס אין זיין אייגענער היים און מיט דעם אנדערען איז ער גרייט צו באטרעטען נייע וועגען און נייע שטעגען. עס וואלט געווען גאר שווער צו לעבען אויף דער וועלט, ווען ס'וואלט אזוי געווען. ווען יעדע פרוי־מארגען, ווען דער מאן פערלאזט זיין היים, וואלט די פרוי געדארפט מורא האבען, אז איהר מאן וועט זיך ערגעץ־וואו „אויסגליטשען"; און אז אין דער צייט, ווען זי גיט זיך אפ מיט'ן הויז און די קינדער און דעם אוונט־מאהלצייט, זאל זי ציטערען איבער דעם, וואס איהר מאן איז גאר ווייט פון איהר, און טראכטעט, אז ער הערט פון איהר באך, אז זי זאל זיין א בא־לעבאסטע פון זיין היים און די מאמע פון זיינע קינדער, און ער, ווידער, וועט שוין זעהען אויפ־צופאסען אויף זיין אייגענער „נשמה".

וואלט עס טאקע געווען גאר טרויעריג, ווען דער מאן און די פרוי וואלט זיך צוטיילט אויף די צוויי קאטעגאריעס; ווען די פרוי וואלט געשטרעבט נאר צו איהר מאן, און דער מאן וואלט געשטרעבט צו ווייטערע, ברייטע אויסדרוקען אין וועגען.

אבער, צי עס בעשטעהט אין די דאזיגע עקסטרעמע פארמע, צי נישט; צי דער מאן איז מעהר געטריי, אדער ווייניגער געטריי; צי ער זיצט אין דער היים כסדר, צי ער איז פערגעסן אין אוונט, אוז גיט אן פערשידענע אויסרעדען דערפאר, — איז עס אלץ דאס זעלבע, ווייל ער איז פארט פרייער ווי זי, און ער איז פארט א מאן, און געניסט פון געוויסע ספעציעלע פריווילעגיעס און פרייהייטען, וואס די פרוי האט נישט.

הייסט עס, אז יעדע פרוי האט פאר זיך דאס פראבלעם פון אנהאלטען איהר מאנ'ס ליבע, וואס איז ווירקליך א פיל שווערערער ענין און א פיל קאמפליצירטערע זאך ווי צו געווינען א מאן, און אפילו חתונה האבען מיט איהם. ווייל צוציהען א מאן איז א זאך, וואו דער מאמענט שפילט די וויכטיגסטע ראל, — און מאמענטען זענען דאך אזוי רייך אין מעגליכקייטען און אין אינהאלט. עס איז אפט א מאמענט, וואו דער קאליר פון א קליידעל איז וויכטיג, וואו דער קלאנג פון א שטימע איז א צוציהונגס־קראפט, וואו דער מאך מיט א האנט געווינט א מאנ'ס הארץ; אבער אנהאלטען זיין ליבע שפעטער, ווען זי איז שוין זיין פרוי און די מוטער פון זיינע קינדער, פאדערט א גרויסע מאס געדולד און קלוגשאפט, און א סך טאקט און שכל מצד דער פרוי.

אין וואס בעשטייט דער קאמף אנצוהאלטען א מאנ'ס ליבע? — אין נישט מעהר און נישט ווייניגער ווי זעהן צו שאפען די [illegible], אז זי פערקערפערט אין זיך אלע פרויען, און אז דאס, וואס אנ'אנדער פרוי קאן איהם געבען, קאן זי, דורך איהר בעקאנטשאפט מיט איהם, איהם געבען אין א פיל גרעסערע און טיפערע מאס.

אבער דאס איז א שווערע עסק. א פרוי איז נישט מעהר ווי א מענש, און א מענש איז דאך וואס ער איז, — א צוזאמענמיש פון מעלות און חסרונות, שיינע און מיאוס'ע אייגענשאפטען. די אלע אייגענ־שאפטען אנטפלעקען זיך פאר דעם מאן מיט דער צייט און עס בלייבט שוין נישט פאר איהם קיין נייעס, און העריבער ווערט ער אימפאנירט פון א ניי קול, א נייעם ניואנס און א נייער בעציהונג פון א נייער פרוי.

וואס קאן פארט די אייגענע פרוי זיינע טון? — זי קאן באר טון דאס, וואס איז מעגליך פאר איהר. דאס לעבען איז שווער און קאמפליצירט, אפילו ווען אלץ גייט כשורה, און פון וואנען זאל זי נעמען די כחות צו בענייען זיך און צו ענדערען זיך, כדי צו שאפען פאר דעם מאן די אילוזיע פון אנדערע פרוי־ען? איז דער ענטפער, אז זי קאן עס יא טון ביז א געוויסען גראד, און דאס איז איהר אינציגער וואפען און איהר איינציג מיטעל. אמת, זי איז זיכער מיט איהר מאן, ווייל דאס געזעץ האלט א שווערד איבער איהם, און די געזעלשאפט האט שוין אויסגעארבייט געוויסע בעשיצונגס־מיטלען פאר דער פרוי; אבער זיין קומען אהיים יעדע נאכט שלאפען זענען ווייט פון צופרידענשטעלענדיג און מאכען דער פרוי פילען עלענדער און אומגליקליכער ווי זי וואלט געווען אליין.

וואס קאן זי פארט טון? וואס זענען איהרע מיטלען?

איהר גרעסטער מיטעל איז צו זיין פרוי, אבער נישט צו פיל ווייב.

זאל זי זיין מילדער אין איהר בעציהונג, אפשר א ביסעל קאלטליך, וועט עס דעם מאן מעהר אימפאנירען און ער וועט איינזעהען, אז זי איז אנדערש ווי בעכטען, אז זי האט אפגעלאזט א ביסעל דעם קאמף, וועט ער זיך וואנדערען אויף דער ענ־דערונג און וועט וועלען אריינדרינגען אין איהר נשמה; ווייל וואס־וואס, איין זאך קאן א מאן נישט פערליידען, און דאס איז: צו זעהען, אז די פרוי, וועלכע איז געווען זיינע צו יעדער צייט און גע־שטאנען איהם צו דינסט, רוקט זיך פלוצים אוועק פון איהם. אויב אפילו די פרוי מוז אנ'עמען אזא האנדלונג, אויב אפילו עס איז געגען איהרע גע־פילען, מוז זי עס טון פון צייט צו צייט.

און נאך א זאך: זאל זי נישט זיין דער טיראן און נישט ווערען די שטענדיגע מרשעת איבער איהם. דאס וועט איהר קיין נוצען און קיין רעזול־טאטען נישט ברענגען. אויב זי בעמערקט עפעס אנ'ענדערונג אין איהם צו איהר און צו דער פא־מיליע, זאל זי בעסער מיט געדולד איבערווארטען. זי ווייסט דאך, אז ער וועט זי נישט פערלאזען, און [illegible] זיך אין א צייטווייליגען אינטערעסע־צושטאנד, וועט ער גיכער איינזעהען זיין „פערברעכען", און אז ער וועט קומען צו איהר צוריק וועט ער זיין מיט א גרויסער מאס דאנקבארקייט, וואס זי איז געווען אזוי טאלעראנט און אזוי פערשטענדיג און אזוי ליבענס־ווירדיג. זי פערלירט גארנישט מיט דער האנדלונג. אי, [illegible] מענשען זאגען, וואס איז מיט איהר זעלבסט־ווירדע? פארוואס זאל זי פערבויגען איהר כבוד און איהר שטאלץ? ווייסען מיר נאך נישט זיכער, פון וואס זעלבסט־ווירדע בעשטייט; זענען מיר נאך נישט זיכער, צי עס איז וויכטיגער אנצו־צוהאלטען זעלבסט־ווירדע, ווי צו פערזיכערען זיך מיט ווייטערען גליק פאר זיך, צי עס לוינט זיך נישט בעסער צו פערקוקען א ביסעל, אידער צו פערניכטען א לעבענס־בונד.

נאך אלעמען, זעהען מיר, אז פון די מענער, וואס פערגרייזען, וואס טוען ווי זייערע פרויען פון צייט צו צייט, איז פערהאן גאר א קליינער פראצענט, א נישטיגער פראצענט, וואס פערלאזט דער פרוי אין גאנצען, אויב פאר א פרוי מיינט אזוי פיל צו האבען א מאן און א היים און פאמיליע, ווייסט דאך די פרוי, אז דער מאן וועט סוף־כל־סוף זיין איהרער, און אז ער וועט אויסלעבען זיינע יאהרען מיט איהר. זי וועט בלייבען די זיגערין, און זי וועט נישט דארפען לעבען אליין און שטארבען אליין.

וויכטיג איז, אז די פרוי זאל אנהאלטען איהר שיינקייט, זי זאל זיך נישט אפזאגען פון דער וועלט אין גאנצען; זי זאל זעהען צו פעראינטערע־סירען זיך אין די אינטערעסען פון איהר מאן, זי זאל איהם זיין א חבר און פרוי צוזאמען; אבער די אלע זאכען ווייסען מיר שוין, זיי שטעלען צוזא־מען דעם אלף־בית פון א פרוי'ס פערהייראט לעבען.

פּיניעלע מזיק
גיט לשון

— פּ'זאָג אייך, יאַטן, אַז איך גיגאַט אַ וואָך — האָ מיר שוין הובן אַ בעסער יאָר!

וואָס מיינט איר גיוועין? כ'האָב גיגאַט אַגמים מעיפיש פון צוויי זאכן: עשטענס די פּאָפּלייציגנג אין ריצריפל. גאַנץ ריצריפל אירעך פּאָפּלייצט געוואָרן. וואָס זוגט איך צו דעם מיליעלער, אָדער מיכאַלישט מאָר א טראָפּ רעיגן אָהער ס'גיסט מיט צעבעיס, מ'זוג אייך, יאַטן, די מאַנסע מיט דער פּאָפּלייציג אַט מיך גיקרענקט צין טויט.

דערנאָך האָב איך גיגאַט קרענקיגיש פון דעים דלישן יאַנטיף סעוועסטער.

ווי גיפעלט אייך עפּיס דער ידישער יאַנטיף? אַ יאַנטיף אַף זיירע קעפּ! קאַ גיראַשן ביי דער בישן מיט אבן די ביש, זיי קאַכן פאַר אַ גילדן אין שטוצן!

צאָך גידאַרפט זעיען, ווי די ווילקער יאַלדן אָבן זיך פּאַבריקוועט, ז'אָבן אָסגיפּיאַקוועט אין שטאָפּע לאַקשנבריטער מיט שוואַרצע שנוּטן. אָבן זיך אָגיגיט אין די סמאָקינג מיט גלאַנצידיגע קלאַפּעט אין גיגאַנגען סעוועסטערוועָן.

איך די וואָבער? צאָך גידאַרפט זעיען די ווילקער וואָבער. צאָך גיהאַרפט זעיען זייערע הוילעך, קליידער מיט שלעפּערס און אָבן אויסגיקיערט די גאַסן. אָבן זיך אונגיוואָסט די בעיולעך און אונגע פּאַקוסט די ליפּן און געליאַפּן זיכן יאַלדן!

כ'זוג אייך, יאַטן, אַז איך אָב גיוועיען די ווילקער ווי די אָנע זיך גיפּאָרעט באַם סעוועסטער, אָט מיר גיפלאַצט די גאַל — אַ נאַיער יאַנטיף אַף זיירע קעפּ — אָוועק קימען זאָלן זיי, די ווילקער, מיט זיירע יאַנטויוויים!

דערוואַל אַצך מיר אַ גיטן שאַבּעס און זאָצך מיר גיזיבט.

ער שפּילט נאָר אויף א „פּערטעלע"...
דער אַלטער דירעקטאָר און זיין יונג ווייבעל

דער היגער אַלטער באַנק־דירעקטאָר איקס האָט חתונה געהאַט מיט אַ יונגער שיינער בלאָנדינקע. דער דירעקטאָר האָט פאַרבעטן צו זיך זייבעס אַ פריינד „באַ הערבאַטקע". דער פריינד, זעהענדיג די שיינע פרוי זאָגט צום דירעקטאָר:

— פאַני דירעקטאָרשע, איהר איז פאַקטיש אַ רוס זאַט גרויסע געווינס.

— יאָ, אָבער וואָס קומט אַרויס, אַז איך שפּיל נאָר אויף אַ „פּערטעל" — האָט דער אַלטער דירעקטאָר מיט אַ זיפץ געענטפערט.

זי איז ענטציקט
הינטער די קוליסען אין יודישען טעאַטער

נאָך דער פאָרשטעלונג קומט הינטער די קוליסען אַ יונגע פרוי און פרעגט זיך אויף דער הויפּט אַקטריסע.

אַז מ'האָט איהר אַנגעוויזען ווי יענע געפינט זיך איז זי צו איהר צוגעפאַלען און דריקענדיג די האַנד געזאָגט:

— איך בין אייך געקומען דאַנקען... איהר זענט וואונדערבאַר.

— וואָס האָט אייך אַמבעסטען געפאַלען?

— אייער קלייד! וואו וואוינט זי די שניידערין וואָס האָט אייך גענייט דאָס קליידעל? — האָט די יונגע פרוי געפרעגט.

צום נייעם יאָהר
צווישען סוחרים

— וואָס האָט איהר בעקומען צום נייעם יאָהר?
— אַ באַקאַז פּלאַטניטשי.
— איהר זענט גליקליכער פון מיר.
— מיט וואָס?
— איך האָב דאָס אויך נישט בעקומען: מיר האָט מען באַלד פערקויפט די גראַטיס.

קינא און מלחמה

— זאָג מיר, באַלעק, וואָס איז דער חילוק צווישען אַ קינא בין אַ מלחמה?

— ס'איז גאָר נישט קיין חילוק: אין קינא און אין דער מלחמה איז גוט זיין אין די לעצטען רייהען.

ס'שאַדט נישט!

— קום וועלען מיר אריינגיין אין דער אלט־שטעטישער שוהל צו ראש־חודש בענטשן.
— כ'בין דאָך אָבער טויב אויף אַן אויער?
— ס'שאַט נישט, קענסט זיך ס'צווייטע אויער אויך פערשטאָפּען מיט וואַטע.

מ'„פּוצט" זיך געגענזייטיג

— אפשר קענט איהר מיר זאָגען, וואָס איז דער חילוק פון אַ שטיוועל־פּוצער בין אַ לאַדזשער האַנדוועקער־טוער?

— שטיוועל־פּוצער פּוצט יענעם, און די לאָדזשער האַנדוועקער־טוער „פּוצען" איינער דעם אַנדערען.

דער דאַזאַרצע איז נישט קיין יאַלד

זשאַנדזשע (צום סטרוזש) וואיטשעכו, וואָס קען דאָס זיין? איך קלאַפּ און קלאַפּ ביי דער יונגער אַלמנה וואָס וואוינט אויפ'ן דריטען שטאָק און קיינער ענטפערט נישט. ס'מוז דאָרט קיינער נישט זיין.

סטרוזש: פערקעהרט! דאָס איז אַ סמן, אַז ס'איז יאָ עמיצער ביי איהר.

טאַקע געטראָפן

פרוי (צום לעהרער) וויפיל ווילט איהר פאַר אַ לעקציע ענגליש?

לעהרער: 5 זלאָטעס.

פרוי: ס'איז צו טייער, און 2 זלאָטעס וועט איהר נישט נעמען?

לעהרער: איהר דאַרפט וויסען, אַז איך בין אַ געבוירענער ענגלענדער.

פרוי: אויב אַזוי קענט איהר דאָך אַזוי בעשטעהען, האָט דאָך אייך די ענגלישע שפּראַך גאָרנישט געקאָסט.

ראַדני וואַלענטי
אין „בערל־שמערל־טעאַטער"

דער „ראַדני וואַלענטי" פון „בערל שמערל טעאַטער" פרעגט אַ האַרבע קשיא:

— ווי אַזוי קומט עס, וואָס פון „באָזשע נאַראָדזעניע" ביז „נאָווי ראָק" איז אינגאַנצען איין וואָך, און פון „נאָווי ראָק" ביז „באָזשע נאַראָדזעניע" „אַ גאַנץ יאָהר"?

ווען די תורה איז אין די פּיס...
אויף דער חומש־סעודה

זיהנדעל (צום פאָטער) איך דאַנק דעם טאַטעשי פאַר די מתנות, איך וואָלט אָבער געוואָלט שטאָט דעם זייגערל — אַ פוסבאָל. שטאָט דעם זאַץ חומשים'לעך — גלישערס, און שטאָט דער פולפעדער — אַ פּאָר באָקס־הענטשקעס.

אויף אַ סילוועסטער־באַל

ער: מיט דעם קוש וואָס איך האָב איהם געגעבען, האָב איך איהם אַלץ ערקלערט. זי האָבט פערשטאַנען וואָס איך מיין?

זי: איך האָב ווייניג פערשטאַנען, ערקלערט מיר דאָס נאָך אַמאָל.

דער קלוגער פּאַציענט

דאָקטאָר (צו אַ פּאַציענט אַ שטאַמלער): נעמט אייך, נאָר נישט איבער, נאָר רוהיג און געלאַסען צעהלט אַ טויזענד, צוערשט צעהלט אַ העלפט.

פּאַציענט: — פי... פי... פינף הי... הי... הונ... דערט...

אנ'איבעראַשונג

— פּאַני ראַזענצווייג, וואָס טראָגט איהר עפּעס אַ קעהר־בערשט?

— איך מאַך מיין פרוי אַנ'איבעראַשונג.

— אַנ'איבעראַשונג?

— יאָ, וואָרום מיין פרוי ריכט זיך, אַז איך וועל איהר ברענגען אַ פּאָקען־פּעלץ.

נישט אַלע

פרוי (צום מאַן): אַלע מענער זענען איהר אידיאָטען!

מאַן: נישט אַלע, אוצר'ל. ס'זענען דאָך נאָך דאָ אַביסעל בחורים אויך!

היינטיגע מענער

— דיין ווייבעל האָט צו איהר אוראָדזשינעס פערלאַנגט אַ ראַדיאָ, פאַרוואָס האָסטו איהר געקויפט אַ ברילאַנטענעם רינג?

— שוטה! מען קען דאָך נישט קויפען קיין פאַלשען ראַדיאָ!

דער קונדס

הומאָר ●
סאַטירע ●

צוזאַמענגעשטעלט פון אַב—נעק ●

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט" נומער 4
פרייטאָג, דעם 4 יאַנואַר 1935

לכבוד דעם הייליגען סילוועסטער!...

יוד (צום ווייב): פאָלג מיך, סאַלטשעלע, טו אַז מיין אַטלאַסענע קאַפּאָטע,

פּאות טראָגסטו, שטיוועל אויך — וואָס נאָך פעהלט דיר?

פאליטיק פון וואך

א ניי־יאהר!

לאוואל איז געפאהרען קיין רוים פערשטענדי־גען זיך מיט מוסאליני'ן, וועגען וואס?

זאגען זאגט מען, אז אין רוים וויל מען איצט פערשטארקען דעם שלום אויף דער וועלט. מיר פרעגען אבער: וועלכען שלום? וואו איז דער שלום? דאס, וואס עס איז איצט אויף דער וועלט רופט מען שלום?

אך און וויי צו אזא שלום?

מיר האלטען, אז עס איז שוין גלייכער אן אפענע מלחמה, ווי אזא בעהאלטענע מלחמה, ווי עס איז איצט.

דער שכל איז א גאר פשוטער: פון אן אפענער מלחמה קאן מען כאטש דערווארטען א שטיקעל שלום און פון דער איצטיגער פערפלאנטערטער מלחמה צווישען די פעלקער, קאן מען נאר דערווארטען אן אמת'ע און אפענע מלחמה.

הרינט־זשע פרעגען מיר גאנץ דיפלאמאטיש: וועלכען שלום וויל מען דאס אין רוים איצט פעסטיגען?

א גליקליכע וואך

די פערגאנגענע וואך איז אין דער פאליטיק געווען א גליקליכע.

— מיט וואס?

— א גאנצע וואך איז נישט אונטערגעשריבען געווארען קיין איין שלום־אמאן.

אונזער וואונש
צו אלע לאדזער דאקטוירים

דאקטוירים! צוליב דעם נייעם יאהר ווינשען מיר א גוט יאהר — א ריזע פאציענטען!..

דער „קונדס"

א „גוט" יאהר!...
דעם דאקטארס שמחה און דעם צווייטענס אומגליק

דער יונגער דאקטאר ג. האט א גאנץ יאהר נישט געזעהן קיין פאציענט פאר די אויגען. אין דער סילוועסטער־נאכט פונקט ווען דער זייגער האט גע־שלאגען 12, האט מען איהם ארויסגעריפען צו א יוד, וואס איז פלוצים פאראליזירט געווארען.

דער יונגער דאקטאר האט פון פריידן גענומען טאנצען פון שמחה און געזאגט:

— גאט די דאנק! דאס נייע יאהר הייבט זיך אן מזל'דיג!..

* * *

אויפ'ן סילוועסטער־באל פון „נותן לחם" זאגט א בחור צום צווייטען:

— דו ווייסט, איך האב א פארגעפיהל, אז דאס נייע יאהר וועט פאר מיר זיין נישט קיין גליקליכעס.

— וואס? דו האסט דען געהאט חתונה צו האבען?

אוי, די קאמארניקעס!
וואו זיי טרעפען אלץ!

א לאדזער סוחר פאהרט מיט דער באהן קיין ווארשע, פלוצים פיהלט ער עפעס אין בויך א דריהעניש, לויפט ער גיך וואו מ'דארף, צוקומענדיג צו דער טיר, זעהט ער א צעטעלע: „זאיענטע".

דער סוחר האט א קריץ געטון מיט די ציין און געזאגט:

צום טייוועל! אפילו דא אהער טרעפען אויך די קאמארניקעס!

דריי נודניקעס
פון ב. קאוונער

דריי נודניקעס קומען אריין צו מיר אין הויז יעדע טאג.

און ווען זיי קומען, פערגעסען זיי ווען מען דארף אוועקגעהן.

זיי האבען זיך, אפנים, צונויפגערעדט ווען זיי זאלען קומען.

יעדער איינער פון זיי וויל מיך האבען פאר זיך אליין; וויל מיך נודיען בעזונדער, אויף זיין אופן, זיין שטייגער, מיט זיין טאלאנט...

נעהמען זיי ביי מיר צו מיין גאנצע צייט. די דאזיגע דריי נודניקעס.

זיי אליין ארבייטען נישט, ווילען נישט ארבייטען, זענען נישט פערהייראט, האבען קיין זארג נישט; נעהמען צו מיינע טעג און מיינע יאהרען.

איינער איז ביי א ברודער, א צווייטער איז ביי א מוטער און א דריטער — ביי א שוועסטער.

איינער זאגט, אז ער קען שרייבען אין ענגליש, נאר ער וויל נישט; עס בעצאהלט זיך נישט. א צווייטער זאגט, ער קען שרייבען אין יודיש די בעסטע לידער, נאר ער שרייבט נישט, ווייל מען דרוקט נישט. און דער דריטער זאגט: „ווען מען זאל מיר שטארק בעטען, וואלט איך גענומען שרייבען, נאר אזוי ווי מען טשעפעט מיך נישט, טשעפע איך יע־נעם אויך נישט."

דערווייל האב איך פון זיי צרות; דערווייל נעה־מען זיי ביי מיר צו מיינע שעה'ען, וואס איך דארף האבען פאר זיך.

איינער קומט אכט אין דער פריה און געהט אהיים ארום דריי א זייגער נאכמיטאג, ער לייענט אויס, אלע צייטונגען, אלע נייע ביכער וואס געפינען זיך ביי מיר און דערנאך נעהמט ער רעדען מיט מיר וועגען מוזיק, ליטעראטור, עטיק, כעמיע, אס־טראנאמיע און פילאזאפיע און — גלאט אזוי רעדען.

און ווען ער ווערט פערטיג מיט די אלע קליי־ניגקייטען, נעהמט ער ערשט רעדען וועגען ליבע, און ער וויל מיר בעווייזען, אז ליבע איז נישט מעהר ווי א חלאט; נישט מעהר ווי א שעהן ווארט; אבער אין אמת'ען איז גאר קיין ליבע נישטא.

דאס האבען נארישע פאעטען און פערליבטע אויסגעטראכט, זאגט ער.

דער צווייטער נודניק, קומט דריי נאכמיטאג און געהט אוועק אכט א זייגער אין אוונט, ער רעדט די גאנצע צייט וועגען פראפעסאר איינשטיינס טעאריע און וועגען ראדיא. ער וויל וויסען וואס איינ־שטיין וויל מיט זיין טעאריע און ווי אזוי די ראדיא ארבייט, „נאכאלעמען" — זאגט ער — „איז דאך ראדיא א גרויס וואונדער, איינער רעדט אין יוראפ און מען הערט איהם אין אמעריקא".

זאל איך איהם די זאך ערקלערען פאדראבנע אזוי אז ער זאל ריכטיג פערשטעהן.

דער דריטער נודניק קומט אכט אין אוונט און ער זיצט ביז איינס נאך האלבער נאכט, ער וויל וויסען, איין זאך, נישט מעהר: „פארוואס די ארבייטער בעהמען נישט איבער אין זייערע הענט אלע פאבריקען, אלע באהנען, און אלע הייזער, און אלע באנק־געשעפטען, און טאקע די גאנצע רע־גירונג אין זייערע הענט? „געוואלד!" — שרייט ער אויס הויך אויפן קול — „געוואלד, אויף ווען ווארטען זיי? פאר וועמען האבען זיי מורא? זאלען זיי מאכען א סוף און אליין, ווערען די באלעבאטים פון דער וועלט!"

און בשעת מעשה ווערט ער אזוי אויפגערעגט אז ער בעגינט האקען מיט אלע זיינע כוחות אין טיש, אז דער טיש הויבט אויף און צו טאנצען. און אלץ אלץ וואס געפינט זיך אויפן טיש גליטשט זיך ארונ־טער און ווערט צובראכען.

אט אזוי, ווי איהר העט, איז יעדען טאג, פאר די לעצטע זעקס יאהר זייט איך וואוין אין דער דירה.

און, ווי אויף להכעיס, ווערען זיי נישט קראנק די נודניקעס; קריגען קיינמאל נישט די גריפע; נישט קיין אנדער חולאת: נישט מען שיסט זיי; נישט מען ארעסטירט זיי; נישט מען פאהרט זיי איבער; נישט מען מאכט זיי חתונה; גאנץ נישט

אזא אומגליק!

מען איז דאך נישט מעהר ווי א מענש. מען האט דאך, ווי זאגט מען, עס א פרוי מיט קינדער. מען וויל דאך אמאל בלייבען אליין, זיך דורכריידען מיט דער פרוי, אמאל א קוש־טון, אמאל זיך קריגען מיט איהר, א ע״ דערלאנגען אמאל א קלאפ א קינד אויב עס פערדינט זיך, אדער בעהמען דאס קינד אויפן שויס און זיך שפילען דערמיט, עס צערטלען זאל עס זעהען אז איך בין א טאטע — האב איך אויף די אלע זאכען נישט קיין צייט; די דריי נוד־ניקעס נעהמען ביי מיר אוועק מיין צייט

מיין ווייבעל, זאל געזונט זיין, זאגט אז מען דארף זיך אלע דריי בעזונדער אפפארען מיט קאכע־דיגע וואסער; זי אבער־היטען אויף טויט, און פטור ווערען פון זיי, אבער איך האב נישט קיין הארץ דאס צו טון

שבת הגדול און קורצער פרייטאג

שבת הגדול: איהר ווייסט, פאניע קורצער פרייטאג, דער לאדזער יודישער „דאבראטשינאשטש" אין טאקע א „דאבראטשינע" געזעלשאפט.

קורצער פרייטאג: מיט וואס?

שבת הגדול: אז ס'קומט אהין א געפאלענער יוד בעטען שטיצע, ווייזט איהם דער סעקרעטאר באטשקע די טיר און זאגט:

— „ביעה פאן בוג אפאטושי".

טאקע, אין דער אמת'ן, ווי קען מען דאס אפ־פארען 3 מענשען? נאכאלעמען זענען זיי דאך מענ־שען גלייך מיט אלעמען; זיי האבען דאך טאטעס און מאמעס און קרובים גלייך ווי מיר אלע; ווי קען מען אזעלכע מענשען מיר נישט, דיר נישט, אפפארען מיט קאכעדיגע וואסער?

אבער מיין ווייבעל טענהט, אז קיין אנדער וועג ווי פטור צו ווערען פון די נודניקעס איז נישטא.

די שוויגער מיינע און דער שווער און מיין שוואגער חיים בעטען האלטען מיט מיין ווייבעל, האל טען זיי.

ווייס איך נישט, וואס צו טון, עס קאן זיין, אז איך וועל זיין געצוואונגען נאכצוגעבען מיין ווייבעלס פערלאנג.

אבער איך וועל נישט זיין אין הויז דעמאלט, ווען מען וועט אט די דריי נודניקעס אפפארען.

איך וויל נישט שטעהן דערביי.

מיין ווייבס יונגערע שוועסטער, נישט קיין נארישע מיידעל זאגט אויך, אז מען דארף עס נישט טון. אזא געשיכטע, זאגט זי, קען אמאל די דריי חברה־לייט בעליידיגען און זיי וועלען אויפהערען אריינקומען צו מיר אין הויז, מחמת אפפארען מען שען מיט זודיגע וואסער איז א שטארקע בעליידי־גונג.

דערווייל האט מען זיי נאך נישט אפגעפארעט, און די קומען אריין צו מיר אזוי ווי אלע מאל:

איינער פון 8 אינדער־פריה ביז דריי א זיי־גער נאכמיטאג; דער צווייטער פון דריי נאכמיטאג ביז אכט א זייגער אין אוונט און דער דריטער — פון אכט אין אוונט ביז א זייגער נאך האלבער נאכט.

ווי זאגט איהר: זאל איך זיי פערגיסען, אדער נישט?

א גוט יאהר

ווינש איך אלע יודישע סוחרים פון דער נאר־ווראמיעסקא, פארושעטשבא, פולנאצנא, פלאץ וואל־נאשטשי און פון די האלעס, די זאלען (פאר מיר) לייזען א סך געלט.

דער סעקוועסטראטאר

אימפארטירטע חכמות
פון היטלער־לאנד

אין בערלין טרעפען זיך צוויי יודען.

— וואס הערט זיך עפעס נייעס יודען? — פרעגט דער ערשטער.

— איהר האט געהערט? איזידאר גרין איז דאך געווארען ראבינער אין ברעסלוי.

— וואס רעדט איהר? אויב אזוי איז ער א דאך נישט קיין יוד — האט דער צווייטער געענטפערט.

דער אלעקסאנדער־פלאץ אין בערלין איז גע־ענדערט געווארען אויף היטלער־פלאץ. צוקומענ־דיג צו דעם פלאץ, רופט דער טראמוויי־קאנדוקטאר אויס:

— היטלער — פלאץ.

— אוי, הלואי, טאטע זיסער. — וואס גער זאגט א יוד, וואס איז גראד געזעסען אין דעם טראמוויי.

דער „רוף" אין די לאדזער געשעפטען
דער בעל־הבית שטערט די אנגעשטעלטע

— איך זאג אייך, ווען נישט דער בעל־הבית, וואלטען מיר אלע אנגעשטעלטע אין געשעפט איינ־געשלאפען.

— וואס איז? אזא פרעהליכער איז ער?

— ניין, ער שנארכט אזוי הויך אין געשעפט, אז די אנגעשטעלטע קענען צוליב איהם קיין אויג נישט צו טון.

אויף דער וועלט נישט!
אין דער סילוועסטער־נאכט

העניעק'ל קוסטעבוכער קומט אהיים אין דער סילוועסטער־נאכט פארטאג א בגילפוב'דיגער זאגט ער צום ווייב:

— דו ווייסט, העניטשקע: איך האב מיך נעב־טען אסעקורירט אויף 20 טויזענד זל. לעבענס־אסעקוראציע.

— זעהר גוט — האט דאס ווייב געענטפערט.

— נו, זאג דו אליין, העניטשקע, קאן איך נאך פאר דיר עפעס טון?

— אויף דער וועלט נישט — האט דאס ווייב געענטפערט

אין זאקאפאנע

מאן (צום ווייב) סאלטשעלע, דו געהסט ארויף אויף דעם בארג? גוט, איך וועל דא שפאצירען אונטער'ן בארג, נאר געדענק, אז דו וועסט אראפ־פאלען, זאלסטו נישט ארויפאלען אויף מיר. סיוועט גענוג זיין, אז איינער פון דער פאמיליע וועט גע־הרגעט ווערען.

די גרעסטע נארישקייט
שמועס צווישען בטלנים

זאג מיר, העניעך, וואס איז די נאריששטע זאך אויף דער וועלט?

— רויהע קאווע.

— פארוואס רויהע קאווע?

— גאר פשוט: צו ערשט ברענט מען זי, זי זאל ווערען שווארץ. דערנאך גיסט מען צו מילך זי זאל ווערען ווייס. דערנאך גיט מען צו צוקער, זי זאל ווערען ביטער און דערנאך שיט מען אריין צוקער זי זאל ווערען זיס, נו, פרעג איך דיך, איז דאס נישט אלעס צוזאמען א נארישקייט?

* * *

— אויב אזוי, טא זאגשע מיר שמחה, צי איז דאס אמת, אז מ'גרייט זיך שוין ביים אונז צו די סיים־וואהלען?

— אך, נאך נישט אזוי גיך: צו ערשט דארף נאך דער סטאטיסטישער אמט איבער־עפענען דעם לעבעדיגען אינווענטאר אין פוילען, דערנאך די צאהל א־אלפאבעטען, און אויפן הייטען ערשט גיין צו ערשט די סיים־וואהלען.

די ירושה

דערצעהלונג

פון חיים פעט

דבורה האָט פערפּאַטשט מיט די הענד און איז געלאָפען אנטקעגען אַנ׳עלטערען מאַן, וועלכער האָט געטראָגען א טשעמאָדאַן אין זיין האַנט.

— פעטער שעפּסעל! פעטער שעפּסעל!

אונטער שעפּסעל׳ס ברילען האָבען געציטערט טרערען, און דבורה, כאָטש זי איז ביי די פופציגער, האָט זיך איצט דערפיהלט יונגער אַנטקעגען איהר פעטער, וועלכער איז מיט וואסערע צוואַנציג יאהר עלטער פון איהר, הגם עס איז נישט שטאַרק קענטיג אויף איהם די עלטער.

דיין פּנים, אַ פערוויגטיגטער, געזונטער, חוץ זיינע גרויע האָרטע וואָנסען גיבען צו וויסען, אַז ער איז אַלט און אין דערוועלבער צייט גיבען זיי איבער אַ געוויסע שטרענגקייט און גדלות׳דיגקייט. ער איז הויך, מאַסיוו און אַ יונגע, ווי איינגעפּאַלזאַ־מירטע אימפּאָזאַנטקייט, גיט צו סיי זיין פיגור, סיי זיין אויסערגעוועהנליכער ריינקייט, וואס שלאָגט פון זיינע בגדים.

— דבורה, איך בין געקומען צו דיין ביי דיר ביז וואַנען מיר וועט באַשערט זיין צו לעבען; וועסט נישט צוליגען צו מיר, איך פערמאָג א שעהנע פּאָר טויזענט האַלער... און מיין גאַנץ פערמעגען האָב איך אָפּגעשריבען אויף דיר. — וועסט זיך כאָטש אַמאָל הערמאָנען, אַז די האָסט געהאַט אַ פעטער שעפּסעל?...

דבורה׳ן איז פון איהר פעטערס רייד אי גע־וואָרען פרעהליך, אי אומעטיג... פרעהליך אין איהר געוואָרען, וואס איהר אַנקעל האָט אויסגעקליבען פונקט זי איבערצוגעבען ביים לעבען נאָך די ירושה, און אומעטיג אין איהר געוואָרען, וואס די עטליכע מינוט, וואָס זי האָט פערבראַכט מיט איהר פעטער, האָבען איהר געמאַכט צו פיהלען, אַז דעם מענ־שענ׳ס לעבען איז פול מיט איבערלעבונגען.

דבורה האָט אָנגעשטעלט דעם סאַמאָוואר, וואס זי האָט נאָך גאר אַמאָל געבראַכט פון דער אלטער היים; זי האָט אוועקגעשטעלט איינגעמאַכטס אויפ׳ן טיש, צוקער און קיכעל.

— טריבקט, איך וועל דערווייל געהען צוקליי־בען פאר איך דעם צימער. באלד וועלען זיי אָנ־קומען מייניגע, וועלען זיי זיך דאָס אַביסעל דער־פרעהען מיט׳ן גאַסט.

דבורה האָט אויסגעקליבען דעם שטילסטען חדר אין הויז.

דבורה האָט צוגעפּערטיגט דאָס בעט מיט דריי קישענס צוקאָפּענס.

זי האָט פּונאַנדערגעוויקעלט דעם פּאַפּיר, וואס דער פעטער האָט איהר געגעבען, איך וועלכען עס איז אָפּגעשריבען זיין גאַנץ פערמעגען אויף איהר. דער פּאַפּיר איז געווען פול פערשריבען מיט א צו־קענדיגער, צירקלענדיגער שריפט, מיט שטעמפּלען און מיט חתימות... עס האָט געשלאָגען פון דעם פּאַ־פּיר סודות און וועלטפּולקייט... באַר ווען דבורה האָט דערהערט איהר פעטערס טריט, האָט זי אויף גיך צוזאַמענגעלייגט דעם פּאַפּיר און זי האָט זיך פערשעמט, ווי פון אַ שווערער זינד...

— ווי געפעלט איך דער צימער? פערגעסט נישט, איך האָב דעם צימער צוגעקליבען אויף דער היסער מינוט. דער צימער וועט ביי מיר אויסקוקען ווי אַ כלה...

דער פעטער האָט אַ שמייכעל געטאָן פון דבורה׳ס פערגלייך...

פלוצים האָבען זיך די טריט צעציטערט אין הויז. און אַנ׳אויסגעמישטער געפילדער האָט זיך דערטראַגען.

— די זענען שוין דאָ! — האָט זיך דבורה אָפּגערופען, און טאַקע באַלד זענען די מאַנסבילען אַריינגעפאַלען אין הויז, ווי אַ קליינע הונגעריגע אַרמעע.

דער פ׳שטע, וואס האָט דערקענט שעפּסעל׳ן, איז געווען דבורה׳ס מאַן, ד׳ד.

— שלום עליכם, — האָט ער אויסגעשטרעקט זיין ביינערדיגע האַנט און מיט אַ הייזעריגער שטים, אין וועלכער עס האָט זיך אויסגעדריקט סיי לצנות און סיי פערוואונדערונג, — וואס מאַכט מען? אַ שאָק מיט יאהרען נישט געזעהען. נישט געפּאַסט אוודאי קומען צו דער פלימעניצע?...

דערנאָכדעם האָבען זיך געוויטעוועט מיט שעפּ־סל׳ן דבורה׳ס צוויי זיהן, הויכע בחורים, און זיי האָבען אפילו אַ רעד געטאָן צום פעטער א פּאָר ווערטער אויף יודיש...

די וואסער־קראַנען האָבען זיך צערוישט. די מענער האָבען זיך געוואשען. שטולען האָבען זיך גערוקט.

דבורה האָט אויף גיך צעשניטען עטליכע הער־רינג, פּאָמאָדאָרען קיילעכדיגע, רויטע, ווי איינגע־מו:קענע אין פייער; זי האָט אוועקגעשטעלט א פלאַש בראָנפען אויפ׳ן טיש. די מענער האָבען זיך דורכגעוואָרפען מיט ווערטלעך וועגען דעם שלעכטען וועטער, וועגען דער שווערער אַרבייט.

שפּעטער, ווען אַלע אין שטוב זענען שוין גע־שלאָפען, — אָנגעהאָרעוועטע מענער, נאָר די איינ־ציגע, וואָס זענען נאָך נישט געשלאָפען, איז געווען דבורה און איהר פעטער, דבורה האָט געהערט ווי ער דרעהט זיך שווער אויף זיין געלעגער, ער ברעכט אויס מיט שטאַרקע הוסטען יעדע ווייל. דאָס הוס־טען איז נישט געווען ווי פון אַ פערקיהלטען מענ־שען, וואס מ׳קאָן זיך ריכטען, אַז אַ ליאַדע מינוט וועט דאָס פערשווינדען. דאָס איז געווען א הוסטען פון אַ מענשען, וואָס האָט א סך געגרובען דעם ביי־טערען טראָפּען... אַ מענש, וואס האָט ליידענשאַפט־ליך געגרויבערט. צווישען דעם הוסטען האָט ער געזיפצט, זיפצען דורכגעביטערטע פון מחשבות׳ן...

דבורה׳ס האַרץ איז איבערגעפילט געוואָרען מיט רחמנות צו איהם און עס האָט איהר געפּלאַגט, וואָס זי איז אין כעס געוואָרען אויף איהם, כאָטש זי האָט איהם גאַרנישט אַנטקעגען גערעדט. אָבער זי איז געווען זיכער, אַז ער האָט דאָס דערפיהלט טיף אין זיינע אַלטע קלוגע בלוטען... זי האָט איינגאַנצען חרטה געקראָגען אויף דעם שידוך... וואָל ער דאָ זיין אַ וואָך, צוויי און זאָל ער זיךפּאָהרען צוריק געזונטערהייט מיט זיינע פּאַפּירען... און אפשר דאַרף מען זיך צו אַ מענשען צוגעוואויגען?

אויף מאָרגען איז דבורה געווען זעהר צערט־ליך צום פעטער. און אַ גאַנצען טאָג האָט ער זיך באַר געפּלאָנטערט אין קיך און אויף אַ מאָדנעם טרויעריגען ניגון האָט ער געמאָלען קאַפּיטלעך תהלים. דאָס תהלים זאָגען האָט שוין דבורה׳ן איינ־גאַנצען אַרויסגעשלאָגען פון געדולד, „וואָס בעוויינט ער דאָ א טויטען? „פאַרוואָס געהט ער נישט אַריין אין זאַל און שטעלט נישט אָן די ראַדיא?" אָבער דערזעהענדיג איהר פעטערס פינסטערען קוק אויף איהר איז זי געוואָרען שטיל...

עס זענען אַריבער עטליכע וואָכען, וואָס סיי דער פעטער און סיי די פלימעניצע האָבען אָנגע־האַלטען אַ געצוואונגענעם שלום צווישען זיך. נאָך אייזמאָל, ווען דבורה האָט זיך געפּאָרעט אין קיך, האָט זי פלוצים אויפגעציטערט פון אַ קלאַפּ, וואָס האָט זיך צעשאָטען אין הונדערטער ברעקלעך. זי איז אַריינגעלאָפען אין זאַל, ערשט דער פעטער קלויבט די שטיקלעך פּאָרצעליי פון דער גאר גרוי־סער וואזאַנע און דאָס געוויקס פון דער וואזאַנע איז איבערגעבראָכען אויף דער העלפט. די ערד איז צעשפּריצט אויף די ווענט, אויף די וויכע מאַר־סיווע שטולען.

— ווי אַזוי האָט דאָס געטראָפען, פעטער?

— מיט אַ מענשען טרעפט אַלץ. אַז איך זאָל ביי דיר איז פינסטער ווי אין סדום...

— פעטער! פעטער! — האָט דבורה איינגע־צאַמט איהר כעס, — פאַרוואָס געהט איהר נישט אַראָפּ אין גאַס? לופטערט זיך דורך אַביסעל.

כאָטש דבורה האָט געפיהלט, אַז זי רעדט אַזעלכע גערעכטע רייד, דאָך האָט זי געזעהען אין איהר פעטער׳ס פערשוויגען איהר, אַז עס איז נישט די צערבראָכענע וואַזאַנע... ער איז אַ גרוי־זאַמער מענש; דיין שוויגען פּייניגט איהר, זיינע אַלע פּאַסטעמקעס זענען איהר דערווידער. זי האָט איהם פיינט. דיין נאָמען איז נישט שעפּסעל, נאָר וואָלף!... און אַז דער פעטער איז איהר געוואָרען אַ שונא פון דער ערשטער מינוט, וואָס ער האָט איהר איבערגעגעבען דעם סם־המות׳דיגען פּאַפּיר וועגען דער ירושה...

אַ פּאָר טעג איז אַריבער שטיל, די פריינטשאַפט צווישען דעם פעטער און דער פלימעניצע האָט זיך אַזוי צעוואַרעמט, מען האָט זיי געזעהען אַרומשפּאַ־צירענדיג, ווי טייבעלעך, איבער דער גאַס. אָבער דאָס האָט בלויז אָנגעהאַלטען אַ פּאָר טעג און ס׳האָט זיך פונאַנדערגעשפּילט צווישען זיי דאָס זעלביגע בייזע שפּיל. אָנגעפאַנגען האָט זיך דאָס פון אַ קליי־ניגקייט; ער האָט געפונען אַ קעצעל אויף דער גאַס, ווי נאָר ער האָט אַרויפגעטראָגען דאָס קעצעל אין הויז, האָט דבורה קרום אַ קוק געטאָן אויף איהם... נאָר ווען דער פעטער האָט מיט ציטערדיגע הענט געגאָסען פון דער פלאַש מילך אין דעם קליין שעצעלע און די מילך האָט זיך פערשפּריצט... האָט זי ווי כמעט אַרויסגעריסען די פלאַש פון זיינע הענט און געזאָגט: „לאָזט, פעטער, וועל איך אַריינגיסען די מילך", און דעם קעצעל האָט זי פערשליידערט מיט׳ן פוס.

— מרשעת! — האָט דער אַנקעל אַ ברום געטאָן, און ער האָט די פלאַש א שליידער געטאָן צו דער וואַנט.

דבורה איז נישט אַרויס פון איהר שלאָפצימער. איהרע צוויי זיהן האָבען זיך געקיך־וועט הין און צוריק, דער מיט אַ גלאָז וואַסער, דער מיט פּילען, נאָר דוד, איהר מאַן, איז געזעסען רוהיג אין קיך ביים פענסטער, ס׳איז געווען קענטיג, אַז דער כעס קלויבט זיך ביי איהם גדיכט און שווער.

דער פעטער, ווידער, איז געזעסען פערקריפּעלט אין זיין צימער. ער האָט געזשליאָקעט בראָנפען גלייך פון פלעשעל. ער איז געזעסען אויפ׳ן בעט און האָט צעטומעלט און שלעכט געטראַכט וועגען דיין פלימעניצע דבורה. ער האָט איהר, אין זיינע יונגערע יאָהרען, ליב געהאַט, און דאָס ווייסט באַוודענקען וועגען איהר האָט דאָס איהם געטריבען מיט אַזאַ איינגעשפּאַרטער קראַפט, ביז ער האָט אָפּגעשריבען זיין גאַנץ פערמעגען אויף איהר, און ער האָט זיך פונאַנדערגעוויינט אויפ׳ן קול...

אויף מאָרגען, ווען ער האָט זיך אויפגעכאַפּט פון שווערען, צעפּלאָנטערטען שלאָף, האָט ער גע־פונען זיין טשעמאָדאַן אנ׳אָנגעגרייטען... און דעם ירושה־פּאַפּיר אויסגעשפּרייט...

ראַדיא־ווינקעל

צי ווייסט איהר, אז...

די צאָהל ראַדיא־הערערס אין פּוילען איז זעהר קליין און בעטרעפט אינגאַנצען 1 ראַדיא־הערער אויף 100 איינוואוינער?

פון די 24 מיליאָן פּויערים אין פּוילען הע־רען ראַדיא אינגאַנצען 24 טויזענד מאַן?

ווען מיר וועלען נעהמען די פאַמיליע, קומט אויס דורכשניטליך איין אַפּאַראַט אויף יעדע 22 פאַמיליעס אין לאַנד?

אין קאַטאָוויצער קרייז פאַלט אויס 25 ראַדיא־אַפּאַראַטען אויף יעדע טויזענד מאַן און אין ווילנער און לובלינער קרייזען — בלויז 6 אַפּאַראַ־טען.

אין קרייז פון דער וואַרשאַווער פּאָסט־די־רעקציע זענען אַ העלפט פון אַלע ראַדיא־אַפּאַראַטען — דעטעקטאָרען, דאַנקען אין די איבריגע די־רעקציעס זענען פערהאַן מעהר לאַמפּיגע אַפּאַראַטען?

אויף דער אַלגעמיינער צאָהל פאַמיליעס פון דאָקטוירים, אַפּטייקער און וועטערינאַרען אין פּוי־לען זענען נאָך פערהאַן 7000 פאַמיליעס, וואָס הערען נישט קיין ראַדיא, העלפט פון אַלע אַדוואָ־קאַטען און נאָטאַרען הערען נאָך נישט ראַדיא. דאַ־געגען די, וועלכע הערען יאָ, האָבען כמעט אַלע לאַמפּיגע אַפּאַראַטען.

צעהן טויזענד אייגענטימערס פון רייכע גיטער געניסען נישט פון ראַדיא־

אויף יעדע 11 סוחרים אין פּוילען פאַלט אויס בלויז איין סוחר — אַ ראַדיא־הערער.

די גרעסטע טייל ראַדיא־הערערס אין פּוי־לען בעשטעהן פון דער אַרבייטער־אינטעליגענץ אין די ביוראָס, שולען, פאַבריקען און פון די אַזוי־גערופענע פרייע פּראָפעסיעס.

אין אַנ׳ענגלישער קאָלאָניע אין דרום־אַפריקא האָבען זיך צוליב די היצען פערשפּרייט אַ סך גיפטיגע שלאַנגען, וועלכע זענען געוואָרען איינ־פאַך אַ פּלאָג פאַר דער דאָרטיגער געגענד, אַזוי, אַז פיל מענשען און הויז־חיות זענען צוביסען געוואָרען און אין שרעקליכע יסורים געשטאָרבען פון די גיפטיגע שלאַנגען ביסען. טראָץ דעם פער־ביטערטען קאַמף פון די דאָרטיגע איינגעבוירענע מיט די שלאַנגען איז נישט געלונגען זיי פאַר קיין פאַל צו פערניכטען.

נישט קאָנענדיג זיך קיין עצה געבען מיט די גיפטיגע שלאַנגען האָט זיך די בעפעלקערונג געווענדעט צו דעם גובערנאַטאָר פון דער קאָלאָניע נאָך הילף. דער לעצטער האָט זיך באַלד פערשטענ־דיגט מיט דער צענטראַלער מאַכט, וועלכע האָט אַרויסגעשיקט אַ „שטראָף־עקספּעדיציע" קעגען די גיפטיגע שלאַנגען.

דער פיהרער פון דער עקספּעדיציע דזשעק טאָמסאָן, בעקענענדיג זיך מיט דער לאַגע אויפ׳ן אָרט, איז געקומען צום בעשלוס, אַז כדי צו פער־ניכטען די שלאַנגען איז נויטיג זיי צו קאָנצענט־רירען אין איין אָרט.

ער האָט אויסגענוצט די אייגענשאַפט, וואָס די שלאַנגען זענען גרויסע ליבהאָבער פון מוזיק. דער פּראָפעסאָר האָט אַוועקגעשטעלט אַ ריזיגען הילכער, וועלכער האָט געגעבען מוזיק אויף דער גאַנצער געגענד, דערביי האָבען פּלייטען און פיי־פערלעך כסדר געשפּילט סאָלאָ. די שלאַנגען זע־נען באַלד געקומען צו קריכען פון דער גאַנצער אַרומיגער געגענד און זיך פערזאַמעלט אַרום היל־כער צו הערען מוזיק.

ערשט דעמאָלט האָט דער פּראָפעסאָר געוואָ־כען עטליכע גאַז־באָמבעס און אַלע שלאַנגען זענען גע׳הרג׳עט געוואָרען.

קלאַנג־קינאָ־טעאַטער
Zachęta
זגערזשער 26
ניי־יאהר־פּראָגראַם!
היינט און פאָלג. טעג!
— I —
דער גרעסטער שלאַגער פון דער פּוילישער פילם־פּראָדוקציע א. ב.
„דער זינגער פון וואַרשא"
אין די הויפּט־ראָלען:
E. Bodo, E. Gorczyńska i M. Znicz.
— II —
„ראָז קישאַט"
אין דער הויפּט־ראָל דער גרעסטער רוסישער זינגער שאַלאַפּין.
אָנהויב פון די סעאַנסען: שבת און יום־טוב 12 אַ זייגער. געוועהנליכע טעג 4 נאָכמ.

Dr. H. Rakowski
אינערליכע קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
האָט זיך איבערגעצויגען פון זאַוואַדזקאַ 8 אויף טראַוגוטאַ 5, טעל. 137-34.

קאצקער רבי און חידושי הרי"ם

(ענדע פון דער 9־טער זייט)

ווייטער אָנגעטאָן און די לאַנגע מלבושים און פער־בינדען זיך נאָך די „אויסגעריסענע" באַקען פאר חרפּה, אַזוי ווי זיי וואָלטען געליטען אויף ציינ־וועהטאָג... איז איין משכיל געפאַלען אויף אַנ׳־עצה, אַז מען זאָל דאָס דערצעהלען דעם „מלכות" און מען זאָל לאָזען רופען דעם חידושי הרי"ם און איהם בויטען, אַז ער זאָל אָנשרייבען אַ „קול קורא" צו די חסידישע יודען און זיי הייסען מקיים זיין דאָס געזעץ.

דער וואַרשאַווער גובערנאַטאָר האָט זיך שטאַרק אָנגעכאַפּט אַן דעם דאָזיגען פּלאַן. ער האָט אָבער מורא געהאַט צו לאָזען אַרעסטירען ביי טאָג דעם חידושי הרי"ם, עס זאָל נישט אַרויסרופען קיין צו גרויסען שטורם צווישען דער וואַרשאַווער יודישער בעפעלקערונג. האָט דער־פאַר דער גובערנאַטאָר אָפּ־געוואַרט ביז ביינאַכט, און צו חצות איז פערפאָהרען צום חידושי הרי"ם׳ס הויז אויף דער קראַכמאַלנע גאַס אַ וואָגען מיט פּאָליציאַנטען און איהם געוויזען דעם בעפעהל פון גובערנאַטאָר, אַז ער מוז גלייך פאָהרען מיט די אין דער פּאָליציי.

דאָרט האָט שוין אויף איהם געוואַרט דער גובערנאַטאָר. ער האָט אַפילו אויפגענומען דעם חידושי הרי"ם מיט גרויס כבוד און האָט איהם גע־זאָגט, אַז היות ווי די יודען ווילען נישט פאָלגען דאָס געזעץ. האָט ער געשיקט רופען איהם, דעם חידושי הרי"ם, ער זאָל אָנשרייבען א כרוז צו די יודען, זיי זאָלען יאָ אויספיהרען דעם בעפעהל, און אַזוי ווי ער ווייסט, אַז דער חידושי הרי"ם האָט אַ גרויסע השפּעה אויף די יודען, וויל ער דערפאַר, אַז דער חידושי הרי"ם זאָל זיין דער ערשטער, וואָס זאָל דעם אויפרוף אונטערשרייבען, דערנאָך וועלען שוין אַלע רבנים איהם אונטערשרייבען.

און דער גובערנאַטאָר האָט גלייך אַרויסגענו־מען פון שופלאַד א קול־קורא. וואָס די משכילים האָבען שוין געהאַט פון פריהער אָנגעגרייט.

דער חידושי הרי"ם האָט דורכגעלייענט דעם קול קורא און האָט געענטפערט, אַז ער וועט דעם דאָזיגען אויפרוף נישט אונטערשרייבען, ווייל ער איז געגען געזעץ פון דער תורה.

דער גובערנאַטאָר איז געוואָרען זעהר בייז און האָט גלייך געהייסען דעם חידושי הרי"ם אַרעסטירען. ער איז אָבער באַלד בעפרייט געוואָרען.

געשיכטע פון יודען אין לאדז

(ענדע פון 8־טע זייט)
אר"ט. 2

דעם אויספיהר פון דעם דאָזיגען בעשלוס, וועלכער דאַרף פערעפענטליכט ווערען אין „דזשעניק פּראַוו", גיבען מיר איבער צו דער קאָמיסיע פאַר אייגענליכע און גייסטיגע ענינים.

געשעהען אין וואַרשע, דעם 12. מערץ 1861. אונטערגעשריבען: פירשט גאָרטשאַקאָוו, שטאַנד־סעקרעטאַר, און פּערטשטובכ — ענאַך.

דער נייער „אוקאַז", האָט אַלזאָ, קודם־כל לעגאַליזירט די יודישע אומלעגאַלע עקספּאַנסיע פון 1841, האָט צוגעגעבען צום יודישען בעצירק 4 ניי געשאַפענע גאַסען אויף דער מזרח זייט פון דעם אַלטשטאַטישען מאַרק און די קליינע אַפּשניטען פון דער זגערזשער און קאָשטשעלנע, וועלכע זענען פאַקטיש שוין לאַנג בעוואוינט געווען פון יודען.

אויף דעם אופן, איז סיי ווי, דאָס פּראָבלעם „יודישער בעצירק" נישט געלעזט געוואָרען, און דער באַרג האָט סך־הכל, אַ מויז נאָך געבוירען; אַנשטאָט דעם גאַנצען רעשט פון אַלטען מאַרק, וועל־כען דער מאַגיסטראַט האָט פּראָפּאָנירט נאָך אין 1852, האָט מען ערשט, מיט ניין יאהר שפּעטער אין 1861 (!), הגם אין דער צווישענצייט האָט די יודישע בעפעלקערונג זיך בעדייטענדיג פערגרעסערט (אין 1852, האָט די יודישע בעפעלקערונג אין לאָדז געצעהלט 2,408 נפשות און אין 1861 — 4982 נפשות), צוגעגעבען אַ זעהר קליינעם שטח, וועלכער איז, העכסטעיס, בכוח געווען, צייטווייליג איינצושטילען דעם וואוינונגס־נויט אין דער יודישער געגענט. דער קאַרעספּאָנדענט פון דער וואַרשעווער „יוטשענקאַ", בעשרייבט דעם אויסזעהען פון יודישען בעצירק, אין נאָוועמבער 1862, בזה האופן:

„מיר זענען אין דער מיט פון מאַרק (פון דער אַלט־שטאָט); די וועגס אביסעל צוריקגעזעצט, קוקענדיג אויף דער בעוועגונג פון די צווייפיסיגע מוראַשקעס, באַר דאָס איז גאַרנישט, שליסליך, איז עס אַ בעוועגונג. לאָמיר אַריינגייען אין די זייטענ־גאַסען. וואַסערער אַנבליק... אָרימע כאַלופּעס און אין יעדער כאַלופּע — איבער אַ צעהנדליג פאַמיליעס, וועלכע וואוינען אין הינטערשטע קאַמערען, אין די ווינקלען, אונטער בוידעס, און קעלערען. דערביי אָבער איז כדאי צו פערצייכענען, אַז טראָץ די אַלץ, זעהר נישט פריינדליכע אומשטענדען, דערהאַלט זיך נאָך, ווי עס איז, די זויבערקייט... עס ווייזט אויס, אַז די ינגענטליכקייט פון בעצירק, האָט נישט בע־ווירען אונטערצוגראָבען דעם פּיזישען שטאַנד פון זיינע איינוואוינער?

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

פרייטאג 4 כט טבת תרצ"ה

יאנואר

זון-אויפגאנג 7.45
זון-אונטערגאנג 3.36

ליכט-צינדען: 3,19

פראטעסט-אקציע געגען די שיקאנעס פון דער לאדזער האנדווערקער-קאמער געגען יודישע האנדווערקער

די האנדווערקער-עקספאזיטור צוזאמען מיט די יודישע ראטמענער אין דער לאדזער האנדווערקער-קאמער האט אונטערגענומען א שארפע פראטעסט-אקציע געגען די עוולות געגען יודישע האנדווערקער אין דער לאדזער קאמער און בעזונדערס געגען דער לעצטער אקציע צו בעזייטיגן די איבערגעבליבענע יודישע בעאמטע.

ווי בעקאנט האבען וועגען דעם לעצטען ענין אלע יודישע ראטמענער אינטערוועניר׳ט ביים פרעזעס קאפטשינסקי. די אינטערווענץ האט אבער נישט געד־האט קיין ערפאלג. פערקעהרט דער פרעזעס האט געפינען פאר נויטיג אהן דער פאר־שטענדיגונג פון דער פערוואלטונג צו אנגאזשירען א ניי׳ן ארט פון ד״ר קאצענבאגען דעם בעקאנטען ליטראשינסקי, וועלכען די יודישע האנדווערקער קענען גוט פון זיין טעטיגקייט.

צוליב דעם האבען די אנפיהרער פון די יודישע האנדווערקער בעשלאסען נישט צו בע־גנוגנען זיך בלויז מיט דעם גרויסען אימפאזאנ־טען פראטעסט-מיטינג פון די יודישע האנדווערקער, נאר פיהרען ווייטער די אקציע אזוי לאנג ביז די אומשטענדען אין דער לאדזער האנדווערקער-קאמער וועלען זיך ענדערען.

עהערגעכטען האט די האנדווערקער-עקספא־זיטור ארויסגעשיקט א גרויסע דעפעשע צו דעם צענטראלען האנדווערקער-פערבאנד אין ווארשא, אז די יודישע ראטמענער זענען גרייט, אויב די יודישע בעאמטע וועלען נישט צוריקגענומען ווערן צו דער ארבייט, צו לעגען זייערע מאנדאטען אין דער האנדווערקער קאמער. פון ווארשא איז באלד אנגעקומען אנ׳ענטפער, אז קיין ווארשא זאלען קומען פארשטעהער פון דער לאדזער עקספאזיטור. צוליב דעם פאהרען היינט ארויס קיין ווארשא דער פארזיצער פון דער לאדזער האנדווערקער-עקספאזיטור אדוו. ווייצמאן און דער פערוואל־טונגס מיטגליד פון דער האנדווערקער-קאמער ה׳ פיאלקא. אין ווארשא וועט פארקומען א ספעציעלע בעראטונג, אויף וועלכער ס׳וועט ארומגערעדט ווע־רען דער פלאן פון דער ווייטערדיגער אקציע.

א חוץ דעם האט ראטמ. פיאלקא צוגעשיקט א בריף צום פרעזעס פון דער האנדווערקער־קאמער, אין וועלכען ס׳ווערט אנגעוויזען, אז דער פרעזעס האט נישט געהאט קיין שום יורידישע רעכט אויף אייגענע האנד צו קינדיגען בעאמטע און צונעהמען אנדערע, לויט׳ן סטאטוט פון דער האנדווערקער-קאמער געהער די דאזיגע פונקציע צום דירעקטאר, היות ווי אין לאדז איז קיין דירעקטאר נישט פערהאן, האבען דערווייל נישט געטארט געמאכט ווערען קיין ענדערונג אין פערזאנאל. ראטמ. פיאלקא גיט נאך צו אין זיין בריף, אז פאר אלע עווענטועלע שאדענס וואס דער שריט וועט ברענגען פאר דער האנדווערקער־קאמער, מאכט ער פעראנטווארטליך דעם פרעזעס.

יעדענפאלס איז ביי די יודישע האנדווער־קער בעשלאסען נישט אפצושוואכען דעם קאמף פאר דער פולשטענדיגער גלייכבערעכטיגונג אין דער לאדזער האנדווערקער-קאמער.

אויף דורך און דורך
אדורכגעשטאכן מיט א מעסער זייז טאנץ-קאנקורענט

פאסירט האט די בלוטיגע געשיכטע דעם 25. אויגוסט פ. י. אינ׳ם טאנץ־זאל פון א געוויסען זא־כאריאש, מאניושקי 3.

אין דעם דאזיגען טאנץ־זאל האט א לעני־גערע צייט „געהאלטען פרים", דער 21־יעהריגער עדוואַרד פאוועלטשיק פון זשע־אסקיעגא 95.

א שעהנער יונג איז ער געווען, טאנצען האט ער געטאנצט ווי א מזיק, האט דאס שעהנע גע־שלעכט געקלעבט צו איהם. ווי להבדיל פליגען צו פליגען־פאפיר...

די דאזיגע מעשה, וואס פאוועלטשיק נעהמט אזוי שטארק אויס ביים איירעלען מין האט שטארק פערדראסען דעם צווייטען טענצער, דעם 22 יאהרי גען זיגמונט וואיטשיק, וועלכער איז אגב בעקאנט אין לאדז אלס נישט קיין גרויסער צדיק.

אט דער דאזיגער וואטשיק האט ממש גע־ברענט פאר קנאה, און מחמת דעם פלעגען אפט פארקומען קלענערע און גרעסערע סקאנדאלען צווי־שען די אנגערופענע צוויי קאנקורענטען, וועלכע פלעגען ליקווידירט ווערען דורכן באלעבאס פונ׳ם טאנץ־זאל, אהער דורך זייערע אייגענע קאלעגען.

בעקאנט איז אבער גע׳ועז, אז וואיטשיק האט זיך געגעבען א וואָרט — ער מוז און וועט פאוועל־טשיקן דערהרגענען, מ׳האט עס, ווי געזאגט, גע־וואוסט, אבער ערנסט האט מען עס נישט גענומען.

ויהי — און גע׳ועזן איז יענעם שבת־צו־נאכט, אין זאל האט דער עולם געטאנצט, און ס׳איז גע׳ועזן לעבעדיג און לוסטיג — מ׳האט געהאפקעט אויף וואס די וועלט שטעהט. און פאוועלטשיק האט זיך געדרייט אין מיטען מיט עפעס א שייגעץ פאננע.

פלוצים אבער איז דערשינען וואיטשיק און פאר דער נאז פון פאוועלטשיקן א פאטש געטון מיט די הענד, וואס אויף דער טאנץ־זאל שפראך בע־דייט עס: — גיב מיר אפ די מויד און איך וועל מיט איהר טאנצען...

פאוועלטשיק האט אבער פון אויבען־אראפ א בליק געטון אויף וואיטשיקן, ווי אייבער זאגט: — זעהר נאר ב׳שותף מייגעם... האסט דאה דא א סך אריינגעלייגט אין געשעפט...

און ער האט ווייטער געטאנצט, נישט אומקו־קענדיג זיך אפילו.

דא האט וואיטשיק גארנישט געזאגט, נאר א קריץ געטון מיט די ציינער, און פאוואליע ארויס אין קארידאר ווארטע׳.

וכך הוה ... ארטען האט ער נישט לאנג געהארעט, ווארום באלד איז ארויסגעקומען אין קא־רידאר, אויך פאוועלטשיק מיט דער שיינער פאננע ס׳הייסט אפקיהלען זיך....

און מאמענטאל — ער האט נישט בעוויזען א פיפס צו טון — האבען איהם ארומגערינגעלט וואי־טשיקס „פשיאשעלעס" און וואיטשיק גופא האט איהם מ׳טו גאנצען אימפעט אריין א זאקש א לאנגען מעסער אין דער פלייצע, ביז צום סאמע הענטעל. אזוי אז דער קלינגעל האט איהם אויף דורך און דורך אדורכגעשטאכען, אדורכגעהאקט דאס הארץ און ארויס פון פאר׳ן...

פאוועלטשיק איז גלייך, נישט א פיפס צו טון, אוועקגעפאלען א טויטער, און איז זאל האט זיך גע מאכט די ריכטיגע זאווערוכע.

מ׳האט אנגעהויבען לויפען, שרייען, חלש׳ן, פילדערען אויף קולי־קולות, און בעת דער געוואל־דיגער פאניק איז דער מערדער ענטלאפען.

אין עטליכע שעה שפעטער האט מען איהם גע פאקט אין דער [illegible] עלטערען אויף גיטשארניא 24, [illegible]

נעכטען האט ער בעקומען א פסק דין פון גע־ריכט צו זיצען 7 יאהר אין תפיסה.

פראצעס פון אדוו. מיסאלא
דעם געוועז. סינדיק פון דער באנקראט-מאסע פון דער פירמע ליטראווסקי

(אא) אין חודש סעפטעמבער 1932, בעת די בעקאנטע ארויסטרעטונגען פון די היגער פראקו־ראטור, איז, כידוע בעת די אדוואקאטען־ארעסטען, אויך ארעסטירט געווארען דער אדוואקאט וואיטשעך מיסאלא, וועלכען עס איז פארגעווארפען געווארען, אז אלס סינדיק פון דער באנקראט־מאסע פון דער פירמע „ס. ליטראווסקי" איז ער בעגאנגען מיסברויכען צוזאמען מיט דעם דורך איהם אנגאזשירטען לייטער פון דער פאבריק עזריאל־מאיר ווינער.

דאן איז דער אדוו. מיסאלא ארעסטירט געווא־רען און איז אגעזעסען אין תפיסה 8 חדשים, פון וואנען ער איז ארויסגעלאזט געווארען אויף קויציע.

נעכטען זענען מיסאלא און ווינער געשטעלט געווארען פארן היגען קרייז־געריכט.

נאכן פערהערען די בעשולדיגטע און הערעס פון פראקוראר און אדוואקאטען האט דאס געריכט ארויסגעטראגען אנ׳אורטייל לויט וועלכען אדוו. מי־סאלא ווערט פריי פון יעדער בעשולדיגונג, ווינער בעקומט 1 יאהר תפיסה, דערביי ווערט איהם צוליב דער אמנעסטיע א האלב יאהר אראפגערעכענט.

די לויז-אינדוסטריע פאר פעראיינ-הייטליכען דעם אומזאץ-שטייער

(אג) אין שייכות מיט דער דיסקוסיע, וואס פיהרט זיך איצט ארום דעם פראיעקט צו פעראיינ הייטליכען דעם אומזאץ-שטייער, האבען מיר פון טעקסטיל-פערבאנד פון דער לוין-אינדוסטריע בע־קומען פאלגענדע אויפקלערונגען: די לוין-אינדו־סטריע זאגט זיך ארויס אהן שום בעווארעניש פאר פעראייניהייטליכען דעם אומזאץ-שטייער. אמבעס־טען קען מען דאס אדורכפיהרען לויט דעם מיינונג פון פערבאנד, אויף אזא אופן, דאס דעם שטייער זאל צאהלען דער, וואס פראדוצירט גארן, אלס דעם הויפט-עלעמענט פון דער טעקסטיל-פראדוק־ציע. וואס שייך די שפינער, וואס ארבייטען אויף לוין, איז די ריכטיגסטע זאך צו בעשטייערען דעם קליענט, ווייל ער איז דער אייגענטליכער פראדו־צענט.

לויט דעם פראיעקט פון פערבאנד וועט די הויך פון שטייער זיין אבהענגיג נאר פון דער אינדיווידועלער גרויס פון דער פראדוקציע. מען דארף בעטאנען, אז דאס רוב אינדוסטריעלער איז אין דער מיינונג, אז דעם שטייער וועט צאהלען נאר דער שפינער, פערגעסענדיג דערביי, אז דער שפינער וועט אין דעם פערקויפס-פרייז שוין אריינרעכענען א טייל פון שטייער. דער פערבאנד איז אויך זיכער, אז גלייכצייטיג מיטן פעראיינ־הייטליכען דעם אומזאץ-שטייער, וועט אויך פאר־קומען א ענדערונג אין דעם סיסטעם פון פא־טענטען. לויט דער מיינונג פון פערבאנד וועט די רעפארם פון פאטענטען-סיסטעם געהען אין דער ריכטונג, אז אין דעם פאטענט-אפצאהל זאל זיך אויך געפינען א טייל פון דעם אומזאץ-שטייער

צוגאב-פאבאר

(2) דעם 15-טען יאנואר ק. ח. וועט זיין טעטיג א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר פ.ק.או. לאדז שטאט 1, פיעטריקאווער 165. עס דארפען זיך שטעלען פאבאראווע פון יאהרגאנג 1913 און על טערע, וועלכע האבען נאך נישט רעגולירט זייער מיליטער-פליכט און וואוינען אויפן שטח פון 11 9 8, 5, 3, 2 קאמיסאריאטען.

דעם 28. יאנואר ק. ח. וועט אויך זיין טעטיג א צוגאב-פאבאר-קאמיסיע פאר פ.ק.או. לאדז 2, פיעט־ריקאווער 165. עס דארפען זיך אהין שטעלען די פאבאראווצעס פון יאהר 1913 און עלטערע, וועל־כע האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער-פליכט און וואוינען אויפן שטח פון 14, 13, 12, 10, 7 6, 4, 1 קאמיסאריאטען און האבען בעקומען נא־מענטליכע אויפפאדערונגען פון שטאט-סטאראס־טווע.

די פאבאר-רשימה פון יאהרגאנג 1914
וועט מען קאנען נאכזעהן ביז׳ן 15 יאנואר

(א) ביז דינסטאג דעם 15-טען יאנואר 1935 וועט אין מיליטער-ביורא פון דער לאדזער שטאט־פערוואלטונג (פיעטריקאווער 165) ארויסגעלייגט ווערען פאר דער עפענטליכקייט דער רעיעסטער פון פאבאר-פליכטיגע פון יאהרגאנג 1914.

אלע פאבאראווצעס פון 1914 וועלען אין משך פון דער צייט דארפען קאנטראלירען, צי זיי זענען אריינגעטראגען געווארען אין דער רשימה און אין פאל ווען זיי וועלען פעסטשטעלען אומ־פינקטליכקייטען, וועלען זיי דארפען מעלדען, מ׳זאל זיי אויסבעסערן. דערביי וועלען זיי דאר־פען צושטעלען ענטשפרעכענדע דאקומענטען.

די צאהל פון רעיענטען איז לאדז ווערט נישט געענדערט

(א) אין שייכות מיט די לעצטע פעראָרדע־נונגען פונ׳ם יוסטיץ-מיניסטער בלייבט די צאהל רעיענטען אין לאדז נישט געענדערט, און עס ווערט נישט פאראויסגעזעהן דאס עפענען פון נייע נאטאריאל-קאנצעלאריעס.

לאדז ציילט לעת עתה 9 רעיענטען ביי דער היפאטעק-אפטיילונג פון לאדזער קרייז-געריכט און 14 רעיענטען ביי דער היפאטעק-אפטיילונג פונ׳ם לאדזער שטעטישען געריכט. בסך הכל פאר־מאגט, אלזא, לאדז 23 רעיענטען.

בלוטיג געשלעג אויף מעסערס

(א) אויף לימאנאווסקיעגא גאס איז אויס־געבראכען א געשלעג אויף מעסערס, בעת וועלכער עס האט מיאוס „אפגעשניטען" דער 28-יאהריגער אנדזשעי פארגאל (פון היפאטעשנא 14), וועלכען פאגאטאוויטש האט אפגעפיהרט איין שפיטאל.

Dr.
Wołkowyski
האט זיך איבערגעצויגען אויף
ציגעל-גאס 11, טעל. 238-02
נעהמט אן אין הויט- און ווענערישע
קראנקהייטען, מענער-שוועכע
אן פון 8—12 בייטאג און פון 4—9 אוונד.

צום קארנאוואל
עמפפעהלט
די בייסטע פאריזער
פערפומען
די איינציגע
קאנקורענץ-פערפומעריע
J. DRUKIER
5 ZAWADZKA 5
TEL. 175-92.
די פיינסטע
טואלעט-זייפען,
פודערן,
ווי אויך אלערליי
קאסמעטיק
אין און אויסלענדישע
בעמערקונג: ענגראסיסטען בעקומען א ספעציעלען ראבאט.

דער גרעסטער סוקצעס פון
קינא
EUROPA
דער פרעכטיגסטער פוילישער פילם
„יונגער וואלד"
(MŁODY LAS)
אין די הויפטראלען:
Bogda, Brodzisz,
Samborski,
Junosza-Stępowski,
Cybulski, Jaracz,
Znicz, Walter.
גאנץ לאדז מוז זעהען
דעם פילם!
אנהייב 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 בייטאג.

טוריסטען-אָפּטיילונג ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין לאָדז.

סיסטעמאַטישע טוריסטען-רייזעס קיין ארץ-ישראל

מיט דער שיף „פּאָלאָניאַ", וואָס געהט אָפּ פון קאָנסטאַנץ יעדע 2 וואָכען. די נאָהענטסטע אָפּפאָהר-טערמינען: דעם 16-טען יאַנואַר, דעם 30-טען יאַנואַר און ד. 13-טען פעברואַר
פּ ר י י ז ע ן: 2-טע קלאַס 840 זל. 3-טע קלאַס — 660 זל. אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען אין ציוניסטישען ביוראָ, שרודמיעסקאַ 29, 33

הילף-רוף פון קלעצקער ישיבה

(איינגעשיקט)

די וועלט-בעריהמטע ישיבה „עץ חיים" געגרינדעט דורכ'ן בעוואוסטען גאון און מחבר פון פירוש „ריצבי"ן" אויפ'ן ירושלמי געפינט זיך אין אַ קאַטאַסטראָפאַלער לאַגע.

די ישיבה איז געווען געצוואונגען צו בייטען איהר אַמאָליגען זיץ-אָרט סלוצק, (בעקאַנט אונטערן נאָמען סלוצקער ישיבה) און עוואַקואירט קיין קלעצק. דער דאָזיגער גלות האָט רואינירט די ישיבה און אַרויפגעלייגט אויף איהר דעם סטעמפּעל פון גרות. פאַר'ן לעצטען קריזיס האָט זי אויך נישט געקענט קומען צו זיך צוליב דער איבענדערמאָנטער אויסטרייסלונג. איצט אין שווערען וועלט-קריזיס ראַנגעלט זיך די וועלט-ישיבה מיט איהרע לעצטע כוחות. לעצטענס איז די ישיבה אַריינגעטרעטען אין דער שווערסטער פאַזע, עס איז איהר געשטעלט געוואָרען די שרעקליכע פראַגע פון זיין אָדער נישט זיין. די הנהלת הישיבה האָט בעשלאָסען צו מאַכען איהר לעצטען פרוב צו אַלאַרמירען דעם יודישען צבור וועגען שאַפען אַ רעטונגס-אַקציע. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט איז געקומען די דעלעגאַציע פון הרב שבתי אַלפּערט פון פּאַלאַנקע און הרב ישראל לאַנדמאַן פון באַראַנאָוויטש, עס איז דער חוב פון די אַלע וואָס לערנען תורה און דאָזיגער תורה-אַנשטאַלט איז טייער מיטצוהעלפען אָרגאַניזירען די רעטונגס-אַקציע און אויך שטיצען זי מיט אַלע מעגליכקייטען צו ראַטעווען די ישיבה פון אונטערגאַנג ח"ו.

25-יעהריגער יובילייט פון געגענזייטיגען הילפס-פעראיין „גמילת חסדים" (גרינער מאַרק 7)

קומענדיגען זונטאָג אין ענגלישען זאַל

ווי מיר האָבען שוין געמאָלדען, פייערט דער געגענזייטיגער הילפס-פעראיין „גמילת חסדים" (גרינער מאַרק 7) דעם 25-יעהריגען יובילייט פון דער טעטיגקייט.

די פיל פערצווייגטער און דאַנקבאַרער טעטיגקייט פון דער דערמאָנטער אינסטיטוציע איז אַלעמען בעקאַנט. ס'איז אַ בעוואוסטע זאַך, אַז אַ דאַנק דער דערמאָנטער אינסטיטוציע זענען פיל קליינהענדלער, מאַרק-שטעהער און בעלי-מלאכות געבליבען שטעהען אויפ'ן פלאַץ. מיט דער אָהנע-פראָצענטיגער הלואות-קאַסע בענוצען זיך הונדערטער יודען, ביים היינטיגען טאָג איז דאָס אַ גרויסען הילף.

דער דאָזיגער פעראיין פייערט קומענדיגען זונטאָג, דעם 25-יעהריגען יובילייט פון דער טעטיגקייט. צו דער פייערונג, וועלכע קומט פאָר אין ענגלישען זאַל (אַל. 1-טען מאַי 2) ווערט געגעבען אַ רייכען פראָגראַם.

ס'איז דערום צו דערוואַרטען, אַז די פייערונג וועט זיין אימפּאָזאַנט און וועט האָבען אַ גרויסען ערפאָלג.

„בערל-שמערל"-טעאַטער

וועט נאָך עטליכע טעג ווייזען דעם ערשטען פראָגראַם

דאָס ערשטע פראָגראַם „אַזוינס און אַזעלכעס", וואָס גייט שוין העכער אַ חודש צייט אין „בערל-שמערל"-טעאַטער (אין קאַפע „אידעאַל") האַלט שוין ביי עליני לשבח...

ד. ה. אַז ער האָט זיך שוין אָנגעהערט אַזוי פיעל שבחים אויף זיין חשבון, אַז ער האַלט: ס'איז אַ פּלאַן צו אַרויס מיט אַ נייעם פּראָגראַם... עלעהיי, זאָגט ער, די מעשה לאַוואַל-מוסאָליני, און דאָס וואָס עס גייט גיט ווערען אויף דער וועלט... און וואָס — זאָגט ער — דאַרף מען מעהר: וואָס קאָן שוין זיין אַן'אייביגערע זאַך, ווי אַ לוח, טוישט מען איהם אויך...

על כן — דערקלעהרט פיגיעלע מוזיק — די מעשה „אַזוינס און אַזעלכעס" קינטשעט זיך שוין אויס, טאַ לויפט'ס יודען, אויב עך האָט נאָך גאַנצע זיילען... לויפט'ס און קוקט'ס?

פון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי — — — —	96.50
3 פּראָצענטיגע בודאָוולאַנע —	46.00
4 „ דאָלאַרובקאַ —	53.25
7 „ סטאַביליזאַציע (אמ.)	68.25
5 „ וואַרשאַווער פּ.-ב. 1934	59.75
5 „ לאָדזער „	51.09
ענגלישער פונט — — —	25.99
דאָלאַר אָפיצ. 5.26.50 נישט אָפיצ. —	5.25
גאָלד-דאָלאַר — — — —	8.91.50
גאָלד-רובל — — — —	4.59
דייטשער מאַרק — — — —	1.97

DR.

L. Czarnożył

וואוינט יעצט אויף

פּיעטריקאַווער 62 טעל. 224-94

און נעהמט אָן פון 9.30 ביז 10.30 פאַרמיטאָג און פון 4—6 נאָכמ.

ספּעצ. האַרץ-קראַנקהייטען

היינט און מאָרגען — 50-יעהריגער יובל-פייערונג

פון יודישען-טעאַטער

אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" וועט היינט פרייטאָג און מאָרגען שבת 9,30 אָוונד פאָרקומען די פייערונג פון 50 יעהריגען יובל פון יודישען טעאַטער.

קודם כל וועט געשפּילט ווערען די פּרעמיערע פון קאַרל צימבאַליסט'ס דריטע אויפפיהרונג, די פרעהליכע און לייכטע קאָמעדיע מיט געזאַנג „די אַמעריקאַנער רביצין", אין וועלכער די בעליבטע סוברעטין רעגינאַ צוקער שפּילט די הויפּט-קאָמישע ראָלע אַלס די „רביצין".

נאָכדעם וועט פאָרקומען די יובל-פייערונג, אויף וועלכער ס'וועלען געגעבען ווערען פראַגמענטען אָנהויבענדיג פון גאָלדפאַדענס „שולמית" ביז חנא גאָטעספעלד'ס מאָדערנע קאָמעדיע „פרנסה". אַזוי וועט אויך צווישען אַנדערע געשפּילט ווערען שאָרקאַנסקי'ס „חנני ופנחס", יעקב גאָרדינ'ס „גאָט מענש און טייוועל", סאָמאָשעווסקי'ס „נשמה פון מיין פאָלק" און אַנדערע פּיעסען.

מאָרגען שבת, 4,30 נאָכמיטאָג ווערט געשפּילט די בעליבטע מוזיקאַלישע קאָמעדיע „איציקל שאָלטיק" מיט רעגינאַ צוקער אין דער הויפּט-ראָלע.

ספּאָרט

באָקס-פערמעסטונגען

בר-כוכבא — ק. ס. גייער

היינט, פרייטאָג וועט אין טעאַטער-זאַל גייער פּיעטריקאַווער 295 פונקט 8 אַ זייגער אין אָוונד פאָרקומען באָקס-פערמעסטונגען צווישען דעם לאָדזער יודישען טורן- און ספּאָרט-פעראיין „בר-כוכבא" און ספּאָרט-קלוב „גייער".

פון בר-כוכבא וועלען אויפטרעטען: קומער, לעוו, פּאַריזער, מאַסמאַן, באַרנשטיין, גאָטיינער און ענגעל.

פון „גייער" — וואָיציעכאָווסקי, זאַיאָנץ, מיראָווסקי, אָסטראָווסקי, וואָלסקי און ליפּיעץ.

צוליב דעם וואָס ביידע קלובען געפינען זיך יעצט אין אַ גוטער פאָרם איז צו ערוואַרטען, אַז די פערמעסטונגען וועלען זיין אינטערעסאַנט.

חכח — פּאָרט-בעמאַ (וואַרשאַ)

זונטאָג דעם 6 ד.ח. וועט אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" פאָרקומען אַ זעהר אינטערעסאַנטער באָקס-מעטש צווישען וואַרשאַווער „פּאָרט-בעמאַ" און היגען „הכח".

די וואַרשאַווער מאַנשאַפט האָט אין זיבען רייהען עטליכע גוטע באָקסער און אין מייסטערשאַפטס-קאַמפען פון וואַרשאַ האָט „פּאָרט-בעמאַ" פערנומען דאָס דריטע אָרט נאָך „מכבי", און „סקאַראַ".

בעהמענדיג אין אַכט אַז אויך די יודישע באָקסער געפינען זיך אין אַ גוטער פאָרם, איז פערשטענדליך די גרויסע פּראָאינטערעסירונג וועלכער דער מעטש האָט אַרויסגערופען.

עס וועלען פאָרקומען פאָלגענדע קאַמפען: גאָטפריד (הכח) — גאַיעק, הערשליקאָוויטש (ה.) — גראַכאָווסקי, פּאַגאַט (ה.) — קוביגא 1, וואָלפאָוויטש (ה.) — וויכליניסקי, וודאָווינסקי (ה.) — קאָסטשעוואַ. ליפשיץ (ה.) — זראַמבקאָווסקי, בלובוים (ה.) — סטשעלעץ

ראַדיאָ-פּראָגראַם

פרייטאָג, דעם 4-טען יאַנואַר 1935

11,57 צייט-סיגנאַל. 12,03 ידיעות. 12,05 פּרעסע-איבערזיכט. 12,10 קאָנצערט. 12,45 אַ שמועס פאַר פרויען, 1 ידיעות פון טאָג, 1,05 קאָנצערט 3,30 עקספּאָרט ידיעות. 3,35 בערזע. 3.45 לייכטע מוזיק. 4.45 אוידיציע פאַר קראַנקע. 5,15 קאַמעראַלער קאָנצערט פון לעמבערג. 5.50 פערלאַג איבערזיכט, 6 פּליטען, 6,10 רעפּערטואַר פון די טעאַטערן. 6,15 קלאַוויר רעציטאַל. 7 אַריעס און לידער. 7,20 אַקטועלער שמועס. 7,30 פּליטען. 7,50 ספּאָרט. 8,05 מוזיק. שמועס 8,15 סימפאָנישער קאָנצערט פון וואַרש. פילהאַרמאָניע. אין דער פּויזע — אָוונד-ידיעות 30,10 פּאָעזיע-רעציטאַציעס, 11 ידיעות, קאָמוניקאַטען, 11,05 טאַנץ-מוזיק.

שבת דעם 5 יאַנואַר

6.48 פּליטען, 6,52 גימנאַסטיק, 7,07 פּליטען. 7,50 רעקלאַמע-קאָנצערט. 11,57 צייט-סיגנאַל, 12,03 ידיעות 12,05 פּרעסע-איבערזיכט 12,10 קאַמעראַלער קאָנצערט. 1 ידיעות פון טאָג. 1,05 פּליטען, 3.80 עקספּאָרט-ידיעות, 3,35 בערזע 3,45 פּליטען, 4,30 הערשפּיל. 5 גאָטעס-דינסט, 5,50 „הויז און פאַמיליע" 6 פּליטען, 6,10 רעפּערטואַר פון די טעאַטערן, 6,15 קאָנצערט 6,45 רעפּאָרטאַזש פון סאָוויעט-רוסלאַנד, 7 לידלעך, 7,20 פּאָרלעזונג 7,30 לידלעך. 7,05 ספּאָרט-ידיעות. 8 לייכטע מוזיק. 8,45 אָוונד-ידיעות, 9 קאָנצערט מיט'ן אָנטייל פון בראָניסלאַוו גימפּעל (פידל) 9,45 ליטעראַרישע סקיצע 10 רעקלאַמע-קאָנצערט 10,15 טאַנץ מוזיק 11 קאָמוניקאַטען. 11,05 הערשפּיל 11,35 קאָנצערט.

מענשען, וועלכע ליידען פון שווערען שטוהלגאַנג און דערבײַ פון מאָגען-דאַרם-שלײַמהויט-קראַנקהייטען, העמאָרידען וועלען געקוועלט, דאַרפען נעמען צו דער דאַרם-רייניגונג פריה און אָוונט צו אַ האַלבען גלאָז נאַטירליך ביטערוואַסער

Franciszka Józefa

פרעגט דאָקטוירים, צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד אַפּטעטשנעס.

מעלדונגען

פון לאָדזער יודישען מוזיק-פעראיין „שיר".

מיר מעלדען, דאָס יעדען שבת און זונטאָג פון 6 ביז 10 אָוונד קומען פאָר באַרמאַל טאַנץ-אָוונדען אין איגענעם לאָקאַל באַרוטאָוויטשאַ 32, אונטער דער לייטונג פון ה. זשעלאַזאָ.

געז. קולטור-ליגע, זאַכאָדניע 68.

איינמאָליגע פאָרשטעלונג פון „דאָס לעבען רופט", די געז. „קולטור-ליגע" אָרדענט אָן זונטאָג דעם 6 יאַנואַר 7.30 אָוונט אַן איינמאָליגע פאָרשטעלונג פון דער פּראַכטיגער סאָוויעטישער פּיעסע „דאָס לעבען רופט". בילעטען צו זעהר ביליגע פּרייזען צו בעקומען אין סעקרעטאַריאַט פון „קולטור-ליגע".

אָפען פאָרום. — היינט פרייטאָג 8.30 אָוונט קומט פאָר אַן אָפען פאָרום געפיהרט דורך ח' סעגאַל, אויסער פּאָליטישע אַקטואַליעס, אַן אָפּהאַנדלונג וועגען שאָלאָכאָוס בוך: „די אויפגעאַקערטע ערד". געזאַנג מיט דער אויריטאָריע פיהרט ח' זשעזשינסקי.

פריהמאָרגען-סעאַנסען. — די געז. „קולטור-ליגע" אָרדענט אָן שבת דעם 5 און זונטאָג ד, 6 יאַנואַר פריהמאָרגען - סעאַנסען אין קינאָ „לונאַ", אויפען סאַוו. פילם „דער משוגענער צאַר", אין קינאָ „אייראָפּאַ" אויף „יונג-וואַלד", און אין קינאָ „ראַקעטאַ" אויפען פילם מיט יוזעף שמידט.

אויספלוגען, — שבת דעם 5 ד.ח. 10 פריה אַן אויספלוג אין דער מעכאַנישער מיהל „קאַראַנאַ", זונטאָג דעם 6-טען 10.45 פריה אַן אויספלוג אין באַרטאָשעוויטש מוזעי.

קאָמוניקאַט פון זש.ט.ק. (וואָלטשאַנסקאַ 35 טעל. 53-121).

זונטאָג דעם 6 ה.ח. קומט פאָר אַ טוריסטיש-ספּאָרטליכער אויספלוג קיין לאַגעווניק, צוזאַמענטרעף 9 אַ זייגער פריה אין לאָקאַל פון זיער געזעלש.

אימפּראָוויזעס. — פרייטאָג דעם 4 ה.ח. 9 אַ זייגער אָוונד קומט פאָר אין אייגענעם לאָקאַל אַ פאָרלעזונג פון ה' י. זעלקאָוויטש א.ד.ט. „די יודישע פאָלקס-מעדיצין", שבת און זאָנטאָג דעם 5 און 6 ה.ח. 6 אַ זייגער אָוונד, קומען פאָר אין זש.ט.ק.-לאָקאַל „חברישע טיי-אָוונטען", איינגאַנג פאַר מיטגלידער און געסט. מיטוואָך דעם 9-טען ה.ח. פונקט 9 אַ זייגער אָוו. קומט פאָר אַ רעציטאַציע-אָוונט פון פרל. מ. קאָן. איינגאַנג פאַר מיטגלידער און געסט.

ווינטער טוריסטישע אַרוה-קאָלאָניעס אין זאַקאָפּאַנע. די קאָלאָניע געפינט זיך אין די שענסטע געגענטען פון זאַקאָפּאַנע; די צימערען זענען בעקוועמע, 2-3 פּערזאָניגע, יעדען טאָג קומען פאָר אינטערעסאַנטע אויספלוגען, די קאָלאָניסטען געניסען אויך פון 7 און 10-טאָגיגען בחינמדיגען סקי-קורסען. טורנוסען פאָהרען אָפּ קיין זאַקאָפּאַנע יעדען 2-טען טאָג. אינפאָרמאַציעס און איינשרייבונגען אין סעקרעטאַריאַט (פון 1-10 און 5-10 אָוו.)

עס ווערען אויך אין די אָמט-שעהן אָנגענומען איינשרייבונגען פון פאָלגענדיגע שפּראַך-קורסען: יודיש, שפּראַך און ליטעראַטור, ענגליש פאַר אָנפאַנגער און אָוואַנסירטע, פראַנצויזיש און עספּעראַנטאָ און אַרויסגעגעבען הנחה-בילעטען אין קינאָ-טעאַטערס „לונאַ", „ראַקעטאַ", „אייראָפּאַ" און אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי" גילטיג יעדען טאָג אָהן אויסנאַהם.

די ביבליאָטעק איז טעטיג מאָנטאָג און מיטוואָך פון 8—10 אָוו. דער לייען-זאַל — יעדען טאָג פון 8—10 אָוונד.

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07

ספּעציאַל-אַרצט פאַר מענער-שוואַכע-בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג.

נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונד.

זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג.

DR. MED

H. Różaner

הויט, ווענערישע און מענער-שוואַכקראַנקהייטען

NARUTOWICZA 9, tel.8-98.

נעמט אָן פון 9—12 פאַרמ. און פון 5—9 אָוונד, פון 2—12 מיטאָג אין דער לעטשניצע זגערזשער 17.

זענט איהר געוועזן אין „בערל-שמערל-טעאַטער"?

(כמו אַ רעצענזיע)

איך — יאָ. און געהאַט דווקא גרויס פערגעניגען. נישט באַר פערגעניגען. נאָר אויך כבוד.

אַריינקומענדיג אין זאַל פון קאַפע, וואו עס הערשט בעת דער אויפפיהרונג „אַזוינס און אַזעלכעס" אַן אידעאַלע האַלב-טונקעל וואַרעמע שטילקייט, מיט אַ בילעט פון רעדאַקציע „נייער פאָלקסבלאַט" — האָבען מיך די מתעסקים (קעלנער בלוצ"ן) וועלכע האָבען אַמאָל, יונגערהייט, נישט ווייניג געלטען פון מיר (כ'בין געמליך, געוועזן — כ'בעט אייער כבוד — זייער לעהרער), נישט געוואוסט וואָס מיט מיר צו טון: איינער האָט מיר געגעבען אַ בענקעל צו זיצען, דער אַנדערער האָט מיך געזעצט ביים שפּיץ טיש, דער דריטער — גראָד נישט קיין „פרייער" — אָנגעטון אין אַ נקודים וברודים'דיגען ראָק (ריכטיג. ער איז נישט געווען מיין שילער!) האָט מיך געוואָלט אויסטון „נאַקעט" גראָד ווי די פּעדער-משיחים טוען אויס די גדולים אין „בערל-שמערל-טעאַטער". האָב איך מורא געקראָגען, אַז איך וועל מיטאַמאָל אַ גדול און מ'וועט מיך אַריינרוקען אין פּוסען-סצענע פון „בערל-שמערל". אָבער דאָס, וואָס ער און זיינע קאָלעגען האָבען נישט געטון, האָט די „טענדעראָיאַ" געטון: זי האָט מיך יאָ אַרויסגענומען אויפען צימבעל-ציבגעל.

ענדליך האָבען זיך בעוויזען די העלדען פון „אַזוינס און אַזעלכעס", און מיין מורא איז פאַר... שיואונדען. וואָס האָט „אַזוינס און אַזעלכעס" מיך איבערצייגט?

אונזערע „פּני" און גדולים זענען מרוקט זיי אַריין אין דער קלייענער סצענע פון „בערל-שמערל" זענען זיי קלענער פון קלייו. זייער האַנדלען, פיהלען און הענקען, זענען בכלל ובפרט נאָר פאַר זיך און זייער פלאַץ איז אויסשליסליך נאָר אין דער קליינער סצענע פון אַ „בערל-שמערל—טעאַטער". עס צאַפּלען זיך פאַר אונז טיפען פון טיפען, שאַטענס פון כמו-מענשען מיט פאָזע פון גרויסקייט.

און מען אַמוזירט זיך, לאַכט מען דאַרף דערביי לאַכען מיט טרעהרען.

מען וואָלט זיך געוויס נאָך מעהר אַמוזירט, ווען מ'וואָלט אונזער פיגיעלע מוזיק מיט זיין קרומען פיסעלע, וואָס גיט לשון מ'פרייטאַג, געזעהן איין זיין ריכטיגען פּרצוף, ר' וואָלט געערעדט מיט זיין אמת'ער שפּראַך, און ר' וואָלט געוואָרען אָנגעטון אין זיין אייגענעם מלבוש און נישט אין אַ פאַנצער-קאָסטיומעל.

קורץ, דער ציל פון „בערל-שמערל" טעאַטער אַרויסצורופען געזונדען הומאָר דורך טייטלען מיטן סאַטירישען פינגער אויף אַזוינס און אַזעלכעס איז דערגרייכט.

D—ski

טעלעגראמעז

ווי האט אויסגעזעהען די יודישע עליה קיין ארץ-ישראל איז נאוועמבער פ.י.

ירושלים, (יט"א). די יודישע עליה קיין א"י אין נאוועמבער פ.י. וועלכע האט, ווי י.ט.א. האט שוין טעלעגראפיש מיטגעטיילט, בעטראפען 5.040 פערזאן, איז בעשטאנען פון פאלגענדע קאטעגאריעס עולים:

116 האנדלער. מיט זייערע צוזאמען 210 פאמיליען־אנגעהעריגע זענען געקומען אויפן יסוד פון סערטיפיקאטען מיט א מינימום־קאפיטאל פון 250 פונט (סוג ב). די אלגעמיינע צאהל סטודענטען האט בעטראגען 650, פון זיי זענען געקומען 797 קרובים פון א"י תושבים (אין דער צאהל זענען אייבערגערעכנט אויך בישט־יודישע אימיגראנטען), בעצאמט פון רעליגיעזען קולט זענען געקומען אין א צאהל פון 69, (אריינגערעכנט אייניגע קריסטליכע גייסטליכע) וועלכע האבען מיט זיך געבראכט 85 פאמיליען־אנגעהעריגע. קאפיטאליסטען־אימיגראנטען (מיניגימום טויזענט פונט) זענען געקומען אין א צאהל פון 526, דערונטער 517 יודען, צוזאמען מיט זיי זענען געקומען 518 פאמיליען־אנגעהעריגע אויף אר בייטס־סערטיפיקאטען זענען אין דעם בעריכטס־חודש געקומען קיין א"י 660 מענער און 86 פרויען מיט זייערע 797 פאמיליען־אנגעהעריגע. אזוי ארום האט די עליה פון ארבייטער אין נאוועמבער בעטראפען בלויז 26 פראצ. פון דער אלגעמיינער יודישער עליה, און נאכן אראפרעכענען די פאמיליען־אנגעהעריגע בישט מעהר ווי 14 פראצ.

תל-אביב ווארפט אפ דעם פארשלאג פון דער ארץ-ישראל-רעגירונג

צו קירצען די מוניציפאל-הלוואה

תל אביב, (יט"א) דער תל־אביב'ער מוניציפאל־ראט האט איינשטימיג אפגעווארפען דעם פארשלאג פון דער רעגירונג צו קירצען די הלוואה פון דער שטאט תל אביב (ביי דער „פראדענשעל") מיט 90 טויזענד פונט. דער שטאט־ראט האט בעשלאסען צו אקצעפטירען די הלוואה אין דער הויך פון 360 טויזענד פונט, בתנאי אז די דורך דער רעגירונג קוועסטיאנירטע פאזיציעס (40 טויזענד פונט אויף א בייעם שפיטאל און 30 טויזענד פונט אויף הייזער־בוי) זאלען בלייבען איינגעשלאסען אין הלוואה־פלאן סיידען די רעגירונג וועט אליין ערטיילען די נויטיגע סומע, אז די שטאט זאל קענען אויסבויען א בייעם שפיטאל.

אויף דער זיצונג איז געקומען צום אויסדרוק, די פארביטערונג פון דעם יודישען תל־אביב צוליב דעם, וואס די רעגירונג פיהרט א פאליטיק פון „הכנסות אויפן חשבון פון יהודען און הוצאות לטובת די אראבער", בויענדיג למשל אראבישע שולען זאגאר אין דער יודישער שטאט טבריה, בעת תל־אביב פיהלט אזוי שטארק דעם מאנגעל פון אנגענט שפרעכענדען שפיטאל, וואס זאל בעדינען א בעפעלקערונג פון 180 טויזענד מאן פון תל־אביב און איהר סביבה, וואס שייך דער דירות־בויש אין תל־אביב, האט איינער פון די רעדנער פארגעשלאגען איינצולאדען דעם הויך־קאמיסאר קיין תל־אביב, ער זאל זיך איבערצייגען, אז אין די ארימערע גאסען זענען דא וואוינונגען, וואו זעקס און זיבען מענשען וואוינען אין איין צימער.

אויף א פריהערדיגער זיצונג האט דער שטאט־ראט בעשלאסען זיך ווענדען צו דער רעגירונג וועגען ערלויבען פערגרעסערען דעם הדסה־שפיטאל אין תל־אביב מיט נייע הונדערט בעטען.

פון יודישען ווירטשאפטליכען קאמיטעט

ווארשע, (י. ט. א.) דער יודישער ווירטשאפטליכער קאמיטעט טיילט מיט דער יודישער טעלעגראפען-אגענטור:

אין שייכות מיט דער ידיעה, אז דער קאמיטעט פון יודישע דעלעגאציעס אין פאריז האט בדעה צו שאפען אין ווארשע א ווירטשאפטליכען ראט, האט דער יודישער ווירטשאפטליכער קאמיטעט אין פוילען מיט'ן זיץ־ארט אין ווארשע תיכף איבערגעשיקט דעם קאמיטעט פון יודישע דעלעגאציעס אין פאריז אן אויספיהרליכען בריף, אין וועלכען ער האט אויפמערקזאם געמאכט דערויף, אז אין ווארשע עקזיסטירט שוין און ווירקט זייט א לענגערער צייט דער יודישער ווירטשאפטליכער קאמיטעט אין פוילען, אין וועלכען עס געהען אריין און ארבייטען הארמאניש פארשטעהער פון אלע טיילען פון דער בעפעלקערונג, וואס רעפרעזענטירט דעם יודישען ווירטשאפטליכען געדאנק אין פוילען. דער יודישער ווירטשאפטליכער קאמיטעט האט אויפגעקלערט, אז יעדער פרוב צו שאפען א פאראלעלע ווירטשאפטליכע אינסטיטוציע קען בלויז דעזאריענטירען די יודישע און פוילישע עפענטליכקייט און ברענגען אונבערעכענטע שאדענס דער ווירטשאפטליכער קאנסאלידירונג פון פוילישען יודענטום.

ווידער — „פאן-אראבישער קאנגרעס"

ירושלים (יט"א) פון באגדאד ווערט מיטגעטיילט, אז צווישען די אראבישע נאציאנאליסטען אין איראק איז ענטשטאנען די איניציאטיוו צו רופען קיין באגדאד אין אפריל ה. י. א פאן־אראבישען קאנגרעס. צו דעם צוועק ווערט געשאפען א צוגרייטונגס-קאמיטעט, וועלכער זאל אנקניפען א קאנטאקט מיט אראבישע ארגאניזאציעס אין סיריען, א"י און עגיפטען.

דער פראצעס פון מערדער פון לינדבערגס קינד

ניו-יארק 3 (ספ.)

בעת די היינטיגע געריכטס פערהאנדלונגען האט מען אויך אויסגעהערט לינדבערגס פרוי, די מוטער פון דערמארדעטען קינד. די מוטער האט דערקענט די פאטאגראפיע און קליידונג פון איהר קינד. זי האט שטארק געוויינט. דער מערדער האופטמאן איז געווען דענערוויזירט.

איז דעם קונסט-פאטאגראפישען אטעליר
„Polonja"
31 GDANSKA 31
איז איינגעארדענט פאר דער ג. קונדשאפט
א רעקלאמע-חודש
6 פאסטקארטען 6
ברוין מיט א פארטרעט
פון 4 זל. אן
נוצט אויס די זעלטענע געלעגענהייט!
קומט און איבערצייגט אייך!
„POLONJA"
31 גדאנסקא 31

גינסטיגע געלעגענהייט
מעבעל שלאף און שפייזעצימער, ווי אויך בילדער, עלעקטרישע לאמפען, טרעמאשפיגעל, קינדערבעט (צוזאמען אדער איינצעלן) צו פערקויפען. גלייכצייטיג נויטיג 2 צימערוואוינונג מיט קיכע. ביליגע דירה-געלד פון בעלד איבערצוגעבען.
ווארשאווסקא 9, וואוינונג 3
פראנט, 1-טער שטאק.

Dr. med. M. Wajnberg
נערוועז-קראנקהייטען
(עלעקטריזאציע)
נעהמט אן פון 5 — 8 אווענד
זשעראמסקיעגא 25
טעל. 172-20

FARBIARNIA
Ignacy Fuks
ul. Zakątna 57, tel. 144-94
נעהמט אן צו פארבען שמאטעס, לויזע וואל, בוימוואל און אלער ארט וואל- און בוימוואל-גארן, פלאשע, כלארעכס, ווי אויך טריקאטאזשען = קארבאניזאציע = אפאראט פון נייעסטען סיסטעם. ערנסטקל. ארבייט. פינקטליכע און רעעלע בעהאנדלונג!

4—5 נעשעפטען זוכט מען
אין פערשידענע בעלעבטע קווארטאלען אדער האלבע געשעפטען ווינשענסווערט ביי אזעלכע אונטערנעהמונגען, וואס זענען אפען 7 טעג אין דער וואך — אין ווארשא און אין לאדז. אפערטען מעגליך מיט פאטאגראפיעס צושיקען זאפארט צו:
Zall, Wilno, Szopena 5.

Dr. JERZY SUDYA
ספעצ. פאר פרויען-קראנקהייטען און אקושעריע
וואוינט איצט: שרודמיעסקא 46.
טעל. 138-44. נעהמט אן פון 4—7.

רעטשניצע
פאר וועניעריש קראנקע
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
לאדז, זאוואדזקא 1
טעל. 122-73
טעגליך פון 8 פריה ביז 9 אווענד.
וועניעריש-קראנקע, מענערשוואכע און הויט-קראנקהייטען
אנאליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאציע
איז טעטיג א גאנצען מעת לעת
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל
א בעראטונג 3 זל.

סענסאציע, געדענקט די אדרעס!
קליידער, אנצוגען, פאלטאס, סוועטערס
ווי אויך פוטער און וועש
וואשט, רייניגט כעמיש און פארבט
רעיעל און צו קאנקורענץ-פרייזען
די בעוואוסטע יודישע כעמישע
וועשעריי און פארבעריי
„עריקא"
מליבארסקא 2, (ביים רוג בושעזשינער)
אונזערע פרייזען: פון 4 זל. אנ'אנצוג, פון 1,50 זל. א קלייד, פון 75 גר. א סוועטער, א ווינטער-פאלטאן פון 4 זל. אנ'איבערהעמד 50 גר. א קאלנער 15 גר.

אבאנירט די „ליטעראַרישע בלעטער" אויפ'ן יאהר 1935
„ליט. בלעטער" אילוסטרירטע וואכענשריפט פאר ליטעראטור, טעאטער און קונסט אונטער דער רעדאקציע פון נחמן מייזיל ערשיינען אין 12-טען יאהרגאנג.
„ליט. בלעטער" איז די איינציגע יודישע ליטעראטור-צייטשריפט אין גאר דער וועלט. זי האט צוגעצויגען אלס מיטארבייטער די אנגעזעהענסטע יודישע שרייבער.
יעדער יודיש-לייענער דארף לייענען די „ליט. בלעטער"
צו די „ליט. בלעטער" ווערט צוגעגעבען א ביכער-פרעמיע —
יעדע וואך א ביכעל.
אבאנעמענטס-פרייז:
אין פוילען: א פערטעל יאהר: מיט דער פרעמיע — 7.50 גילדן
אהן דער פרעמיע — 3.50 „
אין אויסלאנד: א האלב יאהר: מיט דער פרעמיע — 24 „
אהן דער פרעמיע — 12 „
אדרעס: Literarisze Bleter, Warszawa, Grzybowska 24
פאר געלט: (אין פוילען): פ. ק. א. 639 נ. מייזיל.

Dr. Zygmunt
Henrykowski
ספעציאל-ארצט פאר ווענערישע הויט-קראנקהייטען און מענער-שוואכע
האט זיך איבערגעצויגען אויף
פיעטריקאווער 86
טעל. 143-63
נעהמט אן פון 8—11 און פון 6—9 אווענד.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע זאל

Dr. med.
ROZENHAUZ-EDELISTOWA
ספעציאל-ארצט פאר קינדער-קראנקהייטען
וואוינט איצט פאלודניאווא 6
טעל. 110-49
נעהמט אן פון 8 — 9 פריה
און פון 4— 6 נאכמיטאג.

קלעפסידרעס
צו זעהר ביליגע פרייזען
נעהמט אן די דרוקעריי פון
„נייעם פאלקסבלאט"
די קלעפסידרעס ווערען אין משך פון 1 שעה אויסגעפערטיגט און פונקטליך איבער'ן שטאט.

ראטעוועט אייער געזונד
קראנקע אויף רופטורעז (ברוך-קראנקהייטען)
ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-גומי-באנדאזשען פון מיין מעטאדע העלפען ראדיקאל אונטער גאראנטיע אהן אפעראציעס פון אלע מינים ברוך-קראנקהייטען (רופטורען) אפילו די עלטעסטע און געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער.

דאס אראפלאזען זיך פון מאגען און קישקעס בעזייטיג איך דורך פערלענגען ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע בויך-באנדאזשען.
אויף אויסגעקרימטע רוקען-ביין (הויקערס) ארטאפעדישע הייל-גארסעטן אויף ביינער-שווינדזוכט און אלע אנדערע מעהלערן ארטאפעדישע הייל-אפאראטען אויף פלאטפוס.
ספעציעלע איינלאגען לויט גיפס-מאדעלען, אויף זשילאסעס.
- גומי-זאקן לויט מאס. קינסטליכע הענד און פיס
ספעציעלער אנשטאלט פאר הייל-ארטאפעדיע
Spec. Ortop. O. PETRYKIEWICZ אויס לעמבערג
לאדז, פיראמאוויטשא 9 (אלגינסקא)
(פראנט פארטער), טעל. 177-09 נאהנט פון לאדזער פאבריקס-באהנהויף
בעמערקונג: דאס ערשיינען פון די קראנקע איזאונבעדינגט נויטיג.
צאהלרייכע דאנקזאגונגען און דאנק-בריף.
(אין זגערזש אויף טלאמאצקא 2 № און 4 № אייגענע הייזער)

מיר פערטיגען אויס
אפּצימארקען
פיר מאנופאקטור, שטרימפ לעדער
טריקאטאזשען און אנדערע בראנזשע
געבערצעגטע עטיקעטען
פיר וועש, שאקאלאד, קראוואטען און פערפומעריע בראנזשע
גרויסער אויסוואל פערטיגע אבצימארקען פיר שטרימפ, מאנופאקטור
WYTWÓRNIA ODBIJANEK
DRUKARNIA I.M. STRYKOWSKI PIOTRKOWSKA 35
TEL. 236-25.

Dr. HELLER
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע
טראגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8—11 און פון 4—8 אווענט
זונטאג פון 11—2 מיטאג.
פאר פרויען א ספעציעלער ווארטע-זאל.
אונבעמיטעלטע — לעקשניצע-פרייזן

אויערן, נאז און האלז קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67, טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוליב אפעראציע א. ז. וו.) ווי אויך אמבולאטאריש פון 11—1 און פון 5—8 אווענט.

קלאנג-קינא CAPITOL
זאוואדזקא 16

„ציגיינער-מעלאדיעס"
היינט פרעזענטירען מיר דעם גע-
גאנטישען און פרעכטיגען פילם-מייסטער-
ווערק, רעזשי פון **Eryk Charell**
שעפער פון פילם „קאנגרעס טאנצט"
וואונדערבארע ליבעס-פאעמע. — סימפאניע פון ליד,
ליבע און טאנץ. ——— אין די הויפט-ראלען:
Loretta Joung, Philips Holmes, Charles Boyer
אויסערן פראגראם: קלאנג-צוגאבע פון P.A.T. און FOX-אקטואליטעטן. אנהויב 12.30, מארגן 4.30, שבת און זונטאג 12.30 דער זאל איז שטארק געהייצט

קינא-טעאטער „SZTUKA"
לאדז, קאפערניקא 16.

„ליבעס-טאנץ"!
היינט און פאלגענדע טעג!
דראמע פון העכסטער שפאנונג!
אין די הויפט-ראלען: **Jean Crawford, Gene Raymond, Franchot Tone, Edward Arnold**
אנהויב 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.
נעכסטער פראגראם: „די געשעבדעטע"

קינא-רעוויע AMOR
פאמארסקא 89 טעל. 248-05
דער ביליגסטער טעאטער אין לאדז!
דאנערשטאג, פרייטאג, שבת און זונטאג, קרויזים-פרייזען פון 54 גר. ביז 1,09 דער זאל איז שטארק ווענטילירט. אנהויב פון די סעאנסן 6 א זייגער נאכמ. זונטאג און יום-טוב 8 נאכמ.

דאס ביליגסטע טעאטער אין לאדז! פון דאנערשטאג, דעם 3-טען ביז זונטאג, ד. 6-טען יאנואר איינשליסליך פערבאנד פון די ארטיסטען פון די פוילישע ביהנעס פרעזענטירט די גרויסע יום-טוב'דיגע באמבע פון הומאר און געלעכטער אין 14 בילדער א. ג.

„אלץ פאר אלעמען"
ס'נעמען אנטייל: **R. Markiewiczówna, Pragerówna, C. Dworaczyńska, J. Szyndler, Leński, Lasota, Junosza i Jack Bromson.**
אויס'ן עקראן: „דעמאז פון ליבע" מיט **Brygida Helm** ||| בעמ: פון דאנערשטאג ד. 10 יאנואר גענצליך נייער אנסאמבל.

NAWIJALNIA NICI JEDWAB
Warszawa, poleca

Przedstawiciel na Łódź: **ALWIN KAUSS, Łódź, Żeromskiego 56, telefon 246-63.** 25

Warszawskie Towarzystwo Pożyczkowe
NA ZASTAW RUCHOMOŚCI, SPÓŁKA AKCYJNA
Oddział w Łodzi
(L O M B A R D)

zawiadamia, że w dniu 23 stycznia 1935 roku i dni następnych od godziny 10-ej rano odbywać się będzie LICYTACJA przy ul. Zachodniej Nr. 31 w Łodzi zastawów, nieprolongowanych we właściwym terminie. Numery zastawów podlegających licytacji, ogłoszone będą w „Kurjerze Łódzkim" w dniu 13 stycznia 1935 roku w numerze 13 i wywieszone w biurze.

Zastawy, niesprzedane na licytacji w pierwszym terminie, sprzedawane będą w drugim terminie, począwszy od dnia 25 styczn'a 1935 roku. 5617

Procenty należy wpłacać przed dniem 13 stycznia 1935 roku, gdyż po tym terminie zastawcy dopłacą koszty probierni państwowej za cechowanie prób i za ogłoszenia.

א קראנקער מאגען
איז אפט גורם פערשידענע קראנקהייטען.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
איז א גוטע מיטעל צום רעגולירען דעם מאגען, זיי באזײַטיגען אבסטרוקציע, ווענען א מילד נאטירליך דורכרייניגונגס-מיטעל. זיי באזײַטיגען די פוילונגס-עלעמענטען.
העלפט פירסט'ן דעם קערפער.
ZIOŁA z GÓR HARCU Dra LAUERA
קערען אויך גערן געברויכט דורך קראנקע בײַ רעמאטיזם, לײַדען, גירען, גאלשטיינער און מערירען.

Dr. med. Niewiażski
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט-קראנקהייטען. בעהאנדלונג פון מענער-שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1-טער שטאק.
נעהמט אן פון 8—11 און פון 5—9 אוו.
זונטאג און יום-טוב פון 9—1 פארטיטאג.
בעזונדערער ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. L. FALK
ספעצ. ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען
Nawrot 7. tel. 128-07.
עמפפאנגט פון 10—12 און פון 5—7 נ"מ

Dr. med. M. TAUBENHAUS
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעל. 246-09
נעמט אן פון 4-8 אוונד.

Dr. S. Kantor
ספעציאליסט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען (סיפיליס און טריפער), היילט מענער-שוואכע
פיעטריקאווער 90 טעל. 129-45
נעמט אן פון 8—2 נאכמ. און פון 4—9 אוו., זונטאג און יום-טוב פון 8—2 נאכמ.
פאר אונבעמיטעלטע – לעטשניצע-פרייזען

Lecznica dla Zwierząt
Mag. Wet. H. WARRIKOFFA
ul. Kopernika 22, tel. 172-07
אפטיילונגען: אינערליכע און כירורגישע פאקען-שטעלען פון הינר געגען משוגעת שטעלען הינר און פערד, בערער פון הונד קאווען פערד, גיפטונגען קאפיטעם.
עמפפאנגס-שעה'ן אין דער לעטשניצע פון 9—1 און 3—6 נ"מ, שבת פון 9—1 און 3—$4\frac{1}{2}$.

וויכטיג פאר חזנים!
דערמיט מאך איך בעקאנט, אז כ'האב ערעפענט אין לאדז
א חזנים-שולע
אויף די שטים-רעגולירונג, אויך פאר חזנים. די בעסטע און שענסטע רעציטאטיווען מכל השנה, וואס געבען קאן, איך נעהם אויך אן שילער צו לערנען נאטען-לעזען, טעאריע הארמאניע א. ז. וו. אויך די, וואס האבען שטימען טענארען, באסען און וואס בעזיצען טאלאנט צום טעאטער-געביט, ערלערען איך פערשידענע לידער, ראמאנסען, אריעס א.ז.וו.
טעגליך נעהם איך אן פון 10—2 מיטאג און פון 7—10 אוונד.
זאכאדניא 20/8, פראנט, 3. שט. מ׳ מאכט
דיריגענט און קאמפאזיטאר **ישראל רובין**

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלער ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשסעס, אייז-קאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. גל. קויפט מע אמביליגסטען אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס!
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירערײַ

צו אלע מיינע געעהרטע קונדען!
דרוקערײַ בראמבערג
לאדז, צעגעלניאנא 8
איז ערעפענט
אלע-ארט דרוק-ארבייט
ווערט שוין אנגענומען
כריסטע שריפטען
מאדערנע ארנאמענטען

ברוך-קראנקע!!!

ערשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז, פון דעם אין גאנץ פוילן בעריהמטע ספעציאליסט ארטאפעד דיר. י. ראפאפארט,
וועלכער עקזיסטירט **30** יאהר און איז געווארען אנערקענט פון פיל בעוואוסטע פראפעסארען.

J. Rapaport

ברוך-ליידענדע! ספעציעלע ארטאפעדישע גומי הײַל-באנדאזשען פון מיין ארטאפעד. הײַל-אנשטאלט בעזייטיגן אהן שום אפעראציע, ראדיקאל שנעל און זיכער מיט דעם גרעסטען ערפאלג, די שווערסטע, געפערליכסטע און פערפלאנטערסטע ליידענדע ברוכען בײַ מענער, פרויען און קינדער. — ספעציעלע ארטאפעד. הײַל-באנדאזשען פאר די ריקגעקומענע ברוכען נאך אפעראציעס, ווי אויך ספעציעלע אינדיווידועלע צוגעפאסטע ארטאפעד. בויך-באנדאזשען געגען ארפאלאזען זיך פון מאגען און קישקעס.

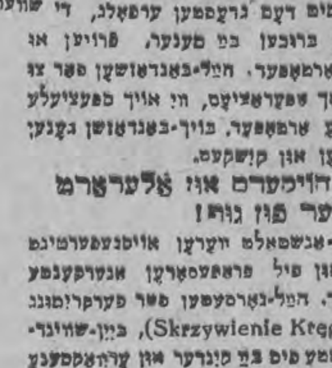

פאר קאליקעס, הויקערס און אלערהאנט פעהלער פון גוף!
אין מיין ארטאפעד. הײַל-אנשטאלט ווערען אויסגעפערטיגט די הײַלבארסטע און פון פיל פראפעסארען אנערקענטע מעטאדע ספעצ. ארטאפעד. הײַל-גארסעטען פאר פערקרימונג פון רוקען-ביין (Skrzywienie Kręgosłupa), ביין-שווינדזוכט, ליימונגען, פערקרימטע פיס בײַ קינדער און ערוואקסענע קינסטליכע הענד (פראטעזען) און פיס, ווי אויך די פראקטישסטע ארטאפעדישע שטראמפען פאר שמערצליכע פלאטפוס לויט גיפס-מאדעל.

אלע קראנקע אין מיין ארטאפעד. הײַל-אנשטאלט, ווערען נאר פון מיר פערזענליך בעהאנדעלט.
30 יעהריגע פראקטיק. פולע גאראנטיע!
ערמעסיגטע פרייזען! עמפפאנגט טעגליך פון 9 פריה ביז 7 אוו.
עס ווערען אויך אנגענומען מיטגלידער פון אובעזפ. ספאל. (קאסע-כאריך).
טרשטע און איינציגע ארטאפעדישע הייל-אנשטאלט אין לאדז
Spec. Dyr. J. RAPAPORT, Ortoped.
פון לעמבערג
Łódź, Wólczańska 10, front, parter, tel. 221-77.

PODZIĘKOWANIE.

Dziękuję serdecznie WP. Dyr. J. Rapaportowi w Łodzi, Wólczańska 10 i asystentce WPani Fryderyce Flekman za założenie mi specjalnego bandaża przepuklinowego ortoped. po przebytej operacji brzucha i zauważam, że Prof. Dr. Tomaszewicz, chirurg i ordynator Szpitala Ubezp. Społecznej w Łodzi orzekł, że założony mi bandaż jest wielkiem dziełem ortoped. i nader umiejętnie wykonane, dzięki temu bandażowi jestem dziś zdrową i uniknęłam kalectwa z powodu powstałej ruptury po operacji. Polecam WP. Dyr. J. Rapaporta (Wólczańska 10) i jego asystentkę Panią Fryderykę Flekman wszystkim cierpiącym na rupturę.

Łódź, dn. 15/XII 1934 r.

ווערקצייג און אפאראטען
ווי אויך שורייסובגעז גאראנטירט
פיהרט אויס ביליג
די מעכאנישע שלאסערײַ
י. רעדער, לאדז,
11-טער ליסטאפאד 11/13 (רוג זאכאדניא)

Dr. W. ŁAGUNOWSKI
Piotrkowska 70, tel. 181-83
spec. choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe
(Leczenie niemocy płciowej).
Gabinet Roentgeno-leczniczy.
Przyjmuje od 8[30] do 10[30] 1—2[30], od 6. do 8[30] w, w niedzielę i święta od 10—1
Oddzielna poczekalnia dla pań.
Dla niezamożnych CENY LECZNICE.

Dr. H. Szumacher
הויט- און ווענערישע קראנקהייטען
פיעטריקאווער 56, טעל. 148-62
נעמט אן פון 9 ביז 12; פון 2 ביז 4 און פון 7 ביז 9 אוונד; זונטאג און אנדערע חגאות פון 11 ביז 2.
לעטשניצע-פרייזען!

Podatki ulgowe
płacić będą firmy, prowadzące prawidłową księgowość.

Przyjmuję sporządzenie bilansów, zakładanie i przepisowe prowadzenie księgowości na godziny. Udzielam bezpłatnie informacyj w sprawie organizacji księgowości zainteresowanym firmom. Na żądanie przedstawię referencje poważnych firm. Zgłoszenia proszę skierować pod adresem

D. Kaftal, Łódź,
5637 ul. Południowa 76,

לעטשניצע
פון דאקטוירים - ספעציאליסטען
זגערזשער 17
טעל. 116-33
רענטגען-גאבינעט
ווענעראלאגישעס אמבולאטאריום
פון 9 פריה ביז 8 א זייגער אוונט.
וויזיט 3 זל.

Dr. Wajnberg
ספעצ. פון לונגען און הארץ-קראנקה.
וואוינט יעצט **פיעטריקאווער 145**
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—5, 8—9 אוו.

Dr. med.
Eychner Jakób
ספעציאל. פון אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
שרודמיעסקא 12, טעל. 111-24..
נעמט אן טעגליך פון 5 ביז 7 אוונד.

אויגען-קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פיעטריקאווער 90, טעלעפ. 221-72
נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפעראציע א. ז. וו.), ווי אויך אמבולאטארישעס פון 9 ביז 1 און פון 4 ביז 7.30 אוונד.

PRZEDSIĘBIORSTWO WYWOZU SMIECI „POSTĘP" Łódź, Nawrot 34 tel. 183-79

טיילט מיט, אז דאס מעגליכע אויספיהרען מיסט אין מעטאלענע גומ-
פערמאַכטע קאסטענס קאסט 10 זל. א חודש. קיסטען, וועלכע
קאסטען צו 36 זל. שטעלט צו די פירמע אין חודש
יאנואר אומזיסט. 23

ADRIA גלאווגא 1
צום ערשטען מאל אין לאדז! היינט און פאלג. טעג! פרעכטיגסטער פילם פון דער וועלט!
„צי וואס ארבייטען"
FLIP i FLAP
אין די הויפטראלען: די גרעסטע סאמיסער פון דער וועלט
פאטאפרטוס אונגילטיג. דער זאל איז גוט בעהייצט
אנהויב 3 נאכמ. פרייזען: 54, 85, 1,09.

METRO פיעטרקאווער 2 (?)
אנהויב 4 נאכמ. פרייזען: 85, 1,09, 1,30

CORSO
אונזער קאנקורענצלאזער פראגראם!
1) „רוימישע סקאנדאלען" אין דער הויפטראלע EDDIE CANTOR
2) „טויט-לעגיאן" באמבע פון געלעכטער און הומאר
מאכטיגע דראמע פון לעבען פון א יונג מיידל און אן אפיציר – א שפיאן!
אין די הויפטראלען: Loretta Young, Victor Joryx, H. Mundin
פרייזען פון די פלעצער: 1. סעאנס 50 און 54 גר. נעכסטע 54, 85 און 1,09. דער זאל איז גוט געהייצט און ווענטילירט.
פרימארגען-סעאנסען דעם 5-טען און 9-טען יאנואר 11 א זייגער פריה. פרייזען פון די פלעצער צו 25 גר אשען

קלאנג-קינא-טעאטער RAKIETA שיענקיעוויטשא 40.
היינט און פאלג. טעג!
Józef Schmidt
דער איינשטימיג גערופענער קעניג פון די זינגערס אין פרעכטיגסטען סופערפילם
„דאס ליד ערא־בערט די וועלט"
רעזשיסור RYSZARD OSWALD

קלאנג-קינא-טעאטער PRZEDWIOŚNIE זשעראמסקיעגא 74/76 (רוג קאפערניקא)

היינט און פאלגענדע טעג
דער גרעסטער ראמאנטישער סקאנדאל א. נ.
„מאסקאראד"
פילם רעאליזאציע פון Willi Forst וועלכער האט גלייכצייטיג רעזשיסירט.
אין די הויפט-ראלען: Paula Wessely, Olga Czechowa, Hans Moser, Adolf Wohlbrück, Witold Stolz
דער נעכסטער פראגראם: „אימפעראטארין" מיט MARLENA DIETRICH אין דער הויפט-ראלע
פרייזען: 1.09 זל., 90 גר. און 50 גר. פרימארגען-סעאנסען פאר יוגנט „MISS FLORA" מיט Anna Ondra פרייזען 20 גר

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ'אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פערשידענעס

עס איז פערלוירען געווארען א 1/4 לאס 4-טער קלאס פון דער 31-טער מלוכה-לאטעריע נומער 179341. אלע בא-זארענישן זענען געמאכט געווארן. 5680

צו פאהרען קיין פאלעסטינע קען איך מיטנעהמען א פריליין פון 20 ביז 25 יאהר זאל האבען מיטגאבע פון 5 טויזענד זלאטעס. פערמיטלערס געווינשען אינפארמאציעס פון 6 ביז 8 אווענד
Łódź, Mielczarskiego 25
w pończoszarni. 5678

צו פערקויפען צוליב אפרייזע א לירע-פעלץ מיט א הידרע-קאלנער און א קאראקול-פאלטען מיט סקונקס-קראגען צו ערפאהרען פיעטריקאווער 22 בערגער פון 9 – 10 אווענד. 5658

עספעראנטא לערן איך אויס פערפעקט דורך 2 מאנאטען צו א זעהר צוגענגליכן פרייז. ליפאווא 27 וו. 13 פון 7 ביז 9 אווענד. 5638

געלעגענהייטליך צו פערקויפען „זינגערס" א נייע קריטא זיג-זאג מאשין אויך א נייע היטעלמאכער-מאשין 11-טער ליסטאפאד 40 וו. 19 5636

א פלאץ אויף אייז אדער אויף ברעטער זאפארט צו פערמיטען קיליני-סקיעגא 146 ביים ווירט. 5644

5000 זל. קויציע. איך זוך א פערטרויאונגס-פאסטען אלס אינקאסענט אדער עפעס אנדערש. אפערטען אונטער „H" אין אדמינ. 5648

א לאנגיעהריגע מיטארבייטערין אין א גרויס דאמען קאנפעקציע געשעפט (אנגרא) קוואליפיצירטע קאנפעקציאנערין זעלבסטשטענדיגע פערקויפערין, בעקאנט אויך ביי בוכפיהרונג זוכט א פאסטען. אפערטען אונטער „טיכטיג" 5667

א גרויסער שמאט-אויוען מיט א קאווע-רעהר ביליג צו פערקויפען ביי ר. טאוב, קאמיענגא 13 פראנט, 3 שט. וואוינונג 15 5651

ס'איז געקומען דער קעלצער סוכא-טשעווער רבי שליט"א ר' אלימלך און וואוינט פולנאצנא 5. ער וועט דא זיין ביז'ן 10-טען דעם חודש. 5631

מעבעל אין גוטען צושטאנד איז צוליב אפרייזע ביליג צו פערקויפען. צו ערפאהרען ביי צימערמאן, פיעטריקא-ווער 17 פארטער. 5656

בוכהאלטערין מיט לאנגיעהריגער פראקטיק אונטערריכטען בוכהאלטעריע, קארעספאנדענץ און שטייער-געזעץ. גע-מען אן צו פיהרען ביכער לויט די פארשריפטען פון דער שטייער-מאכט. בילאנסען און רעוויזיעס. מעסיגע פרייזען ערפאלג גאראנטירט. בידערמאן, פילסודס-קיעגא 68/70 וו. 52 5649

Zaginiony został kwit kaucyjny Elektrowni Łódzkiej zł. 15 kwit Nr, 38772 na imię Jakóba Zaliszewskiego Dolna 6. 5627

א יונגערמאן קען מיטנעהמען א מעדעל קיין פאלעסטינע. אפערטען אונ-טער „K. Ch." 5640

צו פערקויפען א גוטען אייז-קאסטען, 2 קלעצער, א גוטע טאשעוואניע אין גוטען צושטאנד ביליג פילסודסקיעגא 5 ביים קצב א. ב. גאלדשטיין. 5660

Lekcje hebrajskiego i angielskiego. Postępy gwarantowane. Ceny przystępne. Narutowicza 11 m. 4, front. Zgłoszenia 5–6 popoł.

לעהרערין גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטערריכט פאר ערוואקסענע אין פויליש יודיש און דייטשע שפראכען צו ביליגע פרייזען, זאסמאן, בזשעזשינער 15.

א רעליגיעזער יוד קען בעקומען גלייך א איינרייזע ערלויבניש נאך ארץ ישראל פאר זיך און פאמיליע. אפערטען סוב. „30 אלט" אין אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט", פיעטריק. 21 5673

א שותף ביז 1000 זל. ווערט גע-ברויכט צו א גאנגבאר ארטיקעל, וואס קען געבען פרנסה ברוח. אפערטען אפ-צוגעבען אין אדמינ. אונטער A.B. 5675

פרייע פאסטענס

Panna inteligentna ze znajomością hebrajskiego do 2-ch dziewcząt poszukiwana. Oferty sub. „dla Niusi" do admin. tego pisma. 5634

ס'ווערט געברויכט א מעדעל, וואס האט געארבייט אין א פוטער-געוועלב. צו ערפאהרען זאוואדזקא 26 אין דער מלעטשארניע פריים. 5637

ציימונגס-פערקויפער און יונגלעך נישט יונגער ווי 15 יאהר צום גאסען-פערקויף קענען זאפארט בעקומען ארבייט קויציע 2 זלאטעס. שרודמיעיסקא 22 פון 4 – 6 נאכמיטאג. ווענדען זיך צום פארטיער. 5674

לאקאלען

W celu poprowadzenia eleganckiej pracowni 2 kulturalne panienki poszukują dużego, widnego pokoju w centrum miasta. Oferty do adm. sub „K.R."

Do wynajęcia od zaraz składy towarowe z rampą i piwnicą, wiadomość Sienkiewicza 29 u dozorcy tel. 204-68 i 220-59 3956

צו פערמיטען פון זאפארט א גע-וועלב צוזאמען מיט א שטוב און קיך, און 5 צימער און קיך מיט אלע בע-קוועהמליכקייטען (פריש רעמאנטירט) ווי אויך 4 צימער און קיך מיט אלע בע-קוועהמליכקייטען, זונען-זייט, ביליג דירה-געלד. נארוטאוויטשא 24, ביים אדמיני-סטראטאר.

זאפארט איבערצוגעבען א צימער מיט 2 פענסטער ביי אנ'אנשטענדיגער פאמיליע פאר א פארפאלק אהן קינדער פילסודסקיעגא 49 וו. 18 5653

א נייט איינגעפיהרטע קאלאניאל און גאלאנטעריע-געוועלב אין צענטרום שטאט זאפארט איבערצוגעבען. צו ערפאהרען אל. קאשטשושקי 26 5654

צו פערמיטען 2 צימער און קיך מיט בעקוועמליכקייטען דירעקט פון ווירט פולנאצנא 16. דארט זענען אויך דא 2 געוועלבער. 5666

צו פערמיטען 1 שטוב מיט קיך סוטערינע פראנט, מעלדען זיך ביים ווירט אלטער מארק 6 5642

איך וועל פערקויפען א גרויס קא-לאניאל געוועלב, געאייגנעט אויף יעדען געשעפט. צו ערפאהרען קאנטנא 27 צופאהר מיט'ן טראמוואי נ' 14 5663

צו פערמיטען א געוועלב צימער און קיך נישט אויף קאלאניאל, ביליג דירה-געלד, ערפאהרען ביים וועכטער וואולטשאנ-סקא 144. 5664

ס'ווערען געזוכט 2 אנשטענדיגע יונגעלייט צו שלאפען אדער א צימער אוועקצוגעבען פיעטרקאווער 59 וו. 20 קראקאווסקי. 5670

ביי א פארפאלק שעהן, זויבער טען זיך מעלדען אנ'אנשטענדיגער יונ-גערמאן צו שלאפען. פילסודסקיעגא 49 וואוינונג 20 5652

צו פערדינגען אנ'ארט צו שלאפען אין א לעצט צימער פאר 2 פערזאן ביי איידעלע מענשען סאליר אויך בעקוועהם פאלודנאווא 11 מ. 5א. 5661

אנ'ארט צו שלאפען פאר 2 יונגע-לייט ביליג דירה-געלד פון זאפארט פיעטרקאווער 36 וו. 21. 5672

צו פערמיטען א גרויס געוועלב מיט א שטוב, צו ערפאהרען ביים ווירט גדאנסקא 8. 5665

א שטוב מיט א קיך אין בעסטען ארדנונג פון זאפארט אוועקצוגעבען. וואולטשאנסקא 67 ביים ווירט. 5647

א פריזיער-אנשטאלט אויף פיעטרי-קאווער גאס גוט פראספערירט צו פער-קויפען, צוגענגליכער פרייז. אפערטען אונטער „Zakład" 5646

צו פערמיטען א געוועלב צימער און קיך אויך איין צימער און קיך קילינסקיעגא 50, ערפאהרען ביים וועכ-טער. 5663

צו פערמיטען שטיבען מיט קיכען און 2 שטיבען מיט א קיך און געוועלבער צו ערפאהרען ביי די ווירטין אויף דער זגערזשער 43/45. 5662

א בעקוועם ווארים צימער פאר 1 אדער 2 בעסערע פערזאן. פאמארסקא 41a וואוינונג 53 5641

א צימער אויף נאוואמיעסקא צו פערדינגען פאר עטליכע אנשטענדיגע יונגעלייט עווענטועל פאר א יונג פאר-פאלק, צו ערפאהרען פאמארסקא 8 פראנט 1-טער שטאק זילבערשפיץ, אקושערקע. 5668

וואוינונגען געטיילט איבערגעאר-ביים, פון גרויסע אויף קלענערע, ווי 1, 2, 3, 4, 5 שטיבען און קיכען מיט אלע בעקוועמליכקייטען צענטרום שטאט אהן אפטרעט-געלד, ווי אויך מעבלירטע צימערן מיט בעזונדערען איינגאנג אויף מאנאטליכען דירה - געלד, געוועלבער געשעפטען און פאבריקס-לאקאלען, פער-דינגט און דינגט יעדער נאר דורך דער איינציגער יודישע פערמיטלונגס-ביורא „פאלאנרוך", וואס איז בעקאנט מיט איהר פינקטליכע בעהאנדלונג.
Biuro „Polonruch" Piotrk. 81 w podw. tel. 132-01.
טעטיג פון 9 פריה ביז 7 אווענד

אנאנסען-פרייז פאר א מילימעטער-שורה
פאר'ן טעקסט–18 גר. פרייטאג און ערב-יום-טוב–24 גר. און [illegible] שפאלטען
אין טעקסט–40 [illegible] –60
נאכ'ן טעקסט–12 [illegible] –18
[illegible] דער שטאט 50 פראצ. [illegible], אויסלאנד 100 פראצ. [illegible]. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען–20 גר. א מ/מ (אין דער זייט' שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל. יעדעס [illegible] ווארט — 10 גר.

אבאנעמענטס-פרייז: אין לאדז – 4 זלאטעס א חודש מיט צושטעלען א היים. אויף דער פראווינץ – 5 זל. א חודש, אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא–1 דאל.

פעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אנאנס אדער צוריקצושטעלען געלט פאר דעם אנאנס

פאר'ן אינהאלט און טער-מין פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פעראנט-ווארטליך. די אדמיניסטראציע קען בייטען און [illegible]

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman